„Amazonia se denaționalizează" — semnal de alarmă în presa braziliană. „Cea mai teribilă expropiere ilegală de pămînturi din istoria acestei națiuni" — obiectul unor descoperiri din iarna trecută — oferă acum revelații noi cu implicații din cele mai complexe.

Tocmai din aceste motive, zilele trecute președintele Costa e Silva a decretat intensificarea controlului asupra operațiunilor speculative ale firmelor nord-americane cu întinse teritorii din bazinul Amazonului. Reglementarea strictă a achizițiilor de terenuri, se arată, are scopul de „a apăra integritatea teritoriului național, securitatea statului și justa distribuire a proprietății".

Sfidarea Amazonului

O spectaculoasă cădere de apă de-a lungul Amazonului ; și un potențial de energie

Brazilienii, și nu numai ei, au făcut din Amazonia o legendă. Fascinați, apoi înspăimîntați de Sahara lor verde iar, în cele din urmă, descurajați în fața imensității ei impenetrabile, au păstrat cu toate acestea intactă convingerea că nu trebuie să cedeze. N-au cedat, dar au trecut tîrziu și lent la ofensivă. „Mitul «infernului verde» a paralizat inițiativa guvernelor noastre, deși din punct de vedere științific era ceva absurd", citim într-un editorial din „Correio da Manha", intitulat sugestiv „Sfidarea Amazonului". De fapt, cazul Amazoniei nu este unic. Ziaristul chilian Armando Herrera remarca într-un articol consacrat așa-numitelor „zone albe" din America Latină : „Dintre toate continentele, America de Sud și Africa au rămas singurele care nu și-au cultivat întru totul «personalitatea lor geografică și economică». Europa și Asia sînt deja mature. Au izbutit să-și încorporeze întinsele suprafețe marginale încă în secolul trecut. O sută de ani mai tîrziu, sud-americanii repetă istoria".

Preocuparea actuală pentru Amazonia, declarată de președintele Costa e Silva „Brasilia guvernului său", este confirmată de nenumărate fapte. Declarațiile unor oficialități și editorialele ziarelor consideră revelatoare concluziile privind descoperirea unor mari afaceri funciare, masacrele în rîndurile indienilor și intențiile nedeclarate ale Institutului Hudson de a construi un uriaș lac artificial pe Amazon. Toate acestea nu erau lucruri noi, continuau de ani de zile, dar trecuseră fie neobservate, fie direct accentate. Acum, o legătură pe cît de simplă pe atît de subtilă între aceste elemente a devenit evidentă. Pînă la realizările constructive de anvergură, acțiunile vizînd aceste mari afaceri cu pămîntul, cu oamenii și resursele Amazoniei sînt considerate un început de defrișare a terenului.

NOII CONCHISTADORI VIZEAZĂ SUBSOLUL

Cel mai mare proprietar de pămînturi din Brazilia este un nord-american. Se numește Stanley Amos Selig și deține 650 000 de hectare pentru care nu a plătit niciodată nici un fel de impozit. Peste cinci sute de mii de hectare din Mato Grosso aparțin grupului Rockefeller și cam tot atît, în Goiás, lui Henry Fuller, cetățean al S.U.A. Sînt primele și cele mai frapante concluzii ale anchetei întreprinse de Comisia parlamentară în vara aceasta, din ordinul guvernului brazilian.

Chiar numai aceste date ar fi suficiente. Dar fenomenul pare mult mai amplu și, de fapt, ceea ce se știe nici nu este totul. Comisia de anchetă continuă să lucreze la descurcarea ițelor acestor afaceri. Sprijiniți de poliția federală, membrii C.P.I. (Comissão Parlamentar de Inquérito — Comisia parlamentară de anchetă) au străbătut circa 2 500 de kilometri pentru a strînge date, după care au confirmat că în Amazonia și Brazilia centrală operează cel puțin 17 grupuri de străini, unii practicînd crime împotriva Gospodăriei Naționale, violare de proprietăți, atacuri asupra persoanei și corupție activă. Nord-americanul Henry Fuller și-a angajat așa-numiți „capangas" — mercenari înarmați cu mitraliere — pentru a expulza din regiune pe micii posesori de terenuri. Case arse și treizeci de familii care și-au părăsit proprietățile — rezultate parțiale ale atacurilor oamenilor lui Fuller.

„Alcool și violență pentru a acapara pămînt" — articol pe o pagină în „Correio da Manha". „Americanii — se arată în articol — îmbată localnicii din Amazonia și-i obligă să le cedeze pămînturile ; folosesc, de asemenea, violența, arzînd casele și alungînd oamenii. O fac ajutați de cîteva unelte braziliene, inclusiv prefecți și polițiști. Așa au ajuns stăpîni absoluți ai unor municipii". Ponte Alta este, într-adevăr, unul din aceste municipii înstrăinate : 92 la sută din suprafață aparține unor nord-americani. Pentru sume infime „s-au facilitat" tot felul de tranzacții. Un exemplu devenit clasic : în înțelegere cu fostul prefect din Ponte Alta și cu șefa notariatului local, pe baza, uneori, a unor nume fictive, João Inácio — un foarte cunoscut intermediar brazilian și proprietar a mii de hectare în urma afacerilor ilicite — a devenit stăpînul majorității terenurilor din municipiu. Le-a vîndut apoi lui Stanley Selig, din Indianapolis. O parte a terenurilor au fost revîndute, apoi, altor persoane din America... Un „lanț al slăbiciunilor", căruia oficialitățile interesate aproape că nu-i mai pot da de capăt.

Imaginația n-a avut limite în aceste afaceri. S-au făcut falsuri în actele publice, cu o alură aproape comică. Prin 1957, cîteva regiuni braziliene — în special Amazonas și Goiás — au fost gazdele temporare ale unor așa-numiți funcționari ai Ministerului obiectelor istorice (inexistent !). Cereau cîte o pagină în alb din dosarele de înregistrare a actelor de vînzare-cumpărare. Pretextul era „necesitatea de verificare în vederea stabilirii valorii lor istorice". O știre neobișnuită a apărut la cîtăva vreme în presă : „o caravană suspectă și-a însușit foi din registrul municipal. N-ar fi de mirare ca după cîtva timp să apară grave neregularități în municipiul nostru și în cele vecine". Era perfect adevărat : foile furate deveneau peste cîțiva ani — adică după ce li se verifica „valoarea istorică" — acte în regulă, parafate și cu un număr de înregistrare. Așa apăreau peste noapte proprietarii unor suprafețe, cît le permitea îndrăzneala de mari.

Acapararea unor importante zone ale solului brazilian de către monopoluri nord-americane a determinat, în ultimul timp, reacții și poziții de apărare a integrității teritoriale, de demascare a dominației capitalului străin.

„Prin 1925, cînd a început să mă preocupe zona, mi-am dat seama că Statele Unite cunoșteau mai bine ca noi resursele și problemele Amazoniei". Sînt concluziile lui Osorio de Rocha Diniz, specialist brazilian, autorul volumului „Problemas da Amazonia".

Cu rare excepții, „misiunile culturale" sau „științifice" care au studiat, fotografiat, filmat și făcut hărți în Amazonia aveau de fapt cu totul alte obiective decît cele afișate. Ani de-a rîndul naturaliști, militari, geologi, misionari și aventurieri au venit în Amazonia și au comis nenumărate abuzuri : „Eram prea prinși cu multe alte probleme, de asemenea grave, și de aici dezinteresul cu care, mulți ani, am privit această regiune", scrie Diniz. În tot acest timp, interesul nord-americanilor — care n-au rămas niciodată singurii atrași de cucerirea Amazoniei, dar au fost întotdeauna în avangardă — n-a încetat nici o clipă, doar în anumite perioade a fost mai palid sau chiar într-un punct mort. Însuși președintele Theodore Roosevelt, cînd se ocupa asiduu, pe la 1908, de construirea unui canal interoceanic — ulteriorul Canal Panama — a avut Amazonia printre obiectivele călătoriei sale în America de

Sud : se afirmă că ar fi voit să instaureze aici un fel de stat-tampon.

În concluzie, interesul atît de evident pentru Amazonia a dat devreme de gîndit brazilienilor. Eusebio Paulo de Oliveira, economist cunoscut, atrăgea atenția încă pe la 1930 că statul Amazonas este împărțit în opt zone pentru explorarea subsolului și exploatarea minereurilor de cărbune, zone date în concesiunea a trei companii străine : The Amazon Corporation of Delaware, The Canadian Amazon Corporation Company Ltd. și The America Brazilian Exploration Corporation of Delaware. Era surprinzătoare rapiditatea cu care înaintau acțiunile acestor companii : ele extrăgeau bogățiile în exclusivitate din trei sferturi din Amazonia. Analiza făcută de Departamentul Național al Producției Minerale asupra clauzelor acestor contracte menționa patru ani mai tîrziu : „Este unul din cele mai triste episoade ale istoriei bogățiilor noastre. În schimbul unor compensații ridicole, Amazonia este stoarsă pe aproape tot teritoriul său, dînd celor trei companii străine — în realitate o entitate unică — dreptul de a cerceta, lucra și comercializa zăcămintele de petrol, cărbune și alte resurse minerale".

AMAZONIA CERE O „SOLUȚIE BRAZILIANĂ"

„Amazonia este o problemă a Braziliei. Cere o soluție braziliană. Guvernul nostru condiționează siguranța națională de dezvoltarea economică. Siguranța și dezvoltarea sînt amenințate în Amazonia". În asemenea termeni un editorial din „Correio da Manha" dezbate principala problemă pe care o ridică prezența străină accentuată în plină Brazilie : pericolul ieșirii acestui enorm teritoriu de sub controlul național, sau, altfel spus, pericolul știrbirii integrității teritoriale a Braziliei. Fenomenul include în sine o altă implicație, cel puțin tot atît de importantă : o dată cu pămîntul, intră în proprietatea unor persoane străine nenumărate bogății ale subsolului amazonian. Se lezează astfel acea suveranitate asupra materiilor prime, elementul primordial al unei dezvoltări descătușate de orice îngrădiri, libere să se manifeste. Pentru că Amazonia este, din acest punct de vedere, un izvor inimaginabil de bogății. Cifrele referitoare la resursele nevalorificate ale celei mai mari suprafețe de pămînt din lume încă neexplorate sînt de domeniul fabulosului.

După valul aventurierilor care au spoliat cîteva porțiuni din Amazonia și pe fundalul afacerilor ilicite cu pămînt rămase multă vreme necunoscute oficialităților federale, o teză oficială venea să consacre dreptul unor companii și persoane străine la explorarea și exploatarea regiunii : „internaționalizarea Amazoniei". Este o idee apărută prin 1964 — care mai găsește și acum adepți — pe baza principiului potrivit căruia lipsa unor capacități monetare interne pe măsura vastei opere de cucerire și civilizare a Amazoniei ar impune să se accepte și chiar să se încurajeze propunerile de „colaborare" venite dinafară. Valorificarea economică a Amazoniei ar urma să fie, mai mult sau mai puțin, o operă străină, considerată ca singura cale posibilă.

Fostul ministru al planificării și economiei din guvernul lui Castelo Branco, Roberto Campos, este adesea citat ca promotorul acestei idei. În planurile sale de activitate apare pentru prima dată proiectul construirii unui imens lac artificial pe Amazon de către Institutul Hudson din Statele Unite, proiect care a declanșat în ultimele luni o violentă campanie de protest în presa braziliană. (De altfel, Institutul Hudson a suferit un eșec și în Columbia : președintele Restrepo nu l-a primit pe reprezentantul Institutului care urma să prezinte planul construirii unui canal interoceanic pe teritoriul columbian. Exemplul Canalului Panama nu este, după cum se vede, de loc încurajator ; din contră, se pare, determină autoritățile să fie foarte circumspecte...)

Ideea „internaționalizării" a cîștigat teren în special sub mandatul lui Castelo Branco. În 1966, forțele aeriene braziliene reușiseră să descopere o rețea de contrabandă dotată cu avioane și piste de aterizare proprii, organizată de undeva din Guyana olandeză. Se căutau uraniu și alte minerale strategice, în afara tradiționalelor aur, diamant și platină. Rezultatul — modest — a cîtorva ani de acțiune : 50 de milioane de dolari. Castelo Branco a încheiat, după toate acestea, un acord aerofotogrametric cu Statele Unite pentru efectuarea unei noi cartografii și localizarea zăcămintelor de minerale strategice în Amazonia. „Cîte pericole nu decurg din acest acord care încredințează forțelor aeriene ale unei puteri străine sarcina de a fotografia milimetric teritoriul național cu aparatură din cea mai modernă", declara unul din membrii grupului interministerial însărcinat cu dezvoltarea Amazoniei.

Tocmai în acest sens, decretul de care aminteam la începutul articolului se numără printre recentele măsuri luate de guvernul brazilian în scopul asigurării unui control mai activ asupra operațiunilor monopolurilor străine, care încearcă la adăpostul celor mai căutate teorii să-și asigure dominația și satisfacerea intereselor lor în această zonă. Decretul urmărește, astfel, apărarea integrității și a securității naționale a Braziliei, ca și asigurarea deplinei suveranități a statului asupra uriașelor materii prime din bazinul Amazonului.

TEHNOLOGIA NUCLEARĂ ÎN CUCERIREA „SAHAREI VERZI"

În jocul complicat al afacerilor ilicite și al concesionărilor, pămînturile nu se cumpără totuși la întîmplare, iar fertilitatea nu este un criteriu de alegere. Cu puține excepții, nu se cultivă nimic, adică nu se face exact ceea ce este imperios necesar pentru Amazonia. Se cercetează însă cu asiduitate subsolul în căutarea marilor comori — minereuri strategice, în primul rînd radio-active — despre care se știe de la bun început că există.

Or, se știe că în vara anului 1966 președintele Costa e Silva a anunțat — în urma descoperirii primului zăcămînt de uraniu cu înaltă concentrare (furnizat pînă atunci de Statele Unite) — hotărîrea Braziliei de a-și dezvolta multilateral sectorul energiei nucleare. „O bază pentru intrarea Braziliei în era atomică" a fost calificată această descoperire. Perspectivele ce se deschid în acest sens includ, conform proiectelor de acțiune ale guvernului, și „la conquista da Amazonia" (cucerirea Amazoniei). Nu se poate concepe dezvoltarea economică a Braziliei fără utilizarea unei tehnologii nucleare avansate. Să reamintim, că, în ultimii ani, Brazilia a fost una din cele mai active țări — ca membră permanentă a Comitetului celor 18 state pentru dezarmare de la Geneva — în rezolvarea complexelor probleme legate de folosirea pașnică a energiei nucleare. „Atomul face posibilă exploatarea intensivă a petrolului și a altor bogății minerale, construcția de porturi și căi ferate, crearea unui sistem național și continental de navigație care să lege Amazonul de Orenoco și La Plata", menționează o notă a Ministerului de Externe brazilian, care vine în sprijinul intențiilor guvernului de a explora Amazonia — uriaș rezervor de energie — în folosul țării și de a dezvolta o tehnologie nucleară care să faciliteze această operă.

Deși nord-estul solicită în continuare investiții masive și reforme de structură importante, guvernul brazilian își orientează o bună parte a eforturilor spre dezvoltarea Amazoniei. „Este o acțiune uriașă. Fără industrie, fără mijloace de transport rutiere și feroviare, fără infrastructură, Amazonia este o imensă regiune depopulată unde totul rămîne de făcut", scria destul de recent „Le Monde Diplomatique". A popula și a dezvolta Amazonia înseamnă a pune capăt infiltrației străine, în primul rînd nord-americane. Principalul coordonator al acestor acțiuni este Oficiul însărcinat cu dezvoltarea Amazoniei (S.U.D.A.M.) căruia i se alătură diferite grupuri ministeriale specializate. Manaus și Belem, punctele de atac în „acțiunea Amazonia", cunosc o dezvoltare accelerată, urmînd să

Milton Duarte, unul din fermierii care au denunțat complicitatea dintre organele locale și latifundiarul nord-american Henry Fuller

se lărgească apoi perimetrul lucrărilor. În urmă cu cîteva luni, guvernul a hotărît să declare Manaus port liber. Ca urmare, populația aproape s-a dublat, liniile aeriene directe leagă Brazilia cu puncte importante de pe continent, comerțul prosperă vizibil. În același timp, prin descoperirea unor zăcăminte de fier pe malurile fluviului Madeiras, se construiește o uzină siderurgică pe Rio Negro, aproape de Manaus, care în 1970, cînd va fi gata, va produce 120 de mii de tone de oțel. Sînt în studiu și alte proiecte, în special de centrale hidroelectrice ; coordonate cu rafinăria de petrol și exploatarea de mangan din Amapá deja în funcțiune, ele vor facilita acțiunile de includere a Amazoniei în circuitul economic național.

Deșertul fertil al Amazoniei va deveni în curînd accesibil și ca urmare a intrării în funcțiune a unui plan-pilot inițiat de guvern. Popularea acestui uriaș gol, construcția cîtorva principale autostrăzi (Brasilia-Belem, Brasilia-Acre, Manaus-Pôrto Velho și Manaus-Caracarai) și a unei rețele de comunicații, vor reda definitiv Amazonia omului. Sînt pași pe o cale care va putea face ca „Sahara verde" să devină parte integrantă a Braziliei și altfel decît numai pe hărțile geografice.

Nici un efort nu este precupețit pentru această operă de dimensiuni aproape supraomenești. La Brasilia se vorbește mai frecvent ca oricînd de : „eforturi proprii", „dezvoltarea economiei naționale", „independența deplină a țării". Sînt noțiuni interdependente, la a căror transpunere în viață Amazonia își va putea aduce contribuția pe măsura resurselor ei extraordinare.

Anca VOICAN

din țările socialismului

Plovdiv. Intrarea la Tîrgul internațional

renumele PLOVDIVULUI

De la trimisul nostru, Ilie Șerbănescu

Din gară, Plovdivul îți oferă imaginea unui oraș complet nou. Curînd, îți dai seama că, în realitate, edificiile și complexele de blocuri moderne ale orașului sînt implantate armonic între valorile sale edilitare din trecut, reprezentate în special prin arhitectura celei de-a doua renașteri bulgare (secolele XVIII—XIX), făuritoarea stilului arhitectural național bulgar. Schimbările de decor sînt, astfel, dese și neașteptate și doar în puține locuri vechiul și noul se găsesc separate.

Într-unul din aceste locuri — așanumita parte veche a orașului, ea însăși declarată monument istoric — străzile pavate cu plăci mari de piatră, rămase așa din veacul trecut, te poartă printre case cu pridvoare și poduri de lemn, pînă în vîrful unei coline înalte, una din cele șapte pe care este așezat orașul. De aici, se deschide întreaga panoramă a localității : tabla de șah a clădirilor vechi și noi, coșurile fabricilor care au făcut din Plovdiv al doilea oraș al Bulgariei, Mariţa, ale cărei ape au transformat complet împrejurimile cursului ei, conferind orașului onoarea de a fi „capitala" celei mai bogate și mai mănoase regiuni din țară. Și tot de aici se văd și pavilioanele permanente ale tîrgului internațional, organizat la Plovdiv în fiecare an. În 1968, la cea de-a 24-a ediție, au participat peste 1 300 firme din 40 de țări (U.R.S.S., R.D.G, Cehoslovacia, Polonia, România, Ungaria, Suedia, Franța, Austria, Marea Britanie etc.), iar tranzacțiile pe care organizațiile economice bulgare le-au încheiat cu cercuri de afaceri din străinătate s-au ridicat la valoarea de 1 miliard și 100 milioane leva.

Tîrgul a adus Plovdivului un renume mondial, participarea internațională din ce în ce mai largă dovedind cu prisosință aceasta. În Bulgaria, Plovdivul a căpătat valoarea unui simbol. Simbolul durabil al unei permanențe, pe care oamenii au denumit-o comerț, ale cărei începuturi, sub forma unei activități organizate, se află undeva în negura timpului și căreia realitatea socialismului i-a dat configurații și valori noi.

Anii de după eliberare au marcat o dezvoltare a țării pe toate planurile. Creșterea economică generală și-a pus amprenta și asupra activității de comerț exterior, volumul acestuia cunoscînd, de la an la an, valori tot mai mari. Sporirea realizată s-a datorat în mare parte lărgirii posibilităților de export ale Bulgariei, atît prin folosirea judicioasă și eficientă a curentelor de mărfuri tradiționale, cît mai ales prin apariția la export a unor noi mărfuri, produse ale ramurilor industriei prelucrătoare, utilaje și aparataje de înaltă tehnicitate, altădată inexistente. Întreaga activitate de comerț exterior a devenit, astfel, o reflectare a procesului de industrializare socialistă a țării. Aceasta a creat posibilitatea și, totodată, necesitatea diversificării comerțului exterior bulgar, multiplicînd solicitările la import și posibilitățile de export. Într-un cuvînt, însăși structura comerțului exterior bulgar s-a modificat radical.

În prezent — potrivit unor date publicate recent de agenția B.T.A. — Bulgaria întreține relații comerciale cu 102 state, (aproape de două ori mai multe decît acum 10 ani), iar în privința valorii schimbului de mărfuri pe locuitor, ea se situează printre primele 20 de țări din lume. În 1968, schimburile comerciale cu străinătatea au crescut cu 9,6 la sută față de 1967. Acorduri și protocoluri de mărfuri au fost semnate, în anul care a trecut, cu Austria, Algeria, Marea Britanie, Guineea, R. D. Germană, R. D. Vietnam, Danemarca, R. P. Chineză, Canada, Mongolia, Norvegia, Tunisia, Uruguay, Finlanda, Franța, Chile, Turcia etc. În 1968, 26 la sută din totalul exporturilor au fost reprezentate de produse ale industriei constructoare de mașini (față de 23,1 la sută în cincinalul precedent) ; 40 noi tipuri de mașini au fost incluse pe lista exporturilor.

S-au dezvoltat continuu relațiile comerciale cu țările socialiste. Principala parte din volumul comerțului exterior bulgar este îndreptat sau provine din aceste țări. Au crescut și s-au lărgit, de asemenea, schimburile comerciale cu alte țări (în curs de dezvoltare sau capitaliste dezvoltate) de pe toate continentele. Față de nivelul antebelic, aceste schimburi au sporit de peste 15 ori.

Un curs favorabil au urmat relațiile comerciale ale Bulgariei cu țara noastră. Relațiile economice dintre cele două țări au beneficiat de aportul tradițiilor cimentate de-a lungul veacurilor în această direcție, determinate de apropierea geografică și dezvoltarea istorică a celor două țări. Încă din vechime au existat legături strînse între așezările de pe malurile bulgar și român ale Mării Negre, iar Dunărea nu a fost niciodată un obstacol, ci o cale sigură și propice pentru un intens schimb de mărfuri.

Socialismul învingător în cele două țări a dat un impuls și un sens nou relațiilor bilaterale, de colaborare, româno-bulgare. În ce privește schimburile comerciale dintre cele două țări, volumul lor a crescut, în raport cu anul 1965, de peste două ori și jumătate, depășind nivelurile prevăzute inițial. Dezvoltarea industrială a celor două țări și, îndeosebi, dezvoltarea construcției de mașini au permis sporirea schimbului reciproc de mașini și utilaje, care, în prezent reprezintă 40 la sută din volumul total al comerțului dintre România și Bulgaria. Protocolul privind schimburile de mărfuri pe anul 1969, între Republica Socialistă România și Republica Populară Bulgaria, prevede o creștere a acestora față de anul trecut. Potrivit acordului, România va livra Bulgariei mașini-unelte și mașini agricole, autoturisme de teren, rulmenți, utilaj petrolier și produse petroliere, produse ale industriei chimice, bunuri de larg consum și alte mărfuri. La rîndul ei, Bulgaria va livra țării noastre mașini-unelte, electrocare și electropalane, acumulatori, rulmenți, tractoare monoax, laminate din oțel, produse chimice, unele produse agroalimentare, bunuri de larg consum și altele.

Recent, a avut loc la București sesiunea a 7-a a Comisiei mixte guvernamentale româno-bulgare de colaborare economică și tehnico-științifică. Cu acest prilej, părțile — analizînd modul de îndeplinire a recomandărilor adoptate anterior — au constatat rezultatele importante obținute în colaborarea economică și tehnico-științifică dintre cele două țări. Totodată, s-au adoptat noi recomandări cu privire la dezvoltarea în continuare a schimburilor comerciale și a colaborării economice între cele două țări. Comisia a constatat că există posibilități de colaborare și cooperare între cele două țări, îndeosebi în domeniul mașinilor agricole, construcțiilor navale, mașinilor textile, echipamentelor pentru industria chimică și alimentară, produselor electrotehnice și altele, stabilindu-se un program de măsuri în vederea concretizării lor. Cele două părți au trecut, de asemenea, în revistă stadiul lucrărilor de proiectare privind complexul hidrotehnic din zona Izlaz-Somovit de pe Dunăre și au stabilit măsuri pentru continuarea acestora.

În condițiile tradiționalelor legături și contacte în toate domeniile vieții politice, economice, sociale și culturale dintre cele două popoare, ale extinderii acestor relații, colaborarea și prietenia frățească româno-bulgară s-au adîncit și s-au dezvoltat continuu, în interesul ambelor popoare și țări, al cauzei socialismului. Călător pe meleagurile bulgare, am avut pretutindeni ocazia — în contact cu oameni obișnuiți întîlniți în orașe și sate — de a observa sentimente adînci ale acestei prietenii.

reflector

ORIGINILE CRIZEI DIN IRLANDA DE NORD

Tensiunea din Irlanda de Nord s-a diminuat și perspectiva unei înfruntări și mai accentuate a fost, pentru moment, îndepărtată, dar observatorii consideră că criza va întîmpina greutăți în rezolvarea ei. Două motive, de origine diversă, contribuie la complicarea situației. Primul îl constituie cererea de ieșire din Regatul Unit și alipirea la Republica Irlandeză (Eire), susținută mai ales de grupuri ale populației catolice. Celălalt motiv : campania pentru drepturi civile. Scopul campaniei : corectarea actualei legi electorale care se bazează pe principiul „un vot pentru fiecare casă" și un „vot de fiecare persoană". Acest sistem avantajează grupurile sociale foarte bogate, constituite mai ales din protestanți de origine engleză.

„LEAGĂNUL PE ROȚI" AL OMENIRII

Cînd a apărut omul pe pămînt ? Și unde anume ?

La începutul acestui veac, specialiștii situau pe primii noștri strămoși, în timp, acum 300 000 — 400 000 de ani ; în spațiu — pe meleagurile Asiei. „Omul din Java" și sinantropul, descoperiri atunci recente, făceau parte din aceeași categorie a pitecantropului sau „homo erectus", antropoidul care, trecînd la staționarea verticală, a meritat denumirea de om.

În ceea ce privește leagănul omenirii, avea dreptate cel ce a spus că este „un leagăn pe roți", care se mută de pe un continent pe altul, pe măsură ce se desfășoară cercetările. În momentul de față, leagănul e de vreo 20 de ani în Africa : întîi a fost descoperit în Africa de Sud „australopitecul", datînd de acum vreo 700 000 de ani ; în 1959, paleontologul englez dr. Leakey scotea la iveală „ziniantropul" („omul din ținutul Zing"), un australopitec cu un milion de ani mai vechi. Australopitecilor, unii savanți le-au refuzat eticheta „homo", invocînd volumul redus al craniului lor — deși posedau deja marea caracteristică a speciei, staționarea verticală. În 1963 însă, totdrul Leakey descoperea alte fosile, aproximativ contemporane ziniantropului, de un cu totul alt tip cranian (deși nu mult mai mare), pe care l-a numit „homo habilis".

Acum trei ani, împăratul Etiopiei a propus constituirea unei misiuni internaționale care să cerceteze teritoriul țării. Echipa franceză, condusă de profesorul Arambourg, a operat în sud — unde a descoperit două maxilare de acum 2 500 000 de ani și mai mulți dinți a căror vîrstă se situează între 2 și 4 milioane de ani. Aceste fosile demonstrează coexistența a două tipuri de australopitec — unul ierbivor, celălalt omnivor — dintre care doar cel din urmă a evoluat „pozitiv". Arborele genealogic al omului apare, deci, în lumina ultimelor descoperiri, ca un tufiș — cu unele ramuri sterpe și cu altele care, prin mutații succesive, au dat naștere unor ființe din ce în ce mai apropiate de „homo sapiens".

Se va descoperi mobilul asasinării lui Robert Kennedy ?

La șapte luni după asasinarea senatorului Robert Kennedy a început procesul — de două ori amînat — al asasinului său. Va dura cel puțin două sau trei luni. Împrejurările crimei și identitatea asasinului nu constituie nici un secret, iar în ceea ce privește mobilul real al asasinatului și eventualii complici sau autori morali — șansele de a se face lumină pînă la capăt sînt extrem de reduse. Ce se cunoaște și unde începe misterul ? Să trecem în revistă principalele fapte și persoane implicate.

VICTIMA : Robert F. Kennedy, senator din partea statului New York, în vîrstă de 42 de ani, fratele fostului președinte al Statelor Unite, John Kennedy, asasinat la 22 noiembrie 1963, tatăl a zece copii. A fost ucis în plină campanie electorală, îndată după succesul categoric repurtat în alegerile preliminare din California, care îi deschidea calea spre desemnarea sa drept candidat la președinția Statelor Unite de către convenția partidului democrat. Principalele sloganuri ale campaniei sale electorale fuseseră încetarea războiului din Vietnam și perfecționarea legislației drepturilor civile pentru populația de culoare.

ASASINUL : Sirhan B. Sirhan, în vîrstă de 24 de ani, arab de religie creștină, născut în sectorul iordanian al Ierusalimului, emigrat în Statele Unite la 12 ianuarie 1957 împreună cu o parte a familiei sale și stabilit la Pasadena, în California. Și-a făcut la Pasadena studiile medii și apoi a intrat la colegiul din același oraș, pe care l-a părăsit însă spre sfîrșitul celui de-al doilea an de învățămînt. Ulterior, a lucrat la cîteva stații de benzină. Dorea să devină jocheu, dar în septembrie 1966 a avut un accident de călărie, care l-a făcut să renunțe la această ambiție. După cîteva luni de șomaj a intrat ca vînzător la un magazin de produse alimentare de unde a plecat, în martie 1968, după o ceartă cu patronul.

LOCUL ȘI ÎMPREJURĂRILE CRIMEI. Hotelul Ambasador din Los Angeles, unde victoria lui Robert Kennedy în alegerile preliminare fusese sărbătorită cu entuziasm de prietenii săi politici. La cîteva minute după miezul nopții de 4 spre 5 iunie 1968, Robert Kennedy, părăsind marele salon al hotelului, se îndrepta spre ieșire, trecînd printr-un oficiu situat lîngă bucătărie. Era înconjurat de prieteni și admiratori. Sirhan Bishara Sirhan, care îl aștepta în oficiu, a tras de la mică distanță cu un revolver tip Iver Johnson Cadette, de calibru 22. Victima a fost lovită de trei gloanțe, dintre care unul i-a pătruns în creier. Alte 5 persoane, care se aflau în apropiere, au fost rănite ușor. Sirhan a fost imobilizat și predat, de îndată, poliției.

„Să rămînă în viață, îl vrem în viață", strigau cei ce și-au amintit pe loc cum lichidarea lui Lee Harwey Oswald de către Jack Ruby a șters orice urmă care ar fi putut duce la descoperirea adevărului în privința asasinării lui John Kennedy. Robert Kennedy a murit curînd pe masa de operație, fără a-și mai recăpăta cunoștința. Sirhan a fost păzit cu strășnicie împotriva sa însuși și a oricărui eventual nou Jack Ruby. Celula lui, mai exact spus apartamentul special amenajat la etajul 13 al Palatului Justiției din Los Angeles, va rămîne în literatura de specialitate ca un model al izolării perfecte. Prezervarea vieții asasinului este esențială, dar nu suficientă pentru justiție. Dacă el păstrează tăcerea, iar tribunalul nu este în măsură să descopere pe alte căi adevărul deplin, procesul nu poate fi considerat satisfăcător chiar dacă se încheie cu o condamnare.

ACUZAREA, care va fi susținută de procurorii Lynn D. Compton, John E. Howard și David N. Fitts, va cere condamnarea la moarte pentru crimă cu premeditare. Dacă juriul îl va găsi vinovat în termenii actului de acuzare, se va reuni din nou într-un „al doilea proces", pentru a stabili pedeapsa : moarte sau închisoare pe viață. În primul caz, este puțin probabil că sentința va fi executată. De mai bine de un an, în California nu s-a adus la îndeplinire nici o sentință capitală întrucît se așteaptă adoptarea unei legi care va aboli pedeapsa cu moartea. În cel de-al doilea caz, după șapte ani de închisoare, condamnatul poate fi pus în libertate.

PREȘEDINTELE COMPLETULUI DE JUDECATĂ este Herbert V. Walker, în vîrstă de 69 de ani. În decursul activității sale a pronunțat 18 condamnări la moarte. El este cel care a stabilit data execuției lui Caryl Chessman, criminalul romancier a cărui odisee a făcut atîta vîlvă (constituind între altele și punctul de plecare al piesei „Celebrul 702" de Al. Mirodan).

APĂRAREA este susținută de trei avocați care nu pretind onorarii. Unul dintre ei, Grant B. Cooper, în vîrstă de 65 de ani, care practică avocatura din 1927, a declarat că și-a asumat această misiune deoarece „este de datoria oricărui avocat să vegheze ca fiecare acuzat să aibă parte de o judecată dreaptă". Numai că Grant B. Cooper este implicat în aceste zile într-o afacere necurată care s-a repercutat și a-

Sirhan și unul dintre avocații săi, Russel Parsons, fotografiați înainte de a intra în sala procesului

supra procesului Sirhan, determinînd amînarea lui. Este vorba de procesul unui trișor din Las Vegas, Maurice Friedman, care își exercita „profesia" la așa-zisul „Club al călugărilor". Prin niște găuri anume făcute în tavanul sălii de joc, un complice îi semnala ce cărți au partenerii. S-a stabilit că, prin acest truc, a izbutit să estorcheze circa 400 000 de dolari de la personalități bine cunoscute ale lumii filmului. Pentru a asigura „o judecată dreaptă" clientului său Friedman, avocatul Cooper n-a ezitat să mintă instanța asupra proveniență copiilor unor mărturii pe care le-a obținut pe cale ilegală. Lucrul poate părea neverosimil, dar faptul că unul dintre avocații lui a fost prins cu minciuna a fost speculat de apărare în favoarea lui Sirhan : o zi întreagă, tribunalul a discutat în ședință închisă dacă nu cumva juriul va fi influențat de dezvăluirile în legătură cu lipsa de probitate profesională a lui Grant Cooper.

Ceilalți doi avocați ai lui Sirhan sînt Russel Parsons și Emile Zola Berman, care a declarat că principalul obiectiv al apărării este „de a salva viața inculpatului".

STRATEGIA APĂRĂRII. În numele principiului pe deplin întemeiat că acuzatului trebuie să i se garanteze respectarea drepturilor sale legale și o judecată nepărtinitoare, justiția americană este transformată uneori de avocați lipsiți de scrupule într-o interminabilă parlamentare în jurul unor aspecte formale. Se cunosc cazurile unor asasini odioși a căror condamnare a fost anulată pentru vicii de formă și au rămas, ca urmare, nepedepsiți. Obsedați de preocuparea de a nu rămîne descoperiți pe acest teren, judecătorii preferă să manifeste o circumspecție exagerată, să dezbată cu răbdare fiecare incident ridicat de apărare, pentru a preveni o eventuală atacare a sentinței.

La Los Angeles, a început acum îndelungata procedură a confirmării juriului. Cei 12 jurați și 6 locțiitori ai lor vor fi supuși unor chestionare meticuloase pînă la absurd, tactica apărării fiind, în toate cazurile similare, de a respinge ca necorespunzători cît mai mulți candidați, pentru a întîrzia astfel mersul justiției. În conformitate cu legile statului California, ei vor trebui nu numai să jure că nu și-au format — anterior procesului — o opinie asupra cazului supus judecății lor, (ceea ce, date fiind împrejurările crimei, este destul de greu) ci și că, cel puțin cîțiva dintre ei, sînt, în principiu, împotriva pedepsei capitale. Apărarea îi va mai întreba care este afilierea lor politică și dacă au dorit sau nu ca Robert Kennedy să iasă învingător în alegerile preliminare din California. Chiar din prima zi a lucrărilor de selecționare, mai mulți jurați propuși au fost respinși.

Este totuși un mare pas înainte. Tactica apărării fiind de a invoca unul cîte unul toate argumentele de natură să înlesnească tergiversarea, mai întîi avocatul Cooper a atacat constituționalitatea sistemului de desemnare a juriilor în statul California, susținînd că nici marele juriu, care a decis punerea sub acuzare a lui Sirhan, nici juriul care se pregătește să-l judece nu ar fi reprezentative întrucît, pe de-o parte, nu sînt alcătuite din membri ai absolut tuturor păturilor populației, iar pe de altă parte, participarea la juriu este condiționată de posesiunea unor bunuri în valoare de cel puțin 200 de dolari. Apoi a cerut să se fixeze două jurii : unul care să judece procesul și altul care, după pronunțarea verdictului, să stabilească pedeapsa. Obiecțiile apărării au fost respinse una cîte una și avocații au căzut de acord să se treacă la verificarea juraților propuși. Înainte de aceasta, apărarea a mai ridicat totuși un incident, cerînd interogarea, în ședință închisă, a 12 reporteri de la ziare, radio și televiziune, în prezența apărării, a acuzării și a inculpatului, pentru „a se determina dacă publicitatea acordată de presă întregii afaceri nu-l va împiedica pe Sirhan să beneficieze de un proces echitabil". Abia după aceea a putut începe trierea membrilor juriului, despre care se apreciază că va dura două-trei săptămîni.

Avocații nu au dezvăluit sistemul după care își vor construi apărarea. Au afirmat doar că nu vor nega faptul că Sirhan este cel ce a tras și l-a ucis pe senatorul Kennedy. (Cum ar putea, de altfel, s-o facă ?). Din declarațiile lor ziarele americane au tras însă concluzia că vor încerca să demonstreze că asasinatul nu a fost premeditat. Sirhan Bishara Sirhan va fi prezentat ca un tînăr instabil din punct de vedere emoțional, care a fost atît de afectat de declarațiile lui Robert Kennedy în favoarea Israelului încît nu s-a mai putut stăpîni și a tras. Teza motivării naționaliste a crimei a fost expusă, în repetate rînduri, de tatăl asasinului, Bishara Sirhan, care a părăsit de mult California și trăiește în sectorul iordanian al Ierusalimului, ocupat în prezent de Israel.

Acuzarea dispune de un număr atît de mare de martori oculari încît a decis să nu o cheme pe Ethel Kennedy care, în momentul atentatului, se afla alături de soțul ei. Afară de cei care pot descrie crima propriu-zisă, vor fi chemați însă și martori care pot dovedi premeditarea. Sînt cei ce l-au văzut pe Sirhan antrenîndu-se în tragerea la țintă în ajunul crimei ; armurierul din Los Angeles care i-a vîndut lui Sirhan patru cutii de gloanțe și care susține că asasinul „era însoțit de doi bărbați nu prea înalți, cu tenul măsliniu" ; cei ce afirmă că Sirhan era însoțit, atunci cînd a tras, de o tînără care a izbutit să dispară în mulțime. Mai există și faimosul carnet în care Sirhan ar fi scris că „Robert Kennedy trebuie ucis înainte de 5 iunie". Ce elemente noi vor aduce cei mai mult de 200 de martori citați atît de acuzare cît și de apărare ? Nimeni nu poate ști. Zi de zi, cele 75 de locuri rezervate publicului din sala tribunalului sînt ocupate de persoane supuse în prealabil unei percheziții minuțioase, fiind examinate și cu ajutorul unui aparat care detectează orice bucățică de metal, chiar și o simplă monedă. Printre obiectele a căror introducere este interzisă atît în sala tribunalului, unde au fost admiși 37 de ziariști, cît și în sala special amenajată pentru ca alți 150 de ziariști să poată urmări dezbaterile cu ajutorul unei emisiuni de televiziune în circuit închis, se numără, în afară bineînțeles de arme, mașinile de scris, binoclurile, aparatele de fotografiat și magnetofoanele. Polițiștii care efectuează percheziția corporală a invitaților au și sarcina de a se percheziționa reciproc. Viața lui Sirhan va fi apărată într-un mod excepțional pînă la sfîrșitul procesului, dar dincolo de garantarea securității fizice a inculpatului nu se știe ce va putea face justiția californiană pentru a elucida pe deplin odioasa crimă de la 4 iunie 1968.

Parcă pentru a sublinia și mai puternic cît de zadarnice sînt încercările de a face lumină în privința motivelor care au determinat asasinarea fraților Kennedy, Marguerite Oswald, mama asasinului prezumat al lui John Kennedy, a intentat zilele acestea cinci procese de calomnie. Ea pretinde cîte cinci milioane de dolari de la Gerald Ford, membru al Camerei Reprezentanților, și de la scriitorul William Manchester („Moartea unui președinte"), Jim Bishop („Ziua în care Kennedy a fost ucis"), John Stiles („Portretul unui asasin"), Jimmy Breslin („Bonnie și Clyde reactualizați") pentru că „scriind, au făcut, cu rea intenție, multe declarații false, neadevărate și calomnioase despre reclamantă și despre fiul ei decedat, Lee Harwey Oswald". Marguerite Oswald a dat, de asemenea, în judecată pe toți editorii cărților incriminate, precum și societatea de televiziune CBS, care a prezentat documentarul „Trebuie oare să credem raportul Warren" ? Ea a declarat presei că cei pe care i-a dat în judecată „au pîngărit memoria fiului ei". Nici mai mult nici mai puțin !

F. A.

Un panoramic al orașului

reportaj pe glob

IZMIR

Romulus Balaban

În interiorul Agorei romane, printre colonade cu capiteluri corintice și pietre funerare datînd din al doilea veac al erei noastre

Dacă zăbovești mai mult pe vechile străzi ale orașului, ești cuprins de acea senzație stranie, pe care ți-o dau locurile unde epocile și civilizațiile se îngemănează. Izvoarele mitice ale celor cinci milenii de istorie a acestor meleaguri îți vorbesc despre amazoana Smirna, întemeietoarea vechii așezări, despre neguroasele vremuri ale hitiților, despre Homer, ale cărui cînturi, și de aici, se zice, și-ar fi tras obîrșia, despre gloria legendară a lui Alexandru Machedon, apusă între zidurile cetății ridicate pe muntele Pagus — simbol de neclintire mineraiă, stăvilind valurile agitatei mări Egee.

Oraș care a rezistat urgiei timpurilor și catastrofelor naturale — distrus din temelii în anul 178, reconstruit apoi de Marc Aureliu — Izmirul a știut, în același timp, să se deschidă evului modern. Aici, în anul 1922 — și data a intrat în conștiința locuitorilor săi — a citit generalul Kemal Atatürk ultimul său ordin către armată, înaintea proclamării Republicii.

Ochiul alunecă peste oraș din unghiuri mereu schimbate, pătrunde pe străzi înguste, gîtuite de rînduri de case sau de prăvălii care s-au strîns unele în altele, nu din lipsă de spațiu, ci parcă din teamă față de el. Cele două zone ce

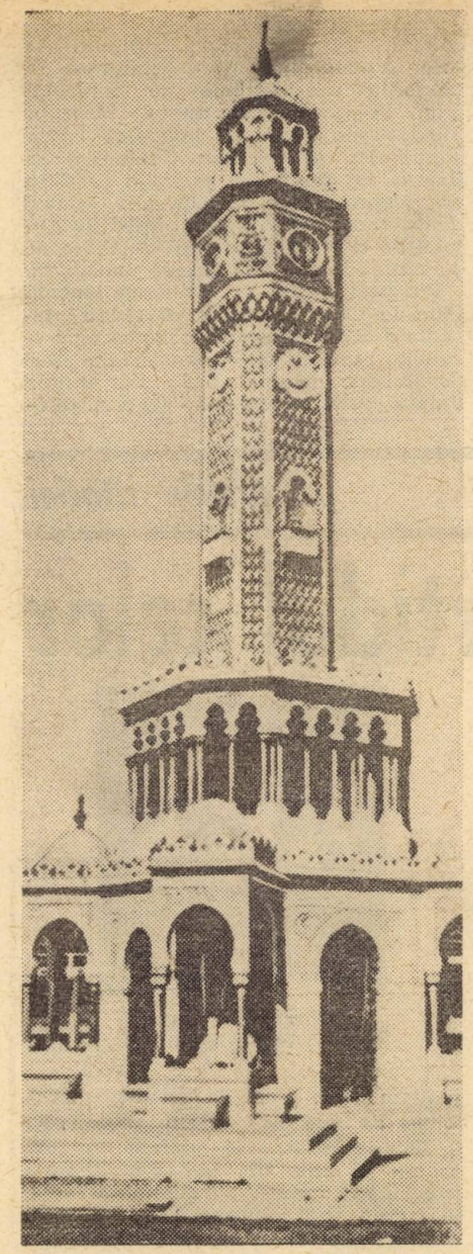

Emblema Izmirului : Turnul cu Ceas din piața Konak

întregesc Izmirul — una plată care urmează cu fidelitate meandrele golfului, poate din secreta dorință de a se oglindi continuu în apele acestuia, și alta așezată în pantă pe spinarea domoală a muntelui Pagus — se privesc zi și noapte și întrețin un dialog de zgomot și lumini.

Culoarea orașului o dă, mai întîi, cerul — de un albastru palid, translucid, datorită aburului care se ridică din apa golfului, ca o respirație stăpînită de somn, apoi acoperișurile caselor — roșii, precum carminul boabelor de cîrmîz. Vegetația, cu tonalitatea ei profundă, echilibrantă, izbutește să atenueze stridențele coloristice. La poalele orașului, palmieri cu trunchiul drept ca firul de porumb, golași și alcătuiți din romburi mici, rămase după retezarea frunzelor îmbătrînite, își leagănă coroanele rotunde. Pe măsură ce urci pe serpentinele orașului, aerul nu mai conține miros de algă și de sare, iar cînd ajungi dincolo de jumătatea muntelui Pagus, întîlnești pîlcuri răzlețe de molifți care picură în atmosferă boare de cetină.

Casele sînt așezate pe munte, în rînduri nu prea drepte, întinse jur-împrejur ca niște brîuri de-a lungul unui pîntec uriaș. În vale, la poalele orașului, golful, cu ape de culoarea mercurului, pare încremenit. Pe suprafața lui, vasele de pasageri leagă zona din preajma bulevardului Atatürk de cartierul Kasiaka. În zare, țărmul se continuă cu nesfîrșirea mării ; dincolo de golf, lanțul munților Taurus face joncțiunea cu orizontul, trimițîndu-și spinările de piatră spre o bănuită întîlnire cu munții Altai.

Izmirul are un centru de veche arhitectură islamică, piața Konak, dominată de silueta Turnului cu Ceas (emblema orașului), păstrată și încadrată cu grijă și rafinament edilitar. Moscheile Hisar Camii (1579), Sadirvan Camii (1636), Kemeralti Camii și Selepcioglu Camii (1671), precum și Konak Yali Camii (1800) se află toate în apropierea mării. Ele nu sînt niște proliferări apocaliptice în piatră, asemenea moscheei Sfînta Sofia sau moscheei Albastre, ci se impun printr-o firească proporționalitate și, mai ales, prin frumusețea și armonia cromatică a mozaicurilor și vitraliilor, pe care privirea se fixează îndelung, sedusă de fiecare detaliu.

În interiorul Agorei romane, situată în cartierul Namzgah, turistul rătăcește printre statui, colonade cu capitel corintic și pietre funerare rămase din al doilea veac al erei noastre. Ruinele cetății lui Alexandru Machedon de pe Montepagus sînt punctul terminus al unui tunel de refugiu, care străbate muntele și ajunge în centrul orașului, unde cu mult în urmă stăpîneau apele golfului.

■

Probabil că fiecare oraș turc are un bazar ; doar proporțiile diferă. Străzile sînt compartimentate de sute de prăvălii în care mărfurile stau la fel de numeroase, înghesuite și disparate ca și oamenii. Fiecare fărîmă de spațiu este folosită ; nu se păstrează, de regulă, decît treceri înguste cît o siluetă. Mărfurile irump și în stradă, întinse pe caldarîm, în fața prăvăliilor. Forfota e derutantă, reperele sînt puține și, pentru un străin, alternativa rătăcirii este iminentă. Nu e dezordine, dar totul e prolix, contorsionat, amețitor și de nepătruns. Bazarul trebuie privit pentru culoare și ritm, trebuie ascultat pentru sonoritatea lui de turn Babel, trebuie înțeles ca o tradițională manifestare a îndeletnicirii de mic negustor.

Pe înserat, cafenelele Izmirului se umplu de zumzet și de fum ; tradiționaliștii trag din mușticul narghilelei în care ard cuburi de tutun special, denumit „tonbechi" și, vreme de un ceas, cît durează ritualul, omul se cufundă în tăcere sau vorbește calm cu vecinul de masă.

Pe străzi ard, zi și noapte, grătare pe care primesc botezul focului tot soiul de pești, de crabi sau de carne, iar trecătorii le consumă pe loc, cu o naturalețe șlefuită de veacuri.

Despre puterea de seducție a muzicii orientale aveam să ne convingem într-un restaurant vestit pentru orchestrele și soliștii săi. Se cîntă la instrumente populare, datînd din vremea seraiurilor, denumite Kamun, Darbuka, Kilarnet, Ug, Koemah (primul cu funcție solistică, asemănător țambalului, ale cărui corzi sînt ciupite cu o gheară de oseină). Toată lumea cîntă o dată cu orchestra, se creează o comuniune de simțire, care însă, la un sfert de ceas după ce orchestra s-a ridicat, dispare, iar restaurantul rămîne pustiu.

■

Am încercat, desigur, doar o sumară trecere în revistă a ceea ce poartă la Izmir patina timpului. Dar poate orașul nici nu-și dă seama cît de rapid trec cartierele și viața sa în stăpînirea prezentului. Se simte un fel de conspirație a blocurilor, care răsar mai întîi unul, două, apoi ajung să domine zona ca un clan viguros.

Între fenomenul de regenerare urbanistică și economia orașului și a regiunii există multiple corespondențe. Spre acest al treilea oraș al Turciei vin roadele pămîntului din Anatolia apuseană, al colinelor acoperite cu măslini pînă la Pergam, al livezilor de mandarini, smochini și meri, al viilor dospite sub un soare mocnit, al cîmpurilor de bumbac și tutun. Aceste produse ale naturii și hărniciei le găsești în vitrine sau pe tarabe (cele din urmă fiind tot atît de numeroase și de mobile ca și taxiurile), în fabricile de prelucrare sau în pîntecele vapoarelor în care dispar șiruri de camioane. Căci Izmirul este portul prin care Turcia efectuează cea mai mare parte a exportului bogățiilor sale agricole. Pe cheiuri, oamenii sînt chiar mai iuți și mai energici decît în labirintul bazarului.

Nordul orașului e compus din fabrici. Filaturi de bumbac, fabrici de untdelemn, margarină și săpunuri, manufacturi de tutun, unități metalurgice și rafinării de petrol conferă Izmirului o poziție de prim plan în industria și economia țării. Respirația orașului este amplificată de prezența tîrgului anual de mostre, găzduit de cele 46 de hectare ale Külturpark-ului, unde peste 50 de țări expun, între 20 august și 20 septembrie, produsele cîtorva mii de firme. În perioada tîrgului, afluența vizitatorilor, precum și amploarea tratativelor și a tranzacțiilor vitalizează toate resorturile urbane. Marele hotel Efes, clădire desenată cu inspirație — suplă în ciuda masivității sale, zidită parcă din cleștarul și albastrul apelor — devine, în zilele tîrgului, teatrul preferat al întîlnirilor dintre oamenii de afaceri. România, participantă constantă la tîrgul din Izmir, a reușit să fie întotdeauna o prezență remarcată. Aceasta o dovedesc interesul și stima manifestate de către interlocutorii noștri față de multiplele realizări ale României socialiste, pe care ei le cunosc și le urmăresc an de an prin intermediul standului expoziției.

Dezvoltarea pe plan material a orașului este urmată și de o evoluție proprie pe tărîm cultural. Universitatea egeeană, cuprinzînd patru facultăți, pregătește specialiștii necesari regiunii. Viața culturală nu are însă o dimensiune cucerită sistematic, fiind dependentă, în special, de turneele teatrelor sau filarmonicilor din Ankara, Istanbul sau din alte țări.

O vizită la Izmir, oricît de scurtă ar fi ea, reușește să-ți imprime o impresie complexă : amestec de mit, istorie, tradiție și modernitate, topite într-un efort colectiv de căutări fertile, de încadrare în contextul unei economii și națiuni care vor să se adapteze la ritmurile lumii contemporane.

pe urmele istoriei

REPUBLICANII — partidul celor

Florin Hera

Richard Milhous Nixon, al 37-lea președinte al Statelor Unite, este al 14-lea titular al Casei Albe făcînd parte din G.O.P., „Grand Old Party", cum își spune partidul republican. Primul președinte republican a fost Abraham Lincoln. Dar, de cînd există „republicanii" ?

În timpul campaniei electorale pentru Congres, în 1874, faimosul caricaturist Thomas Nast, de la magazinul „Harper's Weekly", a lansat imaginea elefantului purtînd eticheta „Votul republican". Partidul republican este însă mai vechi decît emblema sa. Mai multe state și așezări sînt menționate drept loc al întemeierii G.O.P. S-a întîmplat în toamna lui 1853 la Exeter, în statul New Hampshire ? În primăvara lui 1854, în Michigan, la Grand Rapids ? Istoricii vieții politice americane nu s-au pus încă de acord, dar opinia majorității este exprimată de dr. Malcolm Moos, care descrie în cartea sa „Republicanii — o istorie a partidului lor", ceea ce s-a petrecut într-o mică școală din Ripon, statul Wisconsin ; „Aici, în seara lui 20 martie 1854, a fost adoptată o rezoluție de către un grup de dizidenți din partidele democrat, «whig», «Free Soil» și altele. Rezoluția suna astfel: «Dacă măsura cunoscută sub numele de Proiectul Kansas-Nebraska și propusă în Senatul Statelor Unite va deveni lege, îngăduind ca teritoriile Kansas și Nebraska să intre în Uniune eventual ca state sclavagiste... atunci vechile apartenențe de partid vor fi declarate rupte. Un nou partid va trebui întemeiat împotriva sclaviei, partidul republican»".

Unul din animatorii micii adunări de la Ripon (53 de oameni într-o încăpere slab luminată cu lumînări de seu...) era Allan Earle Bovay, un jurist din partidul „whig", vechi prieten și adjutant politic al renumitului gazetar antisclavagist Horace Greeley, fondatorul ziarului „Tribune". Ziarul susținea limitarea sclavajului negrilor la statele din sud și interzicerea extinderii acestuia. Articolele din „Tribune" stîrneau un mare interes — și, printre ele, se aflau la loc de frunte analizele de politică și economie europeană pe care le trimitea un erudit corespondent cu numele de Karl Marx. Se consideră că Bovay i-a sugerat lui Horace Greeley denumirea de „partid republican". Disocierea îi ținteа în primul rînd pe „democrați", partid care fusese „capturat de proprietarii de sclavi", mai precis de oligarhia plantatorilor din sudul Statelor Unite.

Legea „Kansas-Nebraska" a fost semnată de președintele democrat Franklin Pierce, la 30 mai 1854. Un adept al sclavajului a fost numit guvernator al teritoriului Kansas. Prin aceste acte — și, ulterior, prin constituția sclavagistă impusă în Kansas — se încălca și se lichida Compromisul Missouri din 1820, care fixa ca limită nordică pentru statele cu regim de sclavaj latitudinea de 36°30'. Kansas, centrul geografic al Statelor Unite, a devenit, în anii 1854—1859, teatrul unui sîngeros război civil în care se înfruntau Nordul capitalist, industrial și Sudul latifundiilor agrare.

„Bleeding Kansas", Kansasul-martir era doar o repetiție generală. Marele război civil, Nord contra Sud, sta gata să izbucnească. În aceste împrejurări a fost creat partidul republican, ca exponent al căii capitaliste în dezvoltarea americană. Republicanii nu erau inițial aboliționiști. Dar suflarea aprigă a unor evenimente radicale i-a purtat spre istorice acte de emancipare, sub cîrma unui „spărgător de lemne" din Illinois.

„OLD ABE", ELIBERATORUL ȘI PRIMUL PREȘEDINTE REPUBLICAN

De fapt, fiul dulgherului Thomas Lincoln era un om din Kentucky. În acest stat, care a fost prima zonă din vestul munților Alegani populată de pionieri, în apropiere de Hodgenville, poate fi văzută și acum ferma familiei Lincoln, ca și locul de naștere al președintelui. În Illinois, unde i se află mormîntul, Abe și un văr al său spărgeau lemne, prin 1830, și înălțau garduri de uluci.

Noul partid republican n-a distins chiar de la început, în figura lui Abraham Lincoln, pe liderul său. De altfel, în zilele conflictului „Kansas-Nebraska", Lincoln se considera încă legat de partidul „whig". „Whigii americani" proveneau dintr-o coaliție organizată în 1834 împotriva primului președinte al partidului democrat, Andrew Jackson, căruia i se atribuia prin contrast calificativul de „tory", conservator-autoritar. Ca deputat „whig", Lincoln se împotrivise războiului cu Mexicul, calificîndu-l drept o acțiune expansionistă, care avea drept scop extinderea sclavajului. Lincoln împărtășea, de asemenea, o parte din vederile partidului „Free Soil" („Pămînt liber"), care antrena fermieri, muncitori, meseriași și intelectuali, opuși proliferării sclaviei negrilor în noi teritorii. În comparație cu aboliționiștii, care cereau desființarea totală a regimului de sclavaj — deci și în statele din sud — Lincoln și „whigii", precum și mulți „free-soileri" se situau pe poziții moderate, mergînd pînă la compromis.

Valul ascensiunii republicane a cuprins un vast evantai de forțe, de la democrații dizidenți „nordiști" pînă la radicali și progresiști, fără să poată contopi vreodată acest conglomerat politic într-un tot cu adevărat omogen. „Pretutindeni, fără excepție, arată istoricul republican Malcolm Moos, în fulminanții ani '50, oamenii erau atrași în lupta care urma să decidă : cine vor fi conducătorii și cine cei conduși, într-o epocă de rapide transformări sociale și economice". Ca partid al dezvoltării capitaliste, al prefacerii industriale și „căii americane" în agricultură, republicanii vremurilor lui Lincoln au putut strînge sub steagurile lor aboliționiști ca Charles Sumner — grav lovit în Senat de un reprezentant al plantatorilor din Carolina de sud ; lideri radicali de o neclintită dîrzenie ca Thaddeus Stevens ; dar și politicieni cu vederi de dreapta, ca secretarul de stat William Seward, care declara că „John Brown și oamenii săi au fost niște rebeli, pe bună dreptate spînzurați..."

Prima convenție națională a republicanilor, întrunită la Philadelphia în 1856, a desemnat drept candidat în alegerile prezidențiale pe colonelul John Frémont, exploratorul Munților Stîncoși, un „erou al frontierei", care contribuise la intrarea Californiei în Uniune. Propus inițial pentru a candida ca vicepreședinte, Lincoln n-a obținut desemnarea. Astfel, a fost lipsit de prilejul de a fi înfrînt, alături de Frémont, de către democratul James Buchanan.

Dar peste patru ani, **Abraham Lincoln** intra la Casa Albă, ca al 16-lea președinte al Statelor Unite și primul președinte republican. Un președinte ales de 18, dar respins de 15 din statele Uniunii, cele cu regim de sclavaj. Diferențiere netă, plină de amenințări. Carolina de sud își declara secesiunea la 20 decembrie 1860, urmată în 1861 de alte 10 state din sud. Republicanii subestimau forța și agresivitatea sudiștilor care, la 8 februarie 1861, l-au ales pe Jefferson Davis, — un mare plantator și proprietar de sclavi — ca „președinte al confederației" secesioniste. La ordinea zilei treceau armele. Washingtonul nutrea încă speranțe de împăcare cînd, la 12 aprilie 1861, bateriile confederaților au deschis focul asupra fortului Sumter, la intrarea portului Charleston, doborînd steagul înstelat. Acesta a fost începutul dramei războiului civil care s-a prelungit pînă în primăvara lui 1865, cînd generalul confederat Lee a capitulat la Appomattox în fața comandantului federal Grant. Drapelul Uniunii era ridicat din nou la Fort Sumter. În aceeași zi, în Teatrul Ford din Washington, actorul sudist John Booth îl asasina pe Abraham Lincoln cu un foc de revolver tras din imediata apropiere.

Abraham Lincoln
1861—1865

Îndreptîndu-se lent, dar constant, către metode eficiente și radicale de ducere a războiului civil, Lincoln — care a cunoscut o serie de înfrîngeri temporare și a trecut, cu o mare tărie de caracter, prin perioade critice — spunea în 1862 prietenului său Leonard Swett : „Văd emanciparea venind. Cine va fi în stare să reziste, o va apuca. Cine îi va sta în cale, va fi călcat în picioare". În toamna aceluiași an, președintele proclama eliberarea sclavilor. Această declarație preliminară a devenit, la 1 ianuarie 1863, un act oficial de emancipare.

Lincoln a asigurat victoria în războiul civil chemînd la arme pe muncitori și pe fermieri și permițînd înrolarea

14 președinți

Ulysses Grant
1869—1877

Rutherford Hayes
1877—1881

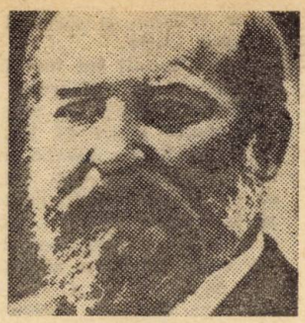

James Garfield
1881

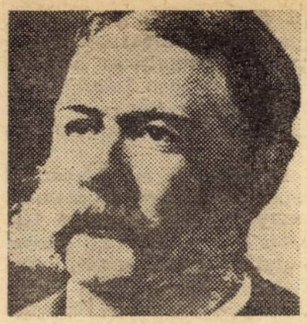

Chester Arthur
1881—1885

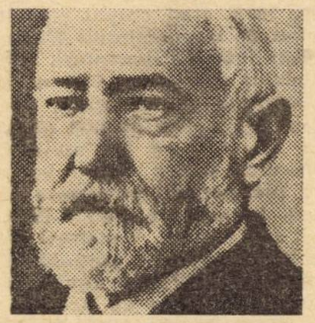

Benjamin Harrison
1889—1893

William McKinley
1897—1901

Theodore Roosevelt
1901—1909

William Howard Taft
1909—1913

Warren Harding
1921—1923

Calvin Coolidge
1923—1929

Herbert Hoover
1929—1933

Dwight Eisenhower
1953—1961

Richard Nixon
1969 —

negrilor. J. J. Hill, voluntar negru în regimentul din Connecticut „al oamenilor de culoare", una din primele unități care a pătruns în Richmond, capitala secesioniștilor, istorisea în amintirile sale: „După ce a vizitat casa lui Jeff Davis, președintele Lincoln s-a îndreptat spre Capitoliul rebel. De pe trepte a rostit cîteva cuvinte care se adresau soldaților negri: „Ați fost lipsiți de drepturile voastre... prin voia celor care pretind că vă sînt stăpîni. Acum sînteți liberi. Și dacă aceia care ar dori să vă poruncească din nou nu recunosc că sînteți oameni liberi, atunci puneți mîna pe săbiile și pe baionetele voastre și dovediți-le că sînteți!"

În profesiunea de credință de la Gettysburg, în noiembrie 1863, Abraham Lincoln exprima, într-un adevărat poem, sensul democratic al războiului civil și întrezărea viitorul: „Guvernarea poporului, prin popor, pentru popor, nu va pieri pe pămînt". De aceea, în amintirea oamenilor, Lincoln a crescut mult peste limitele timpului și ale partidului său, spre a deveni și a rămîne „Old Abe, eliberatorul".

DE LA GRANT LA THEODORE ROOSEVELT

Despre „eroul de la Appomattox", Lincoln spunea tuturor: „Grant este primul general pe care l-am avut". În 1868, **Grant** a fost trimis la Casa Albă. Popularitatea inițială a celui de al doilea președinte republican întrecea orice închipuire. Își învinsese rivalul democrat, pe Horatio Seymour, într-un iureș de voturi culese sub cuvîntul de ordine „votați așa cum ați luptat pe front"! Negrilor, care înfruntau venind la urne perspectiva de a fi linșați de organizația Ku Klux Klan înființată în 1866, li se amintea: „Partidul republican v-a eliberat". Atmosfera creată în favoarea lui Grant a făcut să treacă pe ultimul plan o serie de îngrijorări pricinuite de prezența, în anturajul eroului, a unor oameni care nu meritau încredere. Dar, pe măsura trecerii timpului, administrația salutată la început cu atîta simpatie a ajuns să fie considerată tolerantă față de corupție. Speculațiile cu aur ale lui Jay Gould, contractele fictive, abuzurile și șantajele „bandei Tweed", care pusese stăpînire pe New York cumpărînd senatori la tariful de 10 000—40 000 de dolari bucata; scandalul companiei „Crédit Mobilier", care a dat la iveală distribuirea unor pachete de acțiuni la jumătate de preț către personalități politice de care depindea legislația căilor ferate..., iată numai cîteva din „întîmplările" care i-au determinat pe istorici să regrete că Ulysses Grant n-a avut tăria generalului William Sherman. Solicitat să participe la cursa prezidențială, acesta răspunsese prin refuzul rămas clasic „Nu voi accepta dacă sînt desemnat; nu voi servi dacă sînt ales".

În 1874, pentru prima oară după 16 ani, partidul democrat își recăpăta majoritatea în Camera Reprezentanților, ca urmare a reacțiilor corpului electoral față de administrația Grant. Doi ani mai tîrziu, candidatul republican la președinție, **Rutherford Hayes**, era declarat cîștigător, dar în condiții insuficient de clare, după contestații. Între cele două partide principale, echilibrul de forțe s-a menținut și în timpul guvernărilor republicane ale lui **James Abram Garfield** (împușcat în 1881 de un solicitant refuzat) și **Chester Alan Arthur.** Apoi, în 1884, democrații au izbutit să revină la Casa Albă cu Grover Cleveland. Diferențele programatice dintre republicani și democrați — foarte nete în ajunul și în timpul războiului civil — se șterseseră. Iată cum descrie dr. Malcolm Moos în „Republicanii" situația din zilele cursei electorale Cleveland (democrat) — Blaine (republican): „De fapt, platformele partidelor nu mai ofereau nici

→

un punct real de contrast. Pînă și în problema tarifelor (de obicei în dispută) ambele partide promiteau o revizuire care să nu dăuneze industriașilor. Astfel, duelul se desfășura doar în jurul caracteristicilor personale ale candidaților".

Incotro se îndreptau republicanii? Subliniind semnificația celei de a doua victorii a democratului Cleveland (rivalul său, fostul președinte republican Harrison, era „un conservator solid dar lipsit de atractivitate"), istoricul Moos arată: „Fără îndoială, anul 1892 însemna sfîrșitul unei ere pentru partidul republican. Ideile și forțele capitalismului liberal... nu mai erau în ascensiune. Urca triumfător un capitalism al monopolurilor". Noul stadiu s-a reflectat elocvent în politica ultimilor președinți republicani dinaintea primului război mondial: **William McKinley, Theodore Roosevelt** și **William Howard Taft.**

McKinley a ocupat fotoliul de la Casa Albă în urma unui puternic contraatac republican organizat cu abilitate de „boss"-ul Marcus Hanna, un mare om de afaceri din Ohio. Starea de spirit creată prin pregătirea și declanșarea războiului cu Spania, în 1898 și, în general, politica de expansiune în America Centrală, Marea Caraibilor și Pacific, corespundea intereselor speciale — bancare și industriale — și asigura sprijinul substanțial al acestora pentru președinte. Caracterul noii politici de mare putere promovată de McKinley — și, după asasinarea acestuia în 1901, accentuată de Theodore Roosevelt — și-a găsit o subliniere sugestivă în formulările liderului republican, senatorul Albert Beveridge: „Filipinele sînt ale noastre pentru totdeauna... și imediat dincolo de Filipine se află piața fără limite a Chinei. Nu ne vom retrage nici dintr-o parte și nici din cealaltă. Nu vom renunța la ceea ce ni se cuvine prin misiunea încredințată, cu voia Domnului, rasei noastre — aceea de a civiliza lumea". Un cunoscut om de știință american, istoricul Henry Steele Commager, exprimă părerea că „senatorul Beveridge din Indiana era unul din cei mai elocvenți campioni ai imperialismului". Dr. Commager constată, de asemenea, că „argumentele în favoarea imperialismului erau un amalgam de considerații comerciale, militare, politice și de morală".

Comentatorii nu s-au pus încă de acord dacă doctrina formulată de Theodore Roosevelt în expresia sa: „vorbește calm dar să ai la îndemînă o bîtă mare" intra în categoria considerațiilor militare sau etice. Ca și „corolarul la doctrina Monroe", care afirma dreptul la intervenție în statele latino-americane (aplicat în acei ani prin intrarea trupelor Statelor Unite în Cuba, Santo Domingo, Haiti, Nicaragua), aceste formule se înscriau însă, în mod evident, pentru a relua caracterizarea lui Henry Steele Commager, ca „argumente în favoarea imperialismului".

DUPĂ RĂZBOI

Președinții din timpul celor două războaie mondiale au fost democrați. Este adevărat că în alegerile din 1912 ar fi putut cîștiga republicanii, și atunci Theodore Roosevelt sau William Taft ar fi revenit la Casa Albă. Dar republicanii erau scindați și Theodore Roosevelt candida separat în numele „partidului progresist". In felul acesta, cu numai 42 la sută din voturi, rectorul de la Princeton, democratul Woodrow Wilson, a devenit președinte al Statelor Unite.

Republicanii au fost la un pas de victorie și în noiembrie 1916, cînd au luat 46 la sută din votul popular. Se povestește chiar că Hughes, candidatul republican, fusese asigurat, noaptea tîrziu, că a fost ales și că poate să se culce liniștit. Peste o oră a sosit însă un oaspete nepoftit, un ziarist, și a cerut să vorbească cu Hughes. I s-a comunicat cu răceală: „Președintele doarme!"... „O. K., a răspuns sec ziaristul. Cînd se trezește, să-i spuneți că nu mai este președinte!"...

Forța republicanilor a ieșit din nou la iveală în alegerile pentru Congres din 1918, cînd corpul electoral, nemulțumit de administrația Wilson, a ales o majoritate parlamentară opusă președintelui democrat. Atît ratificarea Tratatului de la Versailles, cît și statutul Ligii Națiunilor au fost refuzate de către Senat, care l-a sprijinit pe republicanul Henry Cabot Lodge împotriva pledoariilor pasionate ale lui Wilson. In toamna anului 1919, demoralizat și extenuat, Woodrow Wilson a suferit o paralizie parțială. Era un om sfîrșit. In ultimele cuvîntări declarase că punctul său de vedere va triumfa la alegerile din 1920. Dar Wilson se înșela. Alegerile au adus o zdrobitoare izbîndă candidatului republican, **Warren Gamaliel Harding** care, în campania lui Calvin Coolidge, i-a înfrînt pe James Cox și... Franklin Delano Roosevelt (candidat la vicepreședinție).

Harding fusese desemnat la Convenția republicană din iunie 1920, o convenție pe care spiritualul publicist Henry Mencken o descria drept „lipsită de carburant": era doar prima adunare de acest fel după adoptarea faimosului „amendament 18" la Constituție, interzicînd băuturile alcoolice! Primul președinte republican al prohibiției avea o înfățișare simpatică: i se spunea „frumosul senator din Ohio". De fapt, fusese antrenat în viața politică de „boss"-ul Harry Daugherty, care urmărea să-i exploateze cariera. In 1923, un mare scandal, provocat de traficul cu terenuri petroliere din rezervele de stat compromitea pe cîțiva din colaboratorii apropiați ai lui Harding. Apoi s-au descoperit delapidări din fondurile pentru veterani.

Intr-o stare de spirit din cele mai triste, Harding a plecat în Alaska, în iunie 1923. A revenit în august ca să moară la San Francisco în condiții care au lăsat să se presupună intense frămîntări. Cu mai mult timp înainte, dovedind simț de dreptate și o apreciere realistă a presiunilor opiniei publice, l-a pus în libertate pe Eugene Debs, liderul partidului socialist, condamnat la 10 ani închisoare sub administrația Wilson. La numai două ore după ce aflase de moartea lui Harding, vicepreședintele **Coolidge,** „taciturnul Coo" — cum i se spunea — a depus jurămîntul prezidențial în fața tatălui său, judecător la Plymouth. Coolidge era un om închis, reținut și rece. Laconismul și firea sa flegmatică i-au fost transformate în „atu" electoral de către sprijinitorii săi, care găsiseră chiar și formula „Keep Cool — with Coolidge!" (Fiți calmi — țineți-vă firea, ca și Coolidge).

In 1919, Calvin Coolidge devenise notoriu și căpătase sprijinul cercurilor patronale în urma reprimării la Boston a grevei... polițiștilor. Cu acest prilej a trimis lui Samuel Gompers, liderul A.F.L. (Federația americană a muncii), următoarea telegramă: „Nimeni, niciunde, nicăieri n-are drept la grevă contra interesului public". Aceasta l-a recomandat ca „om tare" în raporturile cu diferitele categorii de salariați. Taciturnul președinte, reales în 1924, s-a opus măsurilor de asistență socială și, de asemenea, a refuzat să cruțe viața lui Sacco și Vanzetti, cei doi muncitori socialiști executați pe scaunul electric sub o acuzație dovedită falsă. Coolidge s-a opus participării Statelor Unite la Liga Națiunilor, dar a acceptat ca secretarul său de stat, Frank Kellogg, să colaboreze cu Aristide Briand pentru realizarea cunoscutului pact de la Paris, care declara războiul în afara legii. Solicitat să candideze din nou, a refuzat printr-o formulă telegrafică de opt cuvinte și a devenit directorul unei companii de asigurări pe viață.

Aceasta se întîmpla în zilele cînd senatorul republican Fess — tot din Ohio! — constata: „Ne aflăm acum în cea mai lungă perioadă de prosperitate continuă a afacerilor. A o menține la adăpost de depresiune este porunca numărul unu!" Lui Herbert Clark Hoover, un organizator experimentat, ministru al comerțului sub Harding și Coolidge, i s-a încredințat misiunea să îndeplinească această poruncă în calitate de șef al puterii executive. **Hoover** a intrat la Casa Albă în 1929 sub deviza de campanie: „Cîte un pui în fiecare oală, cîte două mașini în fiecare garaj". La sfîrșitul președinției sale, Statele Unite aveau 13 milioane de șomeri și 30 de mii de falimente pe an. Intervenise marea criză economică, cu prăbușiri la bursă, falimente bancare, închideri de întreprinderi, marșuri ale șomerilor și fermierilor protestatari, datorii neplătite și vînzări „cu toba". Istoricul republican Malcolm Moos arată că Herbert Hoover a fost „un simbol al ultraconservatorismului" dar că, totodată, „a avut o soartă mai ingrată decît merita". Prăbușirea financiară, șomajul și promisiunea democraților de a sfîrși cu prohibiția făceau inevitabil succesul lor. In 1933 era ales ca președinte un om de dimensiuni intelectuale și morale neobișnuite, Franklin Delano Roosevelt. Cu Franklin Roosevelt, care a condus Statele Unite în cel de al doilea război mondial, a fost depășită tradiția care glăsuia „maximum două termene la Casa Albă". „F.D.R." a fost reales a treia oară și a patra oară și a murit ca președinte în anul victoriei finale.

„The Grand Old Party" a revenit la cîrma executivă după război. Culorile republicane și vechea emblemă a elefantului lui Thomas Nast au fost duse la succes de generalul „cu cinci stele" **Dwight Eisenhower,** fostul comandant al forțelor aliate care au debarcat în vestul Europei. Cînd generalul Eisenhower a devenit candidat pentru alegerile prezidențiale din 1952, el și-a fixat ca asociat de campanie electorală și viitor vicepreședinte pe un tenace senator din California, în vîrstă de 39 de ani, **Richard Nixon.** „Vicepreședința — se sublinia într-un articol din «U. S. News and World Report» — a căpătat o importanță mărită în anii lui Eisenhower. Sarcinile încredințate vicepreședintelui Nixon au fost considerabil amplificate în intervalele cînd președintele a fost bolnav, și aceasta de trei ori, în 1955, 1956 și 1957". După o nouă perioadă democrată la Casa Albă — deschisă de John F. Kennedy și închisă de Lyndon Johnson — G.O.P. își ia revanșa. Al 37-lea președinte al Statelor Unite este republican — al 14-lea din șirul inaugurat, cu mulți ani în urmă, de „Abe din Illinois".

Sociologie și societate

Dr. Mihail Cernea

Există în sociologie o veche și mereu reînnoită dispută între ceea ce se numește „sociologia ordinii" și „sociologia dinamicii sociale" sau „a schimbării". Victoriile cîștigate succesiv de partizanii „sociologiei schimbării" nu sînt însă niciodată definitive : sociologia trebuie mereu, ca orice știință vie, să-și redemonstreze capacitatea de a surprinde transformările sociale, de a le explica și, mai mult, de a le prevedea.

Acceptînd „provocarea" implicată în programul unei sociologii a schimbării, „Societatea franceză de sociologie" a consacrat un colocviu național analizei sociologice a *transformărilor sociale* prin care trece Franța contemporană, factorilor, mecanismelor și frînelor acestor transformări. Principalele rapoarte ale colocviului au fost publicate într-un voluminos tom intitulat „Tendances et volontés de la société française" *).

Într-o formulă laconică, am putea spune că volumul prezintă societatea franceză așa cum o văd sociologii ei, în optica lor specifică. Sociologia franceză se vrea a fi o cunoștință lucidă a societății franceze. Citind volumul, avem într-adevăr privilegiul de a fi introduși în zone de adîncime ale unor complexe procese sociale, de a cunoaște, beneficiind de instrumentele și flerul sociologului, unele fenomene inedite ale Franței contemporane, de a înțelege mai bine unele din problemele ei atît de interesante. Volumul a fost publicat înaintea tumultuoaselor evenimente din lunile mai-iunie 1968 ceea ce ne dă totodată posibilitatea de a confrunta pertinența cunoașterii sociologice cu realitățile puse în lumină de aceste evenimente.

MOBILITATEA POPULAȚIEI ȘI SCHIMBĂRILE MICROGRUPALE

Majoritatea studiilor cuprinse în volum, cum scrie în introducerea sa profesorul Raymond Aron, „au în comun tendința către o analiză precisă și minuțioasă a schimbărilor... se străduiesc să înțeleagă *mecanismele psiho-sociologice* ale acestor schimbări, să măsoare variabilele care determină alura și modalitatea schimbărilor" (pag. 8). În acest spirit, volumul se deschide cu cîteva studii care analizează transformările la nivelul unor microcolectivități sau al anumitor comportamente sociale limitate.

Bernard Kayser și Raymond Ledrut, consacrîndu-și studiul unei localități urbane de dimensiuni restrînse — Saint-Gaudens — pun în evidență pe exemplul ei „amploarea nebănuită a fenomenului *mobilității de creștere*" (pag. 20). Ei au comparat, bucată cu bucată, fișele individuale a două recensăminte efectuate în localitatea cercetată, pentru a cunoaște pe noii veniți, schimbările de activitate sau de categorie socială, profesională a locuitorilor, profilul celor ce au părăsit orașul, calculînd un indice de înnoire geografică a populației egal cu 52 la sută în opt ani și de înnoire globală de 64,9 la sută în același interval. Mobilitatea populației active, arată ei, vădește trei tipuri principale : geografic (teritorial), profesional și social, ascensiunea socială fiind mai pronunțată însă la populația stabilă decît la cea recent urbanizată. Mobilitatea profesională ascendentă a populației stabile, constată autorii, se traduce îndeosebi în creșterea ponderii activităților non-manuale.

Pe o scară socială mai vastă tratează probleme asemănătoare Guy Barbichon, într-un studiu despre „trecerea populației active din agricultură în industrie". În mai puțin de un deceniu, arată autorul, populația agricolă activă a Franței a scăzut cu o pătrime, pe seama deplasării ei mai ales în industrie, cu tot cortegiul de „rupturi sociale" ireversibile ce-i corespund. Această mișcare este în mod deosebit caracteristică Franței postbelice, în care structurile gospodăriei țărănești mici și mijlocii, cum arată și Yves Tavernier în alt studiu al volumului, se dezagregă din multiple cauze. „Motorul acestei mobilități, conchide autorul, ...este economic. Nu trebuie să ne înșelăm asupra intenționalității deplasării lucrătorilor pămîntului. Ei sînt mai curînd înghițiți de industrie decît atrași de ea... Soluția ideală sperată este în afara industriei, dar realizarea speranței este transferată asupra copiilor. Oricum însă, soluția nu mai este căutată înapoi : ei au renunțat definitiv la agricultura care nu le mai putea asigura viitorul..." (pag. 51).

O altă zonă a schimbărilor este abordată de A. Pitrou, într-o analiză a atitudinilor familiilor franceze față de serviciile colective. „Masificarea impusă de structurile locative sau de structurile vieții urbane care impun concentrarea — se întreabă autorul — va antrena oare o repliere a individului sau familiilor asupra lor înșile, cu preocuparea primordială de a se satisface pe sine pentru a scăpa prizonieratului unei lumi prea organizate și prea anonime ? Sau această masificare va merge pe calea participării și integrării pozitive în civilizația tehnică centralizată, pe calea înfloririi grupurilor intermediare, care să suscite activități colective ?" (pag. 144). Deși supune analizei un bogat și interesant material empiric, autoarea conchide că „nu se poate da deocamdată nici un răspuns decisiv acestor interogații", dar înclină să indice necesitatea de servicii colective ca izvorul unor viitoare modificări importante în formele de trai, în administrarea bunurilor și în optica asupra proprietății private. La rîndul lor, O. Benoit-Guilbot și Marie Moscovici semnalează relația dintre adoptarea unor modele noi de comportament de consum de către muncitori și caracterul modern sau tradițional al activității întreprinderilor în care aceștia lucrează. Subtilul lor studiu — mai curînd de psihologie socială decît de sociologie — conturează existența unei predispoziții mult mai pronunțate către modernizarea și raționalizarea atitudinilor și stilul de viață personală la cei care, în cursul activității lor *de producție*, sînt legați de organisme cu orientare inovatoare.

Numeroase alte studii ale volumului pun în evidență elemente și trăsături felurite ale schimbărilor din societatea franceză postbelică : creșterea accentuată a natalității și o curbă demografică ascendentă, deplasarea spre activitățile „terțiare" și creșterea sectorului de servicii, transformările pe care le atrage după sine importanța din ce în ce mai mare a factorilor plan și planificare (Léo Hamon), ponderea crescîndă a preocupărilor de „loisir" (J. Dumazedier), modificările existente chiar în sînul clerului și tendințele de modernizare ale bisericii catolice (F. Isambert), evoluția atitudinilor subiective față de „schimbare" (Alain Girard) ș.a. Desigur, volumul este departe de a fi unitar, dar tabloul societății franceze se completează de fiecare dată cu noi trăsături de penel... sociologic. Ceea ce nu înseamnă însă că nu rămîn zone umbrite, neclare, neatacate.

LA 20 SAU LA 5 ANI ?

Se resimte, într-adevăr, în multe din studiile volumului o „sociologie a schimbărilor" prea puțin orientată spre dezvăluirea *tensiunilor* macrosociale pe care ele le implică în societatea capitalistă. Costurile umane ale adaptării sînt ici-colo sugerate, dar analiza so-

→

*) Editura Sédéis, Collection „Futuribles", sub redactarea lui Jean-Daniel Reynaud.

ciologică este una *constatativă*, nu una *critică*. Citind majoritatea acestor studii sociologice, scrise înainte de evenimentele din mai-iunie, nu poți întrevedea explozia ce avea să se producă.

Majoritatea studiilor acestui volum, consacrat societății franceze contemporane, nu au răspuns în acest sens, la o problemă care, personal, mi se pare crucială pentru sociologie : problema limitei pînă unde pot înainta anumite *schimbări* în cadrul unei *structuri* date. Căci există neîndoielnic limite social-istorice, dincolo de care imobilismul *structurilor de bază stăvilește aceste schimbări sau intră în conflict cu ele*, declanșînd *criza*. Aceste probleme au fost atacate, frontal, mai ales în cele 3 studii semnate de Michel Crozier, de Guy Barbichon și Serge Moscovici, precum și de Alain Touraine, deși interpretările lor sînt adesea divergente.

Într-un studiu de „sociologie a administrației", Michel Crozier se întreabă dacă însuși *„modelul francez de acțiune administrativă este și el în curs de transformare"*. De această „acțiune administrativă" ar depinde, după el, realizarea altor transformări. Dar răspunsul său este în esență negativ și el susține că această situație minează fundamental progresul. Făcînd o analiză instructivă pentru cercetarea sociologică a tipurilor de administrație, Crozier pune în evidență anumite trăsături ale administrației franceze care, după părerea sa, o fac mai rigidă și mai închisă la schimbare decît, de pildă, cea americană. El semnalează în acest sens că organizarea fiind puternic stratificată ierarhic, comunicația între straturi este deficientă, centralizarea excesivă a deciziilor accentuînd caracterul impersonal al regulilor de funcționare, care limitează inițiativa. În consecință, arată cu pătrundere Crozier „pentru ca un asemenea mod de organizare formală să-și poată menține echilibrul, conducătorii săi trebuie să se străduiască să prevadă totul și să reglementeze totul dinainte. Firește, ei nu reușesc niciodată să facă aceasta pe de-a-ntregul și atunci fiecare grup și fiecare individ (care fac parte din acest sistem de administrare — M.C.) caută să profite de existența unor zone de incertitudine sau de apariția unor elemente neprevizibile în funcțiile lor, pentru a-și spori puterea lor neoficială de presiune. De unde dezvoltarea unui sistem de putere paralel, în jurul căruia se nasc conflicte și situații de dependență. Acest sistem clandestin inevitabil constituie un scandal permanent pentru organizație și pentru membrii ei, iar existența sa suscită constant pasiunea centralizatoare de a prevedea totul și a reglementa totul dinainte, căci centralizarea pare singurul mijloc posibil pentru a elimina un arbitrar de care nu te poți debarasa. Apare astfel un cerc vicios..." (pag. 425).

Pentru mecanismele schimbării, nocivitatea unei atari centralizări rigide este după Crozier evidentă. Ea constă între altele în marile dificultăți de *comunicare între palierele ierarhiei*, ceea ce face imposibil organizației date *să se corijeze în funcție de erorile sale*. Adaptările locale „nu sînt decît un aranjament, un paleativ provizoriu, care constituie o falsificare a *principiilor* de organizare" și nu o tentativă de reformă. De aceea „o schimbare nu se poate înfăptui decît atunci cînd suma disfuncțiunilor a devenit atît de considerabilă încît ea amenință însăși supraviețuirea organizației respective. Ceea ce înseamnă că *criza constituie modul normal de adaptare a modelului francez de organizare*" (pag. 426).

La urma urmei, însă, și mai ales în lipsa altor mecanisme mai bune de schimbare, Crozier se arată gata să accepte ca rațional chiar un mecanism de schimbare prin criză. „Sistemul devine însă paralizant, adaugă el, din momentul în care ar trebui să se ajungă la criză la intervale din ce în ce mai apropiate, pentru ca o organizație, o instituție, societatea în general să poată rămîne inovatoare. O criză la fiecare 20 de ani poate fi acceptabilă, căci ea corespunde înnoirii naturale a generației, o criză la fiecare 5 ani ar deveni complet absurdă" (pag. 430). Și atunci, unde este soluția... ?

Pe cît de clară este analiza critică a sistemului actual ca generator de criză, pe atît de obscură ni se pare soluția propusă de Crozier pentru a o evita. Fapt explicabil cîtă vreme analiza sociologică se oprește la sfera administrațiilor, fără să pătrundă mai adînc în zona factorilor structurali economici ai societății capitaliste franceze. După părerea noastră, în afara analizei raporturilor suprastructurilor cu relațiile economice de bază, nu se poate explica apariția „crizei" semnalată de Crozier. În ultima instanță, remediul propus se limitează la conceptul de „ucenicie instituțională" („apprentissage institutionnel"), concept avansat de Crozier, care ar desemna procesul de învățare și adoptare de către societatea franceză a unor moduri de organizare și stiluri de acțiune preluate de la societatea și instituțiile americane. Dar un asemenea „apprentissage" nu pare să poată *elimina cauzele structurale* ale disfuncțiilor relevate de Crozier...

UN „SISTEM DE ACȚIUNE" FĂRĂ ÎMPRUMUTURI STRĂINE

La constatări parțial asemănătoare, dar paradoxal la concluzii diferite, ajunge Alain Touraine în studiul sugestiv intitulat „Societatea franceză : creștere și criză". În ciuda creșterii economice rapide a Franței, în ultimii 20 de ani, observă Touraine, numeroase anchete de opinie arată că pesimismul este răspîndit în rîndurile unei mari părți a francezilor. Oare nu se datorește această situație, se întreabă el, absenței unui model general al societății și al evoluției sale ?

Modalitățile tradiționale franceze de acțiune, bazate îndeosebi pe intervenționismul statului, ar trebui, după Touraine, întărite, dar el respinge soluția împrumutului unor modele de la alte societăți (cum am văzut că sugera Crozier), cu argumentul categoric că acestea nu sînt conforme cu particularitățile societății franceze. Împrumuturile de la societatea industrială străină, „fie că ea vorbește americana, fie suedeza", argumentează convingător Touraine, nu ar putea avea un „sens trăit" pentru francezi, nu pot fi „expresia nevoilor, credințelor, metodelor de acțiune născute în societatea franceză, care posedă o anumită coerență culturală între ele" (pag. 478). Soluția trebuie căutată, după el, în reanimarea modalităților specific franceze de intervenție. Fără să piardă prilejul de a contesta în treacăt, dar cu prețul unor simplificări, tezele marxiste despre lupta de clasă politică, Touraine își pune speranța în „mediul etatist de decizie economică", în intervenția statului.

Accentele polemice ale lui Touraine față de soluțiile imitative de tipul celor preconizate de Crozier sînt prezente mai în fiecare pagină. Resimțim însă, la lectură, cu părere de rău, absența unei cîntăriri a raporturilor de forțe dinăuntrul societății privită ca „sistem de acțiune". Societatea franceză este pusă în ecuație fără o analiză corespunzătoare a ponderii clasei muncitoare în viața societății, a situației claselor mijlocii, iar întărirea intervenției statului este pledată fără analiza naturii sociale a acestui stat.

Un răspuns indirect acestei întrebări găsim, într-un anumit sens, în studiul semnat de Guy Barbichon și Serge Moscovici. Ei observă că întărirea intervenției organismelor de stat poate cel mult nu să înlăture crizele, ci *să le fracționeze*. Dar nici o asemenea formulă nu poate satisface : fracționarea nu soluționează criza, ci mai curînd o accentuează prin dispersare și temporizare, cumulînd premise pentru o izbucnire mai acută.

Fără îndoială, în toate aceste analize se pot întrevedea intuiții mai mult sau mai puțin precise, mai mult sau mai puțin explicite, anticipări chiar mai clarvăzătoare decît cele ale unor oameni politici, asupra crizei de amploare care avea să se manifeste în societatea franceză prin evenimentele din mai-iunie. Meritele autorilor mi se par de subliniat în mod deosebit. Trebuie adăugat, de altfel, că aceste evenimente au prilejuit și sociologilor o analiză a propriilor lor activități — numeroase dezbateri, articole etc. — în care dominantă a fost totuși exprimarea insatisfacției față de felul cum sociologia face analiza proceselor contemporane.

Ne-am putea întreba, desigur, cum se reflectă în acest volum analiza mediului social și instituției în cadrul cărora au izbucnit evenimentele din mai: Universitatea franceză. Dar nu găsim nimic în acest sens, la fel cum resimțim lipsa din volum a unei analize sociologice asupra peisajului politic al societății franceze. În cadrul Colocviului care stă la baza volumului s-a prezentat un remarcabil raport asupra sistemului de învățămînt, datorat lui Pierre Bourdieu, care punea în discuție tocmai marile inegalități sociale ce persistă în societatea franceză în acest domeniu. Dar acest raport n-a fost reținut pentru a fi inclus în volum...

Mărturie reprezentativă pentru stadiul actual al anumitor sectoare ale gîndirii sociologice franceze, cu clarviziunile și capacitățile lor, cu cunoașterile pe care s-au dovedit apte să le furnizeze și cu problemele pe care nu le pot descifra, volumul, în care nu apar nume ale unor sociologi marxiști, invederează o dată mai mult că realizarea unei analize pertinente a schimbărilor societății cere totodată, cum spunea Georges Balandier, o continuă schimbare și perfecționare a *sociologiei*.

Generalul Alexander (în dreapta) împreună cu ofițeri ai statului major pe frontul din Africa

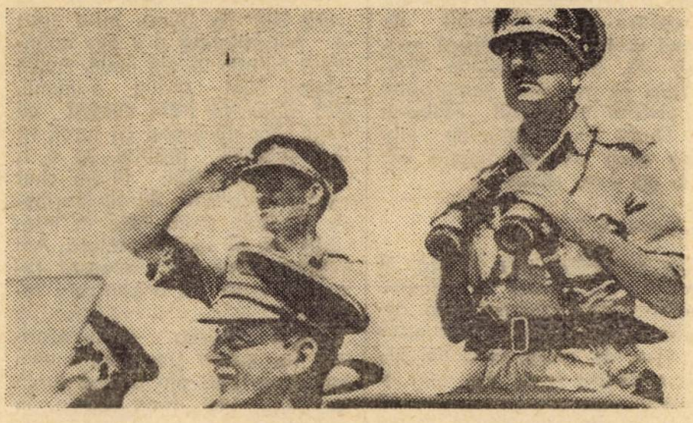

Soldați aparținînd forțelor britanice de la El Alamein în așanumitele „foxholes" (găuri de vulpe), provocate de obuze și bombe

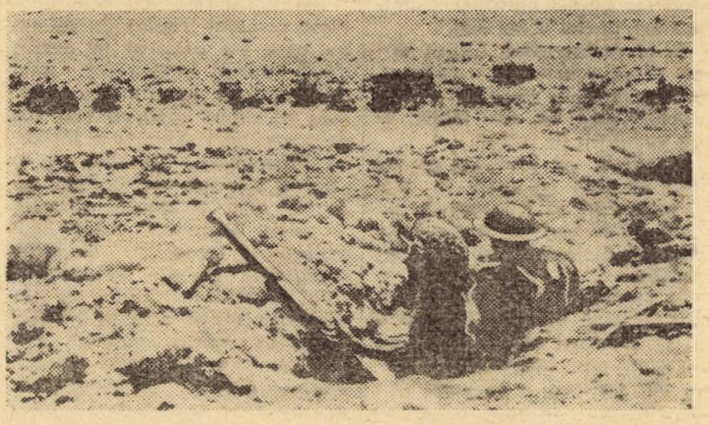

Memoriile lordului Moran (II)

25 de ani alături de CHURCHILL

În 1953, l-am întrebat pe Winston care au fost cele două luni ale războiului ce i-au provocat cea mai mare îngrijorare. A răspuns fără să ezite : „Septembrie și octombrie 1942". Și totuși, dacă recitesc jurnalul meu, pe atunci nu-mi făceam prea multe griji în legătură cu el. Este adevărat că, de fiecare dată cînd soseam la locuința lui, constatam că era copleșit de o nouă problemă, dar primea loviturile soartei cu un asemenea exces de energie încît rezervele sale îmi păreau aproape intacte.

La înapoierea noastră de la Cairo, la 24 august 1942, primul ministru a primit de la Washington ceea ce el numește în cartea sa o „bombă", deși epitetul pe care l-a folosit pe atunci a fost mult mai colorat. Șefii de stat major ai celor două țări erau în total dezacord. Americanii doreau să reducă amploarea operațiunii „TORCH" ; ei voiau s-o limiteze la atacuri asupra orașelor Oran și Casablanca și să renunțe la planul de debarcare la Alger. Pentru primul ministru a fost un șoc. După părerea sa, Algerul era cheia întregii operațiuni. Se căzuse de acord asupra acestui plan ; de ce îl zădărniceau americanii în ceasul al unsprezecelea ? — se întreba el. Se temeau oare să-și angajeze forțele într-o mare închisă deoarece liniile lor de comunicații treceau prin strîmtoarea Gibraltar ? Mulți ani mai tîrziu, Lewis Douglas mi-a dat poate explicația atunci cînd mi-a spus :

— Pe vremea lui, Asquith [1] lua rareori o hotărîre importantă fără să caute o analogie în trecut. Winston nu procedează așa. Dar în cazul Mediteranei, istoria îndelungată a mării închise l-a obsedat întotdeauna. După părerea lui, controlul asupra Mediteranei însemna controlul asupra lumii occidentale. În tot cursul războiului, Winston a menținut în mințile oamenilor sentimentul importanței istorice a Mediteranei.

Oare Marshall nu înțelegea importanța Mediteranei ? Desigur, se împotrivise întotdeauna operațiunii „TORCH", dar primul ministru nu reușea să creadă că el s-ar putea lăsa influențat de părerea cuiva o dată ce își dăduse acordul. Această similitudine de păreri cu președintele Statelor Unite îl consterna pe primul ministru. Niciodată nu era mai nefericit decît atunci cînd era în dezacord cu consilierii săi militari sau cu aliații săi americani. În cursul unei vizite pe care i-am făcut-o, mi-a împărtășit îngrijorarea sa :

— Dacă americanii se încăpățînează, tot planul de invadare a Africii de nord riscă să se prăbușească. Ike [2] și Mark Clark [3] sînt foarte neliniștiți în această privință. Ei nu reușesc să înțeleagă ce se petrece la Washington.

Dar, la 5 septembrie, președintele Statelor Unite a cedat Sentimentele celor doi oameni politici au vibrat peste Atlantic :

Președintele Roosevelt către primul ministru — 5 septembrie 1942 : Ura !

Churchill către președintele Roosevelt — 6 septembrie 1942 : O.K. Foc !

Dar cele două luni de care am vorbit au fost atît de grele pentru Churchill nu datorită numărului și gravității eșecurilor noastre, ci datorită înrăutățirii continue a situației politice din Anglia.

Într-o zi am fost chemat de Brendan Bracken [4].

— Dragă doctore, te rog să-ți supraveghezi pacientul. Se prevăd greutăți mari. Primul ministru trebuie să cîștige bătălia din deșert sau să demisioneze. În culise domnește o mare agitație. Mă tem în special de Cripps. Dacă se amestecă, va fi tărăboi.

De multă vreme, sir Stafford Cripps [5] era nemulțumit de felul în care era condus războiul. În septembrie a considerat că dezacordul dintre el și primul ministru este atît de profund, încît nu-și mai poate amîna multă vreme demisia. Cei doi oameni nu erau făcuți să formeze o echipă. Inteligența subtilă a lui sir Stafford, formată de studiul dreptului, suporta cu greu salturile lui Churchill sub efectul impulsivității și, cînd îl vizita pe primul ministru pentru a obține din partea lui o hotărîre importantă, pleca mormăind :

— Omul ăsta nu vrea să vadă realitatea ; nu ascultă.

Argumentarea lui sir Stafford se baza pe vreo șase premise pe care ar fi dorit să le expună rînd pe rînd, dar abia exprima o idee că ea și ricoșa în mintea lui Winston, care în mod vizibil nu mai asculta ce spunea Cripps. Primul ministru ajungea la concluziile sale prin ceea ce aș numi un „saltus empiricus", fapt foarte greu de suportat pentru mintea riguroasă a lui sir Stafford.

Temperamentul auster al lui Cripps era de neînțeles pentru primul ministru. Într-o seară, a avut prilejul să-l descrie pe Cripps lui Stalin. După ce i-a lăudat calitățile, a făcut o pauză și a continuat :

— Din păcate, pieptul lui este o cușcă în care se războiesc două veverițe : conștiința lui și cariera lui.

Sir Stafford condamna din trei motive felul în care era condus războiul :

În primul rînd, se plîngea că într-un război în care savanții au o asemenea pondere, nu se folosise în mod eficient superioritatea Angliei în domeniul științei. Constata că dificultatea venea de sus, cu alte cuvinte că mintea primului ministru era mai mult ingenioasă decît științifică.

Portal [6] îmi spusese într-o zi :

— Primul ministru nu a înțeles niciodată aviația.

Și Tedder spunea același lucru. Deși Winston primea bine ideile noi — chiar și pe cele mai fantasmagorice — deși jucase un rol extrem de important în aplicarea invențiilor noastre, spiritul științific îi era complet străin.

În consecință, echiparea noastră avusese de suferit. Am înregistrat înfrîngeri în deșert, deoarece tancurile noastre erau inferioare acelora ale germanilor și în special deoarece tunurile tancurilor noastre erau depășite de ale lor. În această privință, îmi amintesc de o conversație cu un membru eminent al Societății Regale, la sfîrșitul verii anului 1942. Dacă am fi fost la fel de ineficienți în fabricarea avioanelor noas-

→

Vezi „Lumea" nr. 2 și nr. 3

[1] Herbert Asquith, prim-ministru al Angliei din 1908 pînă în 1916.

[2] Generalul Dwight Eisenhower.

[3] Generalul Mark Clark, delegatul generalului Eisenhower.

[4] Brendan Bracken, secretar parlamentar al lui Winston Churchill în 1940-1941 ; ministrul informațiilor în 1941-1945.

[5] Sir Stafford Cripps, deputat de Bristol în 1931-1950 ; ambasador la Moscova în 1940-1942 ; lord al Sigiliului Privat și lider al Camerei Comunelor ; ministrul producției pentru aviație în 1942-1945 ; ministrul comerțului în 1945-1947 ; ministrul finanțelor în 1947-1950.

[6] Sir Charles Portal, mareșal al forțelor aeriene britanice, șeful statului major al aeriului în 1940-1945, director al energiei atomice în 1946-1951.

tre cum am fost în cea a tancurilor, spunea el, războiul ar fi fost deja pierdut. I se părea de necrezut ca primul ministru să aibă un singur consilier ştiinţific : pe lordul Cherwell.

În al doilea rînd, Cripps dorea să se acorde mai multă atenţie strategiei generale a războiului. Şefii de stat major erau închistaţi în rutină.

În sfîrşit, sir Stafford se îndoia că unii generali ai noştri erau apţi să folosească pe scară mare forţele mecanizate. Ideile şi metodele lor erau învechite.

În corespondenţa care a urmat, primul ministru i-a cerut lui sir Stafford să numească pe cei care nu-i inspirau încredere. Sir Stafford a răspuns brutal că şeful statului major al marinei, sir Dudley Pound, nu era la înălţimea sarcinii sale. Primul ministru a regretat acest atac împotriva lui sir Dudley, de care era foarte ataşat de multă vreme [7].

Primul ministru continua să trăiască din creditul pe care îl acumulase în 1940. În general, acţiona după bunul lui plac în toate problemele. Lordul Beaverbrook îmi explicase situaţia : „Primul ministru, Brendan şi cu mine ne întîlnim în fiecare seară şi rezolvăm aproape totul". Dar primul ministru ştia pînă unde putea să meargă. Ştia că demisia liderului Camerei Comunelor din cauza unei probleme atît de grave ca felul în care era condus războiul ar provoca o criză politică de cea mai mare gravitate. „Se poate întîmpla orice" — spunea el. În cursul lunii septembrie, primul ministru a folosit întreaga lui forţă de convingere pentru a-l converti pe sir Stafford, al cărui înalt simţ al datoriei nu putea să fie pus la îndoială şi, în cele din urmă, Cripps a acceptat să-şi amîne demisia pînă după bătălia din deşert.

Primul ministru a început deci cu un sentiment de uşurare pregătirile în vederea bătăliei apropiate. Dar nu era decît un răgaz.

30 septembrie 1942

Azi m-a vizitat Brendan Bracken. Susţinea că dacă Rommel obţine victoria, poziţia primului ministru va deveni foarte grea. „Vezi, Charles, atunci ar fi inevitabile schimbări importante în conducerea războiului şi Winston nu va accepta niciodată vreo reducere a împuternicirilor lui. Dacă această bătălie se termină în dezavantajul nostru, s-a sfîrşit cu Winston. Doarme bine ? Are atîtea griji acum !" Din cîte pot să-mi dau seama, Brendan se nelinişteşte fără motiv. Este de la sine înţeles că lui Winston îi trec probabil prin minte asemenea gînduri, dar natura lui încrezătoare este în stare să le respingă. De ce să-şi petreacă timpul închipuindu-şi ce s-ar întîmpla dacă Rommel ar cîştiga ? Nici o clipă nu i-a trecut prin minte că neamţul ar putea obţine victoria.

Îmi dau seama acum că m-am lăsat complet înşelat de calmul pe care l-a arborat în aceste două luni de îngrijorare. Omul acesta, care la urma urmelor este pacientul meu, a fost ros de preocupări. Ştia ce ar însemna înfrîngerea. Brendan nu exagera agitaţia din sufletul lui atunci cînd spunea : „Pentru Winston, suspensul este insuportabil". Citea cu aviditate rapoartele primite din deşert. Cînd începuse bătălia, se părea că întreaga armată a VIII-a avea un moral minunat. Primul ministru şi colegii săi din cabinet au fost surprinşi şi în acelaşi timp şocaţi atunci cînd, după o săptămînă de lupte îndîrjite, nimic nu a venit să justifice pierderea a zece mii de oameni. Ofensiva nu părea să înainteze.

S-au scurs trei zile încă şi mai grele. Zi şi noapte, focul nimicitor a 1 000 de tunuri era susţinut de un bombardament aerian neîncetat, în care noi aveam supremaţia. Nu l-am văzut pe primul ministru în cursul acestor trei zile, dar ştiam că aştepta ştirile cu o îngrijorare crescîndă. Şi atunci Monty [8] a atacat. Primul ministru a răsuflat. Trecea printr-o stare de surescitare extremă atunci cînd a aflat că Rommel era în plină retragere. În jurnalul meu găsesc următoarea notă :

„Victoria din deşert l-a bucurat enorm pe primul ministru. Afirmă că va pune să se tragă clopotele pe tot teritoriul ţării. Dar nu va face nimic atît timp cît numărul prizonierilor nu va atinge cel puţin 20 000. Nu i se va atribui meritul victoriei, deşi schimbările pe care le-a efectuat în înaltul comandament din deşert s-au justificat în mod triumfal. Cînd vorbeşte de Monty şi de Alex [9], devine liric. Această victorie îi va reduce la tăcere pe critici şi se pare că, pentru moment, a învins toate dificultăţile".

Peste patru zile, ştirile erau încă şi mai bune : primele trupe britanice şi americane debarcaseră la Alger, la 8 noiembrie. Invadarea Africii de nord, cunoscută luni de zile sub numele de „TORCH", începuse. Amănuntele acestei vaste operaţiuni fuseseră pregătite minuţios. Şase sute cincizeci de nave au trecut fără nici o pierdere prin ape pline de submarine ; debarcările de la Alger şi Casablanca fuseseră efectuate fără lupte violente ; chiar şi la Oran, rezistenţa a fost înfrîntă repede. Această operaţiune strălucită, în care imaginaţia, previziunea şi minuţiozitatea îşi dăduseră curs liber — şi care venea să încununeze victoria de la El-Alamein — a creat în ţară sentimentul că situaţia cea mai gravă trecuse.

Cînd aruncăm o privire retrospectivă, constatăm că bătălia a reprezentat o cotitură în cariera lui Churchill din cursul războiului. El însuşi ne-a spus că, în septembrie 1942, poziţia sa era mai vulnerabilă ca oricînd în timpul războiului. După El-Alamein, nu mai risca să-şi piardă funcţia atît timp cît dura războiul.

30 ianuarie 1943

De la prăbuşirea Franţei şi apariţia germanilor în Caucaz, Turcia trăia o situaţie de aşteptare ; armata ei a fost pusă în stare de mobilizare permanentă pentru a rezista unei eventuale invazii. Turcii s-au arătat atît de circumspecţi în relaţiile lor cu Germania, încît ziua în care prudentul şi înţeleptul preşedinte al Turciei a consimţit să se întîlnească cu primul ministru britanic pe solul turc a putut fi considerată o dată importantă. Aceasta însemna că, pe măsură ce situaţia germanilor se înrăutăţea, cota noastră crescuse.

La Cairo, cînd am urcat în avionul cu care plecam amîndoi „undeva" în Turcia, am avut impresia că această călătorie se îndepărta oarecum de căile bătătorite. Am aterizat la Adana, unde ne aşteptau multe maşini, şi am străbătut drumuri înguste şi pline de noroi pînă la trenul care staţiona pe o cale ferată laterală. Nu exista peron ; l-am ajutat pe primul ministru să se suie în compartimentul său şi trenul a pornit cu o viteză de 12 km pe oră, ocolind munţii Taurus, pînă cînd, dintre dealurile acoperite cu zăpadă, am văzut apărînd trenul preşedintelui, „ca o omidă de email" : am împrumutat această imagine de la primul ministru, căruia îi plăcea şi care a repetat-o de mai multe ori.

Trenul nostru s-a oprit cu zgomot pe o cale ferată laterală. Preşedintele Turciei [10] a coborît din compartimentul său şi a urcat în vagonul-salon din trenul nostru, pregătit pentru dejun. Preşedintele, primul său ministru şi ministrul său de externe păreau cu toţii surzi, iar indiferentul şi gravul mareşal care comanda armata turcă era probabil surd şi el deoarece nu a participat de loc la conversaţie.

În ciuda surzeniei sale, preşedintele pare extrem de viol ; e numai zîmbet ; vorbeşte englezeşte şi face o impresie bună primului ministru. Mă pregăteam tocmai să recurg la franceza mea stîngace pentru a discuta cu secretarul preşedintelui, dar el m-a informat, într-o engleză excelentă, că ascultă în fiecare săptămînă emisiunile radioului britanic.

În cursul după-amiezii au avut loc mai multe întrevederi dar, întrucît în vagon era un aer închis, am coborît să mă plimb de-a lungul căii ferate. Înaintea mesei de seară l-am găsit pe primul ministru în vagonul său de dormit. Era mulţumit de întrevederi.

— Rareori am avut o zi de lucru atît de bună, mi-a spus el. Preşedintele şi-a pus amîndouă mîinile în ale mele. Acum înţeleg cum seduc oamenii. Sînt sigur că l-am cucerit cu totul. Dar nu vreau ca turcii să se angajeze înainte de a fi complet pregătiţi. N-am chef să fie masacraţi. Să se înarmeze şi apoi, dacă este în interesul lor, ni se vor alătura. Am insistat doar ca această reînarmare să fie organizată temeinic.

După părerea observatorilor, nu există pericolul unei acţiuni pripite din partea turcilor. Nu vor face nimic în grabă.

Ambasadorul american, Steinhardt, era la fel de optimist ca şi Winston : „Lăsaţi-i să nu se grăbească. Nu-i presaţi. Veţi vedea că evenimentele îi vor aduce la noi". Ambasadorul britanic, sir Hugh Knatchbull-Hugessen, pare să fie de acord cu colegul său. Cred chiar că şi-a însuşit punctul lui de vedere. Amîndoi păreau să se teamă că primul ministru se va pripi.

Seara a avut loc un mare banchet. Toasturile au urmat toasturilor şi alcoolul a curs din plin. Primul ministru, de o veselie blîndă, a dus aproape toată conversaţia. Era complet absorbit de traducerea poveştilor lui în acea franceză care îi este proprie. Nu e nici franceză, nici engleză, ci o combinaţie între cele două limbi. Înainte de sosirea noastră, turcii se întrebau probabil cum se vor petrece lucrurile şi este neîndoielnic că, în faţa evoluţiei evenimentelor, se simt uşuraţi. Cînd l-au văzut pe primul ministru rîzînd cu lacrimi, au început să hohotească la rîndul lor. În anumite momente, zgomotul era atît de asurzitor încît nu puteam să aud ce spunea aghiotantul lui Ismet Inönü, aşezat în dreapta mea. Dar atunci cînd nenumăratele toasturi i-au dezlegat limba, mi-a fost mult mai uşor să-l înţeleg. După părerea lui, persoanele „sus-puse" din Turcia afirmă că Germania se va prăbuşi în patru luni.

După Yalta, abia în aprilie 1945 — luna morţii preşedintelui Roosevelt, cînd se apropiau alegerile — am început să notez din nou ce îmi spunea Winston. În cele două luni care au urmat, m-am mulţumit cu scurte notaţii despre caracterul singular al modului său de a gîndi. Războiul amplificase şi mai mult izolarea în care trăise în tot cursul vieţii sale politice.

„Winston a văzut totdeauna lucrurile cu ochelari de cal", mi-a spus într-o zi soţia lui, Clemmie. Şi-a ridicat mîinile la înălţimea ochilor, lăsînd între ele doar vreo 30 de cm, pentru a-mi arăta îngustimea cîmpului său vizual.

[7] Sir Dudley Pound, amiral al flotei, prim lord al Amiralităţii şi şeful statului major al marinei între 1939-1943.

[8] Generalul Bernard Montgomery, comandantul armatei din Africa de nord.

[9] Generalul Alexander, numit la 12 august 1942 comandant suprem în Orientul Mijlociu, în locul generalului Auchinleck.

[10] Ismet Inönü.

— Privirile lui sînt ațintite asupra punctului pe care este hotărît să-l atingă. În afară de acest punct, nu vede nimic. Fără îndoială, Charles, că nu-și dai seama, dar el nu știe absolut nimic despre viața poporului. Nu a luat niciodată autobuzul și nu a călătorit decît o dată în metrou. (A zîmbit). Era pe timpul grevei generale ; îl lăsasem cu mașina la South Kensington. Ei bine, s-a învîrtit multă vreme pe loc, deoarece nu știa unde era ieșirea, și a trebuit să-i vin în ajutor. Winston este egoist, dar nu o face dinadins : așa e el. Presupun că e egoist așa cum era Napoleon. Vezi, a avut totdeauna posibilitatea și forța să-și ducă viața exact așa cum înțelegea.

Dacă lui Winston i-a fost totdeauna greu să urmărească ideile altcuiva, a renunțat complet s-o facă imediat după declararea războiului. În toamna anului 1944, Gil Winant, ambasadorul american la Londra, venise să-mi spună că Winston îl îngrijora : era atît de copleșit de război încît pierduse contactul cu sentimentul general din țară. După părerea lui Winant, în partidul laburist domnea o puternică nemulțumire, care s-ar fi manifestat mai fățiș dacă Ernest Bevin nu ar fi exercitat o influență moderatoare. Sindicate importante votaseră rezolutii în care criticau acțiunea primului ministru în Grecia.

Nu mă gîndisem niciodată că Winston ar putea fi înfrînt în alegeri și consideram că un american nu poate să prevadă felul în care va vota clasa muncitoare britanică. Uitasem însă cît era de legat Winant de conducătorii partidului laburist. A stăruit și m-a întrebat serios dacă nu se putea face ceva. A trebuit să-i explic că primul ministru nu obișnuia să ceară sfaturi politice medicului său.

În primăvară, întrucît războiul se apropia de sfîrșit, politica internă a trecut pe primul plan și oamenii au început să fie preocupați de perspectiva alegerilor ; cel puțin, membrii partidului laburist care făceau parte din guvern. Nici Max, nici Brendan nu erau consilieri înțelepți și judecata politică a primului ministru — care fără îndoială nu a fost niciodată foarte sigură — amenința și acum să-i provoace necazuri.

La sfîrșitul lunii aprilie mi-a vorbit de Ernest Bevin [11], care „se agită cam peste tot", a spus el. În cursul unei cuvîntări rostite la Leeds, Bevin atacase pe conservatori, iar primul ministru nu reușea să înțeleagă de ce rupsese „uniunea sacră". Mărturisesc că acest fapt m-a alarmat și m-am întrebat dacă nu fusese provocat de starea sănătății lui Bevin. Pradă unor grave opriri ale inimii, în urma cărora își pierdea cunoștința, Bevin era foarte bolnav, dar avea curaj și refuza să cedeze bolii.

În timpul războiului, Bevin jucase un rol util, îl susținuse pe Winston cu loialitate dar, după terminarea războiului, știind că propria sa poziție în partid era în joc, conservatorii deveneau din nou pentru el inamicul nr. 1.

Ceea ce se petrecea în mintea lui Bevin era literă moartă pentru primul ministru. În partidul laburist, cînd un conducător își pierde popularitatea, este mort din punct de vedere politic ; nu are posibilitatea să se retragă un sezon la Chartwell pentru a scrie acolo viața unuia din strămoșii săi. Probabil că nici nu-i cunoaște. Bevin a rupt armistițiul dintre partide pentru a-și salva pielea. În această privință, Winston trăise totdeauna în vată și, în ciuda întregului său prestigiu, faptul că ignora cu totul latura feroce a luptei politice a constituit pentru el un handicap important.

27 aprilie 1945

Azi dimineață am dat peste Jock Colville[12], care m-a informat, cu un zîmbet angelic, că se afla într-o stare de spirit bătăioasă : primul ministru se culcase abia la 5 dimineața. Pe ușa lui mai era prins cu un ac un bilet cu inscripția „Repaus". Sawyers primise ordin să nu-l trezească înainte de ora zece și jumătate. Cum a deschis ochii, un sublocotenent din sala hărților i-a adus știrile și o hartă mare ; apoi, după ce i s-a trimis micul dejun, am intrat și eu. Dînd de o parte tava, a luat o hîrtie și mi-a citit o scrisoare a lui Stalin care, mi-a spus el, îi făcuse cea mai mare plăcere.

— Himmler — aici s-a oprit și a ridicat ochii spre mine — asta este foarte secret... Himmler a propus să ni se predea dar să continue lupta împotriva rușilor. I-am trimis toată corespondența lui Stalin, spunîndu-i că trebuie să cerem capitularea necondiționată în fața celor trei mari puteri. Stalin îmi scrie : „Deoarece vă cunosc, tocmai acest lucru îl așteptam din partea dv."

Primul ministru s-a aplecat deasupra noptierei sale pentru a pune acolo hîrtiile.

— E scrisoarea cea mai prietenească pe care mi-a scris-o vreodată, a adăugat el.

După ce a meditat cîtva timp, mi-a citit un pasaj din răspunsul lui către Stalin. Inima lui continuă să fie legată de război iar mintea lui ocolește instinctiv ideea alegerilor.

7 mai 1945

Cînd Winston s-a deșteptat azi dimineață, Pim [13] i-a anunțat vestea capitulării germane.

— Timp de cinci ani mi-ai adus știri proaste, una mai rea ca alta, i-a spus Churchill. Azi, te reabilitezi.

8 mai 1945

Guvernul anunțase gospodinele că, în ziua victoriei, vor avea pîine din belșug, dar această promisiune nu a putut fi desigur respectată ; mergînd spre Camera Lorzilor pentru a asculta cuvîntarea radiodifuzată a primului ministru, am văzut cozi lungi la toate brutăriile. La ora 3, difuzorul ne-a transmis cuvîntarea primului ministru înregistrată la Downing Street. Era o comunicare scurtă a faptelor, aranjată de un om de litere, dar sfîrșitul era cam palid : „Înainte Britanie ! Trăiască libertatea ! God Save the Queen !"

20 mai 1945

Am fost la primul ministru la ora zece fără un sfert, dar dormea încă. M-am întors la zece și jumătate ; Sawyers tocmai îl trezise. „De cîteva zile se culcă la ore groaznice", mi-a spus el. Rowan [14] mi-a vorbit și el despre acest lucru, întrebîndu-mă dacă puteam să fac ceva. În ultimele opt nopți se culcase de patru ori între orele trei și patru dimineața. Părea foarte obosit.

Primul ministru mi-a spus : „I-am trimis lui Attlee o scrisoare cu care a plecat la Blackpool. Spera că va convinge partidul să permită miniștrilor lui să rămînă în guvern pînă la sfîrșitul războiului cu Japonia. Bevin este de acord. Dar oamenii aceștia nici nu se vor uita măcar la scrisoarea mea. Sînt plini de ură".

Alegerile vor avea deci loc în iunie.

Primul ministru a încercat să mențină guvernul. Nu a reușit. Gîndurile lui se îndreaptă cu neliniște spre alegeri. Să dispui de puteri arbitrare timp de cinci ani, să vorbești în numele Angliei fără permisiunea sau intervenția cuiva și să te trezești într-o bună dimineață în postură de solicitant în pragul ușii, cu pălăria în mînă... „În țară domnesc două idei opuse, i-am spus eu. Pe de o parte, o recunoștință aproape unanimă față de dv., pe de altă parte, părerea că nu vă interesează cîtuși de puțin lumea mai bună de mîine".

Mi-a răspuns : „Dorința de a avea o lume nouă este departe de a fi unanimă ; unanimă este recunoștința".

Am preferat să nu discut

Primul ministru m-a anunțat apoi că B.B.C. nu-i oferise decît 20 de minute pentru prima sa emisiune în campania electorală. „Dar am insistat să obțin cel puțin o jumătate de oră". Semn al vremurilor. Atîta timp cît durase războiul, putea să vorbească oricît de mult dorea

Totul s-a schimbat. De acum înainte va fi tratat ca un muritor de rînd. Ce prăbușire ! Și cît va suferi !

4 iunie 1945

În momentul de față locuiesc la profesorul Wynn, unde am venit să dau examene cu studenții. Pe cînd controlam amîndoi notele, Wynn mi-a propus să facem o pauză pentru a asculta emisiunea primului ministru.

După terminarea emisiunii, am privit în jur. Era clar că nu plăcuse nimănui. Cloake [15] era de părere că această cuvîntare, care se mărginea să-i atace pe socialiști, a fost în întregime negativă ; Wynn găsea că contrasta în mod șocant cu fortele care se străduiau să reconstruiască o lume mai bună ; fiica lui o considera „vulgară". Nimeni nu era de acord cu linia adoptată de Winston. El își bate joc de „nebunii" care ar dori să refacă lumea dar, dincolo de această izbucnire de mînie, am avut impresia că este nesigur. I se pare că a revenit în deceniul al patrulea, singur pe lume, și vorbind o limbă străină.

Iată de ce reia atacurile. S-a obișnuit cu ele, îi foloseau în Camera Comunelor, unde putea să doboare fără teamă adversari palizi. Dar acum loviturile lui nu mai au efect ; războiul s-a sfîrșit și opinia publică s-a săturat de certuri. Oamenii vor să trăiască, să trăiască mai bine.

5 iunie 1945

Astă seară, Attlee, „bietul Clem" din anii războiului, și-a jucat partida și, drept să spun, a jucat-o foare bine. Ascultîndu-l, mă gîndeam că un grăunte din fervoarea morală a lui Gladstone valorează mai mult decît o tonă de invective abile. Este absolut clar că primul ministru a pornit-o prost. Pentru prima oară, mi-a trecut prin minte că ar putea să fie înfrînt.

22 iunie 1945

Număr săptămînile care mă despart de ziua cînd voi putea să plec cu primul ministru la odihnă. S-ar spune că nu este în stare să ia nici cea mai mică hotărîre. Cînd l-am vizitat azi dimineață, nu-și luase încă micul dejun. Am dat de el pe cînd trecea pe culoarul care duce la camera de baie. Era radios ; starea lui de spirit se schimbase cu totul în mod vizibil.

— Așteaptă-mă o clipă, mi-a spus. Du-te în camera mea.

Cînd s-a întors, era numai zîmbet.

(Va urma)

[11] Ernest Bevin, ministrul muncii și serviciului național în anii 1940—1945.

[12] Secretar particular al lui Winston Churchill între 1940-1941 și 1943-1945 ; secretar particular al prințesei Elisabeta între 1947-1949 ; secretar al primului ministru între 1951-1955.

[13] Căpitanul Richard Pim, responsabil cu sala hărților a primului ministru.

[14] Asistent și mai tîrziu principalul secretar particular al lui Winston Churchill.

[15] Profesorul Philip Cloake, profesor de neurologie la Universitatea din Birmingham.

THE CHRISTIAN SCIENCE MONITOR
BOSTON

S-A STINS AVÎNTUL „MARII SOCIETĂȚI"

ÎN PRIMA jumătate a mandatului prezidențial al lui Lyndon Johnson, conștiința americană a fost deosebit de frămîntată. Sub președintele Kennedy, societatea începuse să se gîndească la golurile existente în civilizația sa : lipsa de calitate care luase naștere ca urmare a dorinței de îmbogățire grabnică, regiunile întinse și pe jumătate uitate de mizerie umană.

Pe atunci, destinderea plutea în aer. Umbra amenințătoare a Vietnamului nu se transformase încă în furtună. Asasinarea președintelui Kennedy a determinat o aprofundare a examenului de conștiință. Societatea își reexamina obiectivele și valorile. Aceasta a determinat și marea șansă a lui Lyndon Johnson. În țară domnea o stare de spirit caracterizată de dorința de a acționa și de a sprijini conducerea. Noul președinte avea idei largi, cu rădăcini nu numai în perioada Kennedy ci și în propria sa carieră de legislator.

În 1964, cînd s-a făcut numărătoarea voturilor, s-a constatat că ele fuseseră acordate noului președinte. Era pregătit astfel terenul pentru una din perioadele rodnice pentru legislația socială. O parte din această legislație urma să aibă doar un caracter experimental, ca, de exemplu, programele privitoare la sărăcie și rezolvarea problemelor orașelor. Unele, cum ar fi stabilirea principiului egalității în domeniul învățămîntului american și al înlesnirilor pentru sănătatea publică, urmau să se bazeze pe instituțiile existente. Sub Lyndon Johnson, cel de-al 89-lea Congres a făcut doar un început în domeniul problemei uriașe de a-i aduce pe toți americanii în cercurile favorizate și tot mai largi ale „visului american". Dar s-a înregistrat mai degrabă o mișcare decît un succes în aceste stadii de început, în încercarea de a se pune în aplicare programele cele mai controversate.

„Ceea ce e rău la Lyndon Johnson — a spus una dintre oficialitățile sale de frunte — este faptul că pare dispus să facă aproape orice compromis pentru a obține votarea unei legislații. El spune de obicei : «Esențialul este ca proiectul să fie votat. El va putea fi aplicat anul viitor»". Marile proiecte privitoare la învățămînt au adus cantitatea, adeseori în dauna calității. Programele privitoare la îngrijirile medicale au fost anulate în parte de inflație și de cheltuielile necesitate de realizarea lor. Programul de construire de locuințe s-a preocupat prea adeseori de grupurile cu venituri mijlocii, fără a ține seama de cei săraci. Programele privindu-i pe cei dezavantajați au fost cele mai aventuroase. Chiar și cei mai buni dintre înalții funcționari ai noului guvern se puteau descurca cu greu în acest domeniu străin lor. Își asumaseră una dintre cele mai ingrate dintre sarcinile publice : aceea de a înțelege mentalitățile ființelor omenești dezavantajate, într-o măsură suficientă pentru a se putea apropia de ele și a le ajuta. Esența acestei probleme nu consta numai în foame, școli insuficiente și inadecvate, condiții neomenești de locuit ; era vorba de atingerea ce fusese adusă capacității, bunului simț și respectului de sine al individului. O bună parte din noua legislație, realizată mai degrabă în baza unor speranțe decît a unor cunoștințe reale, s-a împotmolit în dificultăți similare. Era ca și cînd s-ar fi defrișat o junglă numai pentru ca în momentul următor să răsară din pămînt un desiș la fel de impenetrabil.

În cea de-a doua jumătate a mandatului lui Johnson, starea de spirit a trecut de la sentimentul realizării la cel al catastrofei, dar aceasta este altă poveste și în multe privințe o poveste tragică. După trecerea prin Congres a legislației drepturilor civile și în timp ce programele privitoare la sărăcie luptau din greu cu problemele ivite, totul părea să meargă prost. Resursele care ar fi putut să aducă un ajutor grabnic, de urgență, ghetourilor, — deși acesta este un punct controversat — au fost folosite pentru războiul din Vietnam. Liderii negrilor căutau „țara făgăduinței", despre care li se spusese că era la îndemîna lor, și nu o puteau găsi. Ei au văzut cum aceleași forțe de poliție aplică un tratament privilegiat albilor și lovesc cu bastoanele de cauciuc în capetele negrilor. Au văzut suburbiile albe inviolabile care nu doreau ca ororile ghetourilor să se abată asupra pajiștilor lor frumos tunse și a școlilor lor confortabile. Au văzut cum mari sindicate continuau să le refuze, în mod fățiș și cinic, slujbe. Au ascultat vorbitorii din Congres dînd acum înapoi în fața a ceea ce se presupunea a fi o masivă reacție în rîndurile alegătorilor albi. O parte din conducerea negrilor a ajuns la concluzia că promisiunile erau o înșelătorie și un mare număr de negri moderați au ajuns să le dea dreptate ; și astfel, ghetourile au explodat. Două surse de emoții intense și brutale, în orașe și în Vietnam, s-au alimentat una pe alta și opinia publică americană a ajuns să nu mai poată înțelege cum se făcea că bunele intenții, sau ceea ce părea ca atare, dăduseră rezultatele cele mai nefavorabile.

Este prea devreme încă pentru a prevedea care va fi următoarea fază. Nu este însă riscant să afirmăm că această izbucnire de nemulțumire de pe frontul intern, intensificată de emoțiile Vietnamului, are un caracter secundar mai degrabă decît primar : că ea rezultă din trezirea speranțelor care însoțește o mișcare populară de îndrăznețe reforme sociale ; că aceasta riscă să fie anulată de ritmul încet în care lucrează procesul democratic atunci cînd numai o minoritate este ajutată.

Lyndon Johnson, construind pe elanul generat de figurile epice ca aceea a reverendului dr. Martin Luther King jr., a trebuit să convingă o majoritate confortabilă să accepte sacrificii pentru a ajuta un număr mult mai redus de oameni care trăiau departe de inima orașelor și aproape în afara razei lor vizuale sau de gîndire. New Deal-ul lui Franklin Roosevelt avea în mare măsură un caracter de protecție și fusese adoptat într-o perioadă de depresiune și de dificultăți naționale. Primul său scop era acela de a lua de pe umerii populației și ai sistemului economic povara reprezentată de interesele egoiste, particulare și de abuzurile puterii. El cerea ca bogăția și privilegiul să fie folosite cu măsură. El a creat „o contrapondere" sub forma marilor organizații muncitorești și un guvern puternic, regulator al situației. Toate acestea s-au produs pe o scară eroică, marile forțe fiind chemate să combată alte mari forțe din societate și să creeze un echilibru. În timpul lui Roosevelt, săracii erau considerați ca ceva de la sine înțeles, ca și programele de bunăvoință și „bunăstare". Ultima Administrație însă a inițiat o acțiune mult mai complexă. Întocmai ca și New Deal-ul, programul ei impune o schimbare a concepției naționale, dar această schimbare nu trebuie să se producă numai în gîndirea publică ci și în cea individuală. Legile de apărare a oamenilor împotriva abuzurilor sînt date de Congres, dar egalitatea trebuie acordată ființelor omenești atît din inimă cît și prin lege. Aserțiunea că această egalitate trebuie cîștigată nu justifică impunerea unei stări de inegalitate. Este vorba deci de o acțiune de schimbare a mentalității atît în rîndurile majorității cît și în cele ale minorității. S-ar putea deci să fie nevoie de mai mult timp, dar prin aceasta nu trebuie să justificăm amînările.

Saville R. DAVID

La Chelsea (Massachusetts-S.U.A.), un puternic incendiu a distrus un rezervor petrolier al societății „Gulf Oil". Patru pompieri au suferit arsuri în cursul operațiunilor de stingere a flăcărilor

LA STAMPA

TORINO

PE MUCHIE DE CUȚIT

DESFĂȘURAREA crizei din Orientul Mijlociu continuă să fie alarmantă. Nu e ușor să te orientezi în mulțimea de știri provenind din Israel și statele arabe, din marile capitale mondiale sau de la O.N.U., dar impresia generală este că situația se află din nou pe muchie de cuțit, între pace și război, ca acum un an.

Judecînd prin prisma acțiunilor și reacțiilor arabe și israeliene, se poate spune că ne aflăm deja într-o fază de conflict, chiar dacă acesta este de un tip cu totul special. Prin natura sa, acest conflict scapă controlului guvernelor responsabile ; de aceea, nu se poate vorbi de arabi în general, ci trebuie să se facă deosebire între state, pe de o parte, și organizațiile extremiste palestiniene, pe de altă parte. Știrea cea mai importantă în legătură cu aceasta a fost dată de un reprezentant autorizat al mișcării El Fatah : „După trei luni de negocieri, a fost creat un consiliu general al tuturor mișcărilor de rezistență palestiniene".

Soluția dorită se află pe hîrtie de mai mult de un an : e vorba de rezoluția votată în unanimitate de Consiliul de Securitate al O.N.U., la 22 noiembrie 1967. Numai că ea cuprinde laolaltă, în mod just, fie cererile arabe (eliberarea teritoriilor ocupate, soluționarea problemei refugiaților palestinieni), fie cele israeliene (pace, recunoaștere, granițe sigure, libertate de tranzit prin Suez și Akaba), fără să stabilească un „plan de lucru" pentru punerea lor în aplicare. Din aceasta a derivat „impasul" în care se desfășoară misiunea Jarring, mediatorul trimis de O.N.U. : mai întîi retrageți-vă, spun arabii ; nu, mai întîi pace, recunoaștere, securitate, spun israelienii. Simțul realității cere să se găsească modul ca fiecare parte interesată să efectueze gradat și în același timp cîte un pas înainte. Din acest criteriu s-a inspirat și ideea unei reglementări politice cu ajutorul celor patru mari puteri, care ar apărea de mică utilitate dacă s-ar reduce la o dispută publică. Dată fiind însă existența unei tentative de soluționare, este nevoie de concursul activ al guvernelor arabe și al Israelului. Adevărata cale spre pace nu este aceea a intensificării represaliilor și amenințărilor, ca ultimatumul dat de Israel Libanului. Securitatea nu stă într-o eventuală ocupație fizică a unei părți de teritoriu arab, ci într-o soluție politică și morală care poate fi realizată numai printr-o viziune de perspectivă și generoasă.

Ferdinando VEGAS

Demonstrație a populației din Okinawa pentru desființarea bazei militare americane de la Kadena

Le Monde diplomatique

PARIS

PROBLEMELE POLITICII EXTERNE JAPONEZE

REALES la 27 noiembrie, cu o confortabilă majoritate, în fruntea partidului liberal-democrat, Eisaku Sato era astfel confirmat și în funcția de prim-ministru. Organizația conservatoare, care în mod practic n-a încetat să conducă țara de la sfîrșitul războiului, hotăra să confere un al treilea mandat șefului aripii sale de „dreapta" și să nu dea atenție celor care, în sînul partidului, cereau o întinerire a conducerii, o schimbare de stil și ceva mai multă independență față de Statele Unite în privința politicii externe. Neliniștea liberalilor n-a dispărut, dar, după toate aparențele, ei au acceptat ideea că nu este oportun „să schimbi calul în mijlocul vadului", cu atît mai mult cu cît sfîrșitul deceniului se anunță dificil.

Cincisprezece zile mai tîrziu, șeful guvernului expunea în fața Dietei în ce va consta politica sa. Spre deosebire de predecesori, care se mulțumeau cu formule abstracte și evazive, Eisaku Sato a mers pînă la a enumera ceea ce, după el, constituie principalele probleme pe care guvernul său va trebui să le rezolve. Nu este în obiceiul miniștrilor japonezi să fie foarte precizi în discursurile lor și primul ministru s-a ferit să-și expună programul, dar nu se poate contesta importanța punctelor invocate : retrocedarea insulei Okinawa Japoniei, problemele generale legate de un eventual sfîrșit al războiului din Vietnam, continuarea politicii de dezvoltare economică etc.

Ca și înainte, politica externă va rămîne, deci, domeniul cel mai interesant al vieții publice japoneze. Doar de aici ar putea să se ivească vreo primejdie pentru guvernul Sato, asigurat, altminteri, de o substanțială majoritate parlamentară. Conducătorul guvernului își amintește foarte bine că fratele său vitreg, Nobosuke Kishi, din al cărui guvern făcea și el parte, a fost nevoit să părăsească conducerea în 1960 din pricina agitațiilor crescînde îndreptate împotriva aceluiași tratat de securitate a cărui prelungire tacită în 1970 încearcă el însuși s-o obțină.

Într-adevăr, fiecare se așteaptă ca mișcarea ce se opune alianței militare cu Statele Unite să ia anul acesta o amploare asemănătoare celei de atunci. Orizontul adversarilor lui Eisaku Sato este 1970, dar, pentru a obține rezultate anul viitor, ei trebuie să intre în luptă încă de la începutul acestui an și se poate spune că au și pornit campania. Aceasta e periculoasă pentru echipa la putere pentru că, dacă se vrea eficace, ea nu trebuie să conteze pe acțiunea parlamentară. Întrunind 45 la sută din voturile alegătorilor, liberalii domină puternic în cele două camere mulțumită formulei clasice a scrutinului majoritar. Socialiștii, care sînt fracțiunea cea mai numeroasă din opoziție, trebuie, deci, să recurgă la modalități ca apelul la mișcările populare, grevele politice și chiar, după propunerea recentă a secretarului lor general, să determine pe calea petițiilor un curent puternic în favoarea unui referendum cu privire la problemele tratatului de securitate și Okinawei.

Cîtă vreme mișcarea nu a luat încă mare amploare, Eisaku Sato ar putea încă să o frîneze și să o devieze, propunînd alegeri anticipate care să-i dea în Cameră o nouă majoritate, pe care opoziția învinsă s-o atace mai greu. Bineînțeles, mai există și o mică dar activă fracțiune a populației, care refuză total să lase politica în seama Parlamentului, dar ea rămîne încă insuficient de influentă și fără legătură cu cercurile muncitorești.

Lupta opoziției împotriva tratatului de securitate n-ar avea decît o valoare limitată dacă n-ar fi legată de lupta pentru reîntoarcerea necondiționată și imediată a arhipelagului Ryukyu și în special a Okinawei în cadrul teritoriului național. Revendicare populară la care, în principiu, se asociază oficial și

→

guvernul, păstrînd însă rezervă în ceea ce privește condițiile și data retrocedării.

Okinawa, sub administrație americană de la sfîrșitul războiului, aparține Japoniei prin istorie, tradiții și sentimente. Dar ea a devenit cea mai indispensabilă bază a Statelor Unite în preocuparea lor de a controla și exercita presiuni în Asia. Inclusiv prin mijloace nucleare. Cauzele care împiedică Pentagonul să părăsească insula sînt aceleași care îi determină pe insulari să ceară plecarea trupelor americane și înapoierea bazelor. Ei, care au avut, cu mai puțin de o generație în urmă, peste 200 000 de civili uciși în ultima etapă a războiului (ceea ce reprezintă un om din cinci), manifestă de atunci teama profundă că ar putea deveni, din nou și fără voia lor, o piesă de primă importanță într-un viitor război mondial. Ei doresc alipirea la Japonia cît mai repede posibil și ieșirea de sub amenințarea pe care o simt.

Guvernul de la Tokio le promisese o reintegrare în doi sau trei ani, declarîndu-se însă nefavorabil pentru moment ideii de a se discuta statutul bazelor. Locuitorii Okinawei și-au manifestat recent nemulțumirea, prin înfrîngerea pe care candidații guvernamentali au suferit-o în alegerea șefului puterii executive în arhipelag și a primarului orașului Naha, capitala. Firește, înfrîngerea guvernamentală a încurajat foarte mult stînga japoneză, care susținea fără rezerve pe noii aleși.

Eisaku Sato s-a angajat nu de mult, mai ferm decît oricînd, să obțină întoarcerea în cel mai scurt timp a insulei sub administrație japoneză. El a afirmat că se va ține seamă în cel mai înalt grad de dorința locuitorîlor arhipelagului. Se poate presupune deci că, în negocierile pe care le va purta cu Statele Unite, Tokio va încerca să facă pe reprezentanții Washingtonului să înțeleagă necesitatea unor concesii privind apropierea datei retrocedării și mai ales limitarea armamentului acumulat în insulă. Locuitorii Okinawei, care se zbat pentru egalitate de tratament cu ceilalți japonezi, cer ca bazele americane din Okinawa să fie supuse acelorași limitări ca acelea din țara-mamă, a cărei Constituție interzice mai cu seamă utilizarea armelor nucleare. Fără a merge atît de departe, Eisaku Sato ar putea accepta o limitare a utilizării bazelor, de exemplu în perioadele de criză, pentru a liniști opinia publică. Vor izbuti subtilitățile diplomației japoneze să dezarmeze opinia publică ? Este posibil — dar nu e sigur, mai ales că Statele Unite nu vor să renunțe la o atitudine intransigentă asupra acestor subiecte și, ca atare, nu vor fi niște parteneri ușori.

Va veni, fără îndoială, o zi în care lenta eroziune a partidului liberal-democrat continuîndu-se, Japonia va ajunge la un sistem parlamentar, care ne e mai familiar, în care guvernele s-ar alcătui pe baza coaliților schimbătoare ale pluripartismului, dar, chiar dacă acest viitor nu e prea îndepărtat, el nu va surveni în timpul celor doi ani de care dispune cabinetul Sato.

Alain BOUC

INTERNATIONAL
Herald Tribune
Published with The New York Times and The Washington Post

PACKARD LA PENTAGON

DAVID PACKARD este un strălucit inginer -industriaș, care a făcut avere muncind din greu. Este, de asemenea, un dinamic conducător de întreprindere, care manifestă interes față de problemele învățămîntului și față de acei oameni care depășesc granițele strîmte ale concepției lumii sale de afaceri. Și, totuși, nu este, probabil, omul potrivit pentru funcția nr. 2 din ministerul apărării, în care a fost numit de Nixon.

Ca șef al propriei sale firme, „Hewlett-Packard Electronics Co.", Packard are un venit de aproximativ un milion dolari pe an, rezultînd în cea mai mare parte din stocul de acțiuni Hewlett-Packard, în valoare de 300 milioane dolari, pe care le deține. În anul trecut, afacerile încheiate de Hewlett-Packard cu Pentagonul au însumat 34 milioane de dolari, plus alte 60 milioane reprezentînd cifra tranzacțiilor încheiate cu alți contractanți guvernamentali de primă importanță. În felul acesta, aproape o treime din volumul total anual de aproximativ 300 milioane dolari are legături cu apărarea și va continua, probabil, să se mențină la acest nivel.

Motivul pentru care Packard nu ar fi trebuit să devină ministru-adjunct al apărării are la bază un vechi principiu : se va produce un conflict net de interese între obligațiile sale, pe de o parte, și legătura cu întreprinderea al cărei șef este, pe de altă parte ; aceasta, cu atît mai mult cu cît el își propune să păstreze în proprietatea sa stocul de acțiuni în valoare de 300 milioane dolari.

Numirea sa ridică din nou, într-un mod concret, problema complexului militaro-industrial și a puternicului rol al acestuia în stabilirea politicii de urmat, într-o perioadă în care lumea se îndreaptă într-o măsură tot mai mare spre armele nucleare. Packard a afirmat că ar putea înlătura orice conflict de interese, plasînd stocul său de acțiuni sub administrarea unor terți și urmînd ca veniturile și beneficiile capitalului respectiv să fie cedate operelor de caritate și instituțiilor de învățămînt. El argumentează că, dacă ar vinde cele 3 610 000 acțiuni pe care le posedă, ar provoca o masivă perturbare a pieței acțiunilor. Cred că lucrurile stau, într-adevăr, așa și că acesta ar fi fost, probabil, unul dintre principalele motive ca el să nu accepte acest post.

A-i permite lui Packard să devină ministru-adjunct al apărării în timp ce ar plasa sub administrarea unor terți masivele sale participații la firma Hewlett-Packard, ar însemna să se facă un compromis serios cu un principiu fundamental, deși unii membri ai Congresului se arată foarte dispuși să accepte o asemenea soluție.

În trecut, s-a cerut oamenilor de afaceri și altor persoane deținătoare de stocuri mai mari sau mai mici de acțiuni să le vîndă înainte de a prelua funcții guvernamentale. Este o regulă justă. Trebuie reamintit că Arthur Goldberg, devenit ministru al muncii, a renunțat chiar și la drepturile sale la o viitoare pensie, cîștigate pe cînd era consilier al sindicatului siderurgiștilor. Charles E. Wilson și Robert McNamara și-au vîndut stocurile de 2,7 milioane dolari acțiuni General Motors și respectiv 1,5 milioane dolari acțiuni Ford, atunci cînd, în administrații diferite, au preluat postul de ministru al apărării.

A existat o excepție nefericită în cazul lui John A. McCone, care a fost confirmat, în 1962, în funcția de director al C.I.A., deși poseda un stoc de acțiuni al firmei Standard Oil of California în valoare de un milion de dolari, precum și numeroase acțiuni ale unor societăți de transporturi maritime.

Nu ar trebui repetată aceeași greșeală, în special în sensibilul post de la Pentagon, într-un moment cînd există o preocupare tot mai mare față de ceea ce fostul președinte Eisenhower a denumit în mod adecvat „complexul militaro-industrial.". Ca proprietar al uneia dintre societățile de frunte din domeniul electronicii și ca director al firmei General Dynamics, al U. S. Steel și al altor firme, Packard este prototipul industriașului reprezentînd o jumătate a complexului amintit și care își datorează o bună parte din succesele sale vastului buget militar al S.U.A.

Acea parte a mașinii industriale americane strîns legată de cheltuielile de apărare are un interes enorm în perpetuarea marilor bugete militare chiar și după încheierea păcii în Vietnam. S-ar putea, deci, ridica problema capacității lui Packard de a privi în mod imparțial nu numai problemele legate de propria sa întreprindere, ci și întreaga politică a cheltuielilor de apărare.

Numeroși observatori și cercetători ai politicii externe și de înarmare nucleară a Statelor Unite se tem că, dacă nu se va rezista eforturilor combinate ale strategilor militari și industriali,

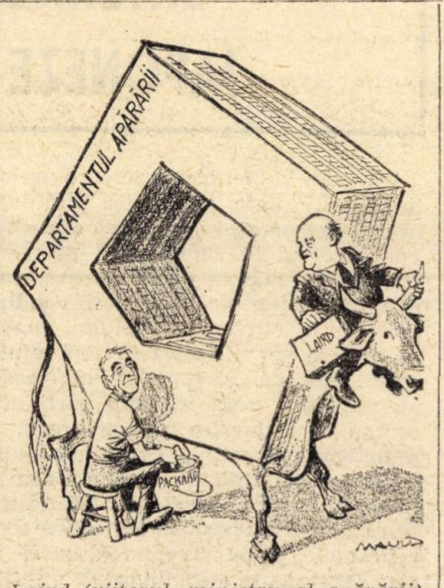

Laird (viitorul ministru al apărării) către Packard : „Cred că-ți va plăcea și lîngă mine"...

(Din **International Herald Tribune**)

acestea vor duce la o nouă cursă a armelor nucleare care va face ca recentele bugete pentru Vietnam să pară neînsemnate.

În ce fel va reacționa față de aceste probleme un ministru-adjunct al apărării care posedă 300 de milioane de dolari sub formă de acțiuni ale firmei electronice Hewlett-Packard ? Packard trebuie sau să găsească o modalitate de a-și vinde stocul de acțiuni într-un fel în care să nu aducă daune serioase celorlalți acționari, sau să refuze oferta lui Nixon.

Robert ROVAN

Le Monde
PARIS

UN ELDORADO RÎVNIT

EXISTĂ încă fluvii cu nume practic necunoscute și jungle ce par ivite din era secundară. Forțele regulate ale guvernului de la Georgetown și rebelii, care pretindeau a crea „Republica independentă Rupununi", după numele unuia din afluenții fluviului Essequibo, se-nfruntă într-unul dintre decorurile cele mai primitive ale planetei. La est ca și la vest de frontiera ce separă fosta Guyană britanică de Venezuela, de la tratatul de arbitraj din 1899 semnat de Londra și Washington există același decor de savane neregulate, alternînd cu ermetice păduri tropicale. Muntele Roraima (2 810 m), punctul de întîlnire ideal dintre Brazilia, Guyana și Venezuela, domină prin înaltele sale faleze verticale un peisaj înecat aproape continuu de ploi. „Guyana — scria romancierul venezuelan Romulo Gallegos în «Canaima» — este regiunea fluviilor nenumărate, ale căror izvoare nu se cunosc..." Cascade gigantice și acoperite de abur, bastioane de piatră de netrecut, ferigi uriașe, fluvii străbătute de tone de noroi, cedri, pini guyanezi, sarrapias înalți de 50 de metri : așa se înfățișează acest Eldorado acordat Guyanei pe atunci britanice, cerut de Venezuela și jinduit de cîteva mari companii străine.

Se poate imagina, fără îndoială, că marile resurse de energie hidro-electrică și bogățiile practic virgine ale subsolului explică aceste dispute de frontieră și aceste răscoale aparent fără obiect. Guyana venezuelană posedă într-o regiune de 300 km în jurul orașului San Tomé multiple cascade, mine de fier, petrol, gaz natural, o veritabilă centură de asfalt, sulf, mangan, bauxită, aur, diamante și chiar ceva huilă, această mană cerească distribuită parcimonios pe continentul sud-american. Fosta Guyană britanică nu e mai puțin bine înzestrată. Țara, independentă din mai 1966, este una din cele patru mari producătoare de bauxită din lume. În 1967 producția a atins 3 milioane de tone, adică a zecea parte din producția mondială. Dar și alte resurse miniere sînt disponibile : aur, diamante, mangan, molibden și probabil uraniu. Doar o fîșie îngustă a litoralului, reprezentînd 0,5 la sută din teritoriu, este cultivată cu trestie de zahăr. Restul fostei Guyane britanice (care poartă acum numele de Guyana), ce se întinde pe 214 962 km², este aproape complet acoperită de păduri. Acest Eldorado oferă încă posibilități de exploatare rațională deși exportul de bauxită începuse acum vreo 30 de ani.

Zăcămintele din Mackenzie, cele mai importante din țară, sînt exploatate de „Demerara Bauxite Co. Limited", o filială a „Aluminium Ltd of Canada" în care societatea americană Alcoa are foarte mari interese. Poziția zăcămintelor Mackenzie, în apropiere de rîul Demerara, care scaldă capitala Georgetown, este foarte convenabilă. Mineralul e transportat direct pe cale fluvială, apoi pe mare, spre uzinele canadiene. Statele Unite, cu monopolul asupra producției de bauxită a Guyanei olandeze (Surinam) asigurat deja, au căutat mereu menținerea monopolului asupra bauxitei din fosta Guyană britanică. Aceasta explică eforturile depuse timp de 15 ani de conducătorii britanici și americani pentru a devia drumul spre putere al dr. Cheddi Jagan, liderul Partidului progresist al poporului (P.P.P.) și purtătorul de cuvînt al comunității de origine indiană. Victorios în alegerile din 1953, din 1957 și din 1961, Partidul progresist al poporului a trebuit să înfrunte dificultăți administrative tot mai mari după acordarea, în 1961, de către Londra, a unei autonomii interne menită a fi o promisiune de independență aproape imediată. Trecerea la independență a Guyanei a durat mai mult de 4 ani datorită multiplelor înfruntări rasiale între majoritatea de origine indiană (socotită la 352 000 persoane la recensămîntul din 1967) și minoritatea de origine africană (socotită la 212 000 persoane, după același recensămînt).

În speranța unei coaliții de opoziție îndreptată împotriva P.P.P., englezii au înlocuit în 1963 scrutinul majoritar prin reprezentarea proporțională. Dar, la alegerile din 1964, P.P.P. tot obține 45 la sută din voturi, urmat de Partidul național al Congresului (P.N.C.) în care Forbes Burnham îi regrupa pe negri și amerindieni.

Cu sprijinul „Forței Unite" (U.F.) care a obținut 12 la sută din voturi la aceleași alegeri, Forbes Burnham, încurajat de englezi și americani, a putut forma un guvern. Dr. Cheddi Jagan intra în opoziție. În ianuarie 1966, la conferința de solidaritate a celor trei continente ținută la Havana, Cheddi Jagan, inteligent, cultivat, dispunînd de o solidă formație politică și de o experiență sigură de guvernare, a avut un rol cumpănit și totodată remarcat. Acest „revoluționar", a cărui soție, Janet, de origine americană, e denumită cu oarecare exagerare de ziariștii din Statele Unite „Pasionaria Caraibilor", este de fapt contrariul unui om hotărît să meargă pînă la capăt cu orice preț. Lunga ostilitate a conducătorilor occidentali nu i-a tocit — se pare — simțul realității.

Tot Partidul progresist al poporului a fost „inamicul de învins" și la alegerile generale din 16 decembrie anul trecut, primele alegeri de după proclamarea efectivă a independenței. Dr. Cheddi Jagan a calificat acest scrutin „fraudulos de la început pînă la sfîrșit", dar, desigur, că realismul său l-a determinat încă o dată să nu recomande boicotarea. Totuși, la sfîrșitul lunii noiembrie, 17 membri ai partidului său au fost arestați la Georgetown. Ei erau acuzați de „complot" și de „relații" cu Mișcarea de stînga revoluționară din Venezuela (M.I.R.) în vederea răsturnării guvernului de la Georgetown. Forbes Burnham, primul ministru, afirma în același timp, că dr. Cheddi Jagan „era în relații cu un contrabandist venezuelan pentru cumpărarea de arme și în vederea alimentării posturilor de guerilla".

Trei săptămîni după victoria în alegeri a Partidului național al Congresului (guvernamental) și a aliatului său — U.F., Forbes Burnham trebuia să înfrunte o răscoală armată la aproximativ 500 km sud de Georgetown. S-a

→

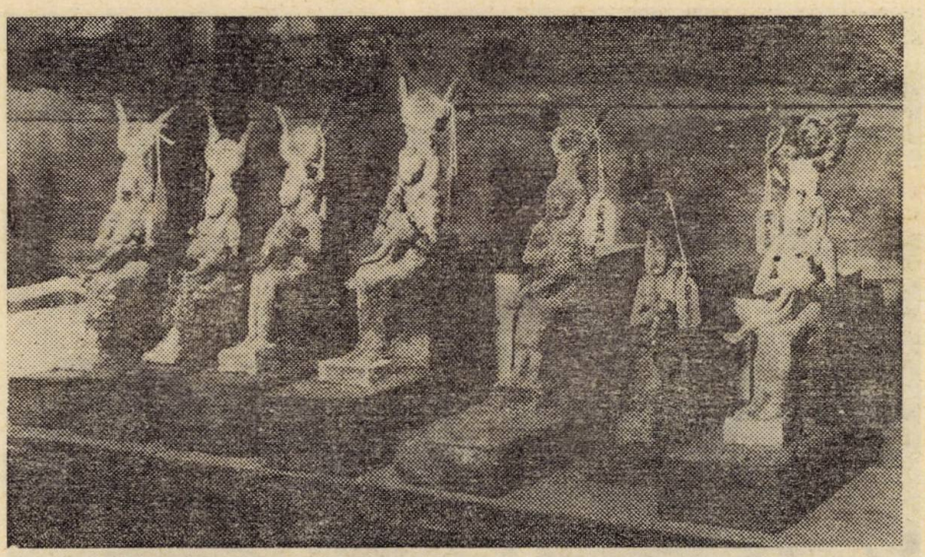

Recente lucrări arheologice efectuate în R.A.U., în dreptul străvechiului Memphis (capitală a regatului faraonic) au scos la iveală statuete reprezentînd zeități legendare egiptene

înțeles abia atunci că nu este vorba de partizanii doctorului Cheddi Jagan, pe care-l acuzau de „subversiune", ci de înșiși aliații din U.F., conduși de Pedro d'Aquiar. Forbes Burnham precizează totuși că el îl consideră pe dr. Cheddi Jagan (care se găsea de trei zile la Londra) informat de răscoală și acuză guvernul de la Caracas de „simpatie" pentru rebeli. La Caracas, Valérie Hart, soția unuia din liderii revoltei și candidat U.F. la alegerile din 16 decembrie, solicită, în zadar, „sprijinul guvernului venezuelan". Se-nțelege încurcătura conducătorilor din Venezuela care n-au, fără îndoială, nici un fel de simpatie pentru Jagan, dar care nu țin deloc să-și strice relațiile cu „rebelii", ai căror lideri, mari proprietari de pămînturi, sînt de origine americană, cu legături strînse cu petroliștii de la Santa Fe Drilling Cie of South America.

Marcel NIEDERGANG

Süddeutsche Zeitung

MÜNCHEN

ÎN PERSPECTIVA ALEGERILOR

ALEGĂTORII vest-germani au început, în sfîrșit, să-și dea seama de un lucru : toate cele trei partide reprezentate în Bundestag aspiră la a avea puterea în stat. Pentru social-democrați, care, oricum, sînt în mod considerabil mai apropiați de ea decît liber-democrații, scopul electoral — așa cum l-a formulat recent, în calitate de purtător de cuvînt, Hans-Jürgen Wischnewski — este de a obține conducerea politică a țării. Să declare aceasta, multor social-democrați nu le e greu ; de altfel, îi scutește să mai răspundă la întrebarea cu privire la eventualele coaliții de după alegeri. Mai dificil le va fi social-democraților să respingă alternativa unui guvern monocolor față de cea a „marii coaliții". S-ar părea că ei nu îndrăznesc să tragă consecința logică a pretenției lor de a guverna singuri.

În cazul unor rezultate electorale normale, celor două partide vest-germane mai puternice ar trebui să le corespundă și doi candidați la funcția de cancelar. Pentru Uniunea creștin-democrată, viitorul candidat este chiar actualul cancelar, Kiesinger. În schimb, P.S.D. are vizibile rezerve în a-l propune, în mod clar și evident, pe președintele său, vicecancelarul și ministrul de externe Brandt, pentru funcția de cancelar. Se preconizează mai curînd un grup de conducere în care, după cum s-a exprimat Wischnewski, prima personalitate politică să dețină o responsabilitate mai importantă. Așa s-a născut ideea unui „trio" social-democrat, alcătuit din președintele partidului, Brandt, șeful fracțiunii parlamentare, Schmidt, și ministrul economiei, Schiller.

Rezervele P.S.D. de a-l opune pe vicecancelar actualului cancelar sînt greu de înțeles pe considerente de ordinul politicii de stat. Mai curînd există dificultăți interne de partid. De altfel, după ultimele consultări electorale, Brandt își propusese demisia de la președinția partidului. La rîndul său, Helmut Schmidt li se pare social-democraților prea tînăr (deși se știe în rîndurile U.C.D. că, dacă ar fi numit candidat, Schmidt i-ar face mari greutăți). Cît despre Schiller, perspectiva de a ocupa această funcție e încă îndepărtată. Totuși, conducerea P.S.D. ar trebui să mai reflecteze încă o dată, dacă n-ar fi cazul să găsească, în cele din urmă, un candidat la funcția de șef al guvernului ; căci alegerile pentru Bundestag vor fi, în același timp, și alegeri pentru funcția de cancelar.

O mină de bauxită în Guyana

Dr. Ahmed LARAKI

ministrul afacerilor externe al regatului Maroc

La invitația ministrului afacerilor externe, Corneliu Mănescu, ministrul afacerilor externe al regatului Maroc, dr. Ahmed Laraki, va face o vizită oficială în R. S. România între 20—25 ianuarie a.c.

Dr. Ahmed Laraki s-a născut la 15 octombrie 1931, la Casablanca. După terminarea cursurilor secundare (la liceul Lyautey din orașul natal), el și-a continuat studiile superioare la Paris, în cadrul Facultății de medicină. După terminarea lor, dr. Ahmed Laraki a practicat medicina la Paris pînă în 1956, cînd este chemat în centrala Ministerului Afacerilor Externe al Marocului, fiind desemnat să conducă Divizia organismelor internaționale și secția America.

Un an mai tîrziu, dr. Ahmed Laraki a făcut parte din delegația Marocului la Adunarea Generală a O.N.U. Rolul și aportul său în cadrul delegației au fost bine apreciate de regele Hassan al II-lea, care l-a numit, în 1957, în postul de reprezentant permanent al Marocului la O.N.U. În 1958, este numit director de cabinet al primului ministru de externe al Marocului — A. Balafrej. Începînd din 1959, dr. Laraki conduce serviciile spitalicești din Casablanca. Doi ani mai tîrziu, e numit ambasador la Madrid, post deținut pînă în septembrie 1965, cînd este acreditat ambasador al Marocului pe lîngă guvernele S.U.A., Venezuelei, Canadei și Mexicului, cu reședința la Washington, funcție pe care o deține pînă în martie 1967.

În urma unei remanieri guvernamentale, dr. Ahmed Laraki a fost numit, în același an, ministru al afacerilor externe al Marocului. Cu ocazia vizitei efectuate în Maroc, în iunie 1968, de către Corneliu Mănescu, ministrul afacerilor externe al României, referindu-se la relațiile româno-marocane, dr. Ahmed Laraki declara că „dorința fermă de cooperare dintre ambele țări poate și trebuie să înregistreze cît mai repede posibil progrese importante în numeroase domenii".

D. C.

Erată. Numele președintelui Confederației Helvetice, prezentat la rubrica „Profil" din numărul anterior, se va citi corect Ludwig von Moos.

poşta redacţiei

RELAŢII CULTURALE ROMÂNO-SCANDINAVE

Cred că cititorii revistei „Lumea" ar fi interesaţi să cunoască unele informaţii suplimentare despre istoricul relaţiilor dintre România şi Ţările Scandinave.

În scrierile multor autori medievali din apusul Europei, danezii erau numiţi daci. Confuzia s-a născut din asemănarea de nume dani-daci (Dania-Dacia), fiind înlesnită de renumele de care s-au bucurat dacii în vechime. La noi, cronicarii Grigore Ureche şi Miron Costin sînt primii care manifestă interes pentru cunoaşterea ţărilor nordice. Dacă pentru Grigore Ureche, Norvegia trebuia să fi fost situată undeva pe lîngă „Oceanul de gheaţă", Miron Costin o includea în „Craiia Daniei" (ceea ce nu era greşit, avînd în vedere constituirea Uniunii de la Colman între 1397—1814, prin care Norvegia făcea parte din statul danez). Traducerea „Geografiei" lui Buffier publicată la Iaşi, în 1795, sub titlul „De obşte gheografia de limba moldovenească... scrisă da Amfilochie Hotiniul" dă românilor o imagine mai limpede asupra întinderii şi istoriei ţărilor nordice.

Scriitorul danez Hans Christian Andersen călătoreşte, la jumătatea secolului al XIX-lea, prin România, împărtăşindu-şi impresiile şi observaţiile în volumul de amintiri de călătorie „En Digters Bazaar", lucrare apărută în 1842 la Copenhaga. Numeroase pagini sînt dedicate călătoriei pe Dunăre, „cale nepieritoare spre Orient" şi descrierii meleagurilor dobrogene şi bănăţene, nelipsind însemnările de ordin istoric şi etnografic. Andersen a rămas profund impresionat de ospitalitatea ţăranilor români, care l-au adăpostit în mai multe rînduri. Inginerul Gazel G. Assan este primul român care, în 1896, vizitează Norvegia în scopuri ştiinţifice, pentru a asista în insula Spitzberg la plecarea unei expediţii aeronautice ce urmărea să traverseze Polul Nord. Conferinţele ştiinţifice prezentate cu această ocazie de inginerul român au trezit un mare interes în rîndurile oamenilor de ştiinţă norvegieni. Succesele ştiinţifice repurtate de expediţia lui Nansen sînt larg comentate în România. Viaţa şi activitatea lui Ibsen formează subiectul a numeroase studii. Calypso C. Botez le inaugurează prin conferinţa „Teatrul lui Ibsen" (Botoşani, 1901). Publicistul N. Zaharia publică în 1907, la Bucureşti, broşura „H. Ibsen", iar în 1920, Mihail Negru scria „Henrik Ibsen — viaţa şi opera". Savantul român Nicolae Iorga desfăşoară o neobosită activitate în sensul adîncirii legăturilor cultural-ştiinţifice dintre România şi ţările nordice. În anul 1923, Iorga devine membru corespondent al Academiei suedeze de literatură, membru al Societăţii pentru editarea de manuscrise privind istoria Scandinaviei şi preşedinte al societăţii „Amicii Suediei". La mijlocul lui februarie 1926, el conferenţiază în diferite oraşe ale Suediei. În 1929, Nicolae Iorga vizitează Suedia şi Norvegia. În acelaşi an publică lucrarea „Ţări Scandinave — Suedia şi Norvegia", în care remarcă unele trăsături comune între arta populară românească şi scandinavă. În 1928 s-a creat la Bucureşti „Asociaţia româno-suedeză", iar după un an a luat fiinţă la Stockholm o societate similară. În apelul Comitetului Asociaţiei suedo-române din Stockholm, adresat tuturor celor care doreau să se înscrie în societate, se arăta că „avem şi noi de învăţat de la frumoasa şi roditoarea ţară de lîngă Carpaţi, Dunăre şi Marea Neagră". În 1929, corul „Cîntarea României" a întreprins un turneu în Suedia, iar în 1930 s-a deschis expoziţia românească de artizanat şi lucru manual. La adîncirea legăturilor culturale a contribuit în mare măsură şi organizarea în comun a numeroase reuniuni internaţionale.

Ion SUCIU
Bucureşti

COMMONWEALTHUL AZI

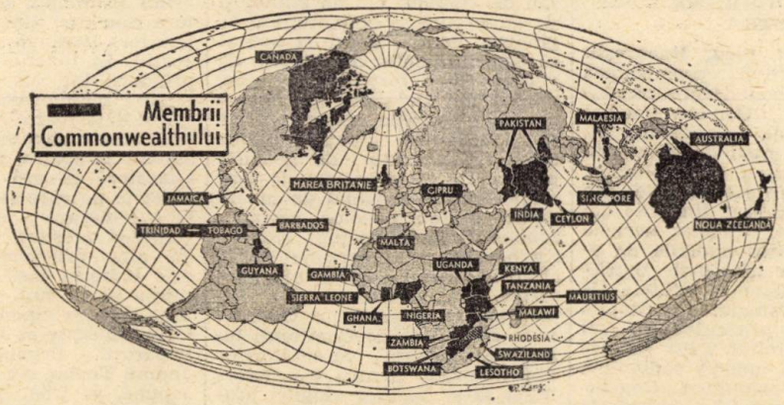

Vasile Negreanu, Iaşi. Dintre cei 28 de şefi de state sau guverne ale ţărilor Commonwealthului, la conferinţa de la Londra au participat 24. Termenul „Commonwealth" a fost folosit prima oară în 1917, pentru a desemna o asociaţie internaţională grupînd Anglia, Canada, Australia, Noua Zeelandă, Africa de sud şi Terra Nova (pe atunci dominion ; în 1949 avea să devină a 10-a provincie a Canadei). Asociaţia dintre Marea Britanie şi dominioane este însă mult mai veche decît numele ei. Publicăm mai jos un tabel al celor 28 de state membre, la care se adaugă cele circa 40 de teritorii dependente de ţările Commonwealthului, în majoritate insule mici sau regiuni foarte puţin populate, ca Gibraltarul sau Antilele. Pe aceste 40 de teritorii, cu o suprafaţă de 10 milioane de km pătraţi, trăiesc mai puţin de 10 milioane de locuitori. Toate ţările Commonwealthului recunosc ca şef al Commonwealthului pe regina Elisabeta, care este şi şeful statului în cîteva dintre aceste ţări. Unele sînt monarhii, regina fiind reprezentată de un guvernator general. Altele, ca Malayezia, Lesotho şi Swaziland, au propriul lor monarh, în timp ce Uganda are un preşedinte care este totodată şeful statului. Lucrările recentei conferinţe de la Londra sînt oglindite în corespondenţa publicată în numărul de faţă al revistei.

Ţara	Data aderării	Capitala	Preşedinte, prim-ministru	Suprafaţa în km²	Populaţia
Marea Britanie		Londra	Harold Wilson	260 609	54 744 100
Canada	1867	Ottawa	Pierre Elliot Trudeau	9 221 000	20 744 000
Australia	1901	Canberra	John Gorton	7 686 700	12 030 820
Noua Zeelandă	1931	Wellington	Keith Holyoake	268 680	2 590 787
India	1947	New Delhi	Indira Gandhi	3 268 692	511 000 000
Pakistan	1947	Islamabad	Ayub Khan	946 720	93 720 613
Ceylon	1948	Colombo	Dudley Senenayake	65 610	10 800 000
Ghana	1957	Accra	Generalul J. A. Ankrah	287 480	7 100 000
Nigeria	1960	Lagos	Generalul Yakubu Gowon	923 773	40 000 000
Cipru	1961	Nicosia	Arhiepiscopul Makarios	9 251	577 615
Sierra-Leone	1961	Freetown	Siaka Stevens	73 326	2 183 000
Jamaica	1962	Kingston	Shearer	11 525	1 663 000
Trinidad-Tobago	1962	Port-of-Spain	Eustace Williams	5 128	827 957
Uganda	1962	Kampala	Milton Obote	243 410	7 189 600
Kenya	1963	Nairobi	Jomo Kenyatta	582 600	8 676 000
Malayezia	1963	Kuala-Lumpur	Abdul Rahman	333 470	8 835 865
Tanzania	1964	Dar-es-Salaam	Julius Nyerere	938 710	9 698 211
Malawi	1964	Zomba	Dr. Hastings Banda	86 800	2 921 100
Malta	1964	La Valetta	Dr. Borg Olivier	316	320 580
Zambia	1964	Lusaka	Dr. Kenneth Kaunda	751 900	3 545 200
Gambia	1965	Bathurst	Dauda Jawara	9 300	315 486
Singapore	1965	Singapore	Kuan-Yew	582	1 820 000
Guyana	1966	Georgetown	Burnham	210 000	621 368
Botswana	1966	Gaberones	Seretse Khama	712 250	548 000
Lesotho	1966	Maseru	Leabua Jonathan	30 350	976 000
Barbados	1966	Bridgetown	Walton Barrow	430	240 468
Insulele Mauritius	1968	Port-Louis	Sir Ramgoolam	1 865	800 000
Swaziland	1968	Mbabane	Prinţul Dlamimi	17 366	285 000
				26 947 846	804 784 770

Victor Constantinescu, Bucureşti ; Nicolae Dragoş, Baia Mare. Toate cererile de numere vechi din „Lumea" sînt inserate la „Poşta redacţiei". Mai solicită : **Andrei Tarazi**, din **Rm. Sărat, str. Ştefan cel Mare nr. 29** — numărul 28/1967 ; **Crăciun Vurdea** din **satul Guravăii nr. 16, Oficiul Poştal Pleşcuţia, judeţul Arad** — numerele 25, 26, 27, 30, 34 şi 35 din 1968 ; **Petric Stuparu** din **Iaşi, str. Mistreţului nr. 4**, numerele 6, 24 şi 26/1968.

poșta redacției

„FARFURIILE ZBURĂTOARE" NU SÎNT DE ORIGINE EXTRATERESTRĂ

Dan Lucian Picu, București. 1) Ne îndeplinim promisiunea de a vă informa despre concluziile comisiei Condon imediat după apariția raportului ei. Grupul de oameni de știință de la Universitatea din Colorado, condus de profesorul Edward Condon, a analizat timp de doi ani, la cererea forțelor aeriene americane, toate cazurile de apariție a unor „farfurii zburătoare" semnalate în Statele Unite și în Canada. Rezultatele anchetei sînt prezentate în trei volume, însumînd 1 485 de pagini, care au apărut săptămîna trecută la Washington. Concluzia este categorică : așa-zisele obiecte zburătoare neidentificate **nu sînt vizitatori extratereștri.** Circa 90 la sută dintre aparițiile respective au fost identificate ca avioane, sateliți artificiali ai Pămîntului, baloane, faruri, nori și alte fenomene naturale sau pur și simplu șarlatanii. Declarațiile unor martori, considerați foarte demni de încredere, s-au dovedit contradictorii și deci lipsite de valoare. Aceasta i-a determinat pe anchetatori să claseze puținele cazuri care nu au putut fi explicate într-un mod natural ca „nerezolvate", ceea ce, se subliniază în raport, nu înseamnă de loc că ar fi vorba de vizitatori din alte lumi. După cum se știe, forțele militare aeriene americane studiază acest fenomen cu începere din 1947. Din cele 12 097 de „farfurii zburătoare" semnalate, numai 697 nu au putut fi identificate. Adepții teoriei originii extraterestre a acestor aparitii au acuzat forțele aeriene americane nu numai că ar fi falsificat rezultatele obținute, pentru a ascunde adevărul opiniei publice, dar chiar că ar fi interceptat vehicule venite de pe alte planete și că ar ține în captivitate echipajele lor. Pentru a pune capăt acestor zvonuri, conducerea forțelor aeriene a cerut Universității din Colorado să întreprindă o anchetă nepărtinitoare. Comisia Condon arată că respectivele zvonuri sînt de o „absurditate fantastică". Raportul Condon, a cărui realizare a costat circa o jumătate de miliard de dolari, propune sistarea cercetărilor. Propunerea anumitor oameni de știință și profani de a se întreprinde un nou efort, pe scară mult mai mare, pentru a determina „adevărata natură a farfuriilor zburătoare", ar reprezenta, se arată în raport, „o inutilă risipă de timp și de bani". „Considerăm că ne putem asuma răspunderea de a afirma că, pentru viitorii 10 000 de ani, nu se întrevede nici o posibilitate ca Pămîntul să fie vizitat de ființe inteligente din afara sistemului nostru solar". După cum desigur știți, Edward Condon, care a îndeplinit în trecut funcțiile de conducător al Asociației americane pentru progresul științei, al Societății americane de fizică și al Biroului național de standarde, a fost ales să coordoneze proiectul de studiere a farfuriilor zburătoare ținîndu-se seama de renumele său de eminent om de știință și de cunoscuta sa obiectivitate în gîndire. Pentru a nu fi acuzat că este influențat de punctul de vedere al forțelor aeriene, grupul din Colorado a preferat să aleagă cazurile, asupra cărora și-a îndreptat atenția dintre cele recomandate de grupuri particulare și în special de așazisul Comitet național de investigare a fenomenelor aeriene, condus de fostul maior Donald Keyhoe, cel mai înverșunat susținător al teoriei originii extraterestre. În raportul Condon sînt menționate presiunile extraordinare exercitate de Comitetul lui Keyhoe asupra cercetătorilor din Colorado pentru a-i determina să-și falsifice singuri propriile concluzii. Aceste presiuni, se arată în raport, n-au încetat decît după ce autorii lor s-au convins că sînt zadarnice și au fost urmate de o campanie urmărind discreditarea anchetei în curs. Evident, campionii teoriei originii extraterestre, dornici să facă senzație cu orice preț, nu se vor lăsa intimidați. De curînd, doi dintre ei, psihologul David Sannders și ziaristul Roger Harkins, au publicat o carte intitulată „O.Z.N. ? Da. Unde a greșit comitetul Condon", în care se susține că ar exista o conspirație sprijinită de „cele mai înalte eșaloane ale guvernului" pentru a ascunde „adevărul" că „farfuriile zburătoare" ar veni din alte constelații. Important rămîne însă faptul că raportul întocmit de Universitatea din Colorado confirmă întru totul concluziile Academiei de Științe a U.R.S.S., care a întreprins cu cîtăva vreme în urmă o anchetă similară. 2) Mulțumim cititorului E. Victor din Craiova care, ca răspuns la altă întrebare a dv., precizează că amiralul Darlan a fost ucis de tînărul de la Chapelle, așa cum se arată în cartea lui Florimond Bonte, „Drumul onoarei".

ASASINUL LUI DARLAN

Referindu-se la protestul stîrnit în rîndurile opiniei publice engleze de numirea lui Darlan ca șef militar și administrativ al Africii de nord, I. M. Maiski, fost ambasador al U.R.S.S. la Londra, scrie în „Amintirile unui ambasador sovietic" (Editura politică, București, 1967, pag. 353—355) : „...mersul evenimentelor a soluționat în felul său, și foarte repede, problema ce se ridicase în fața lui Roosevelt și a lui Churchill. La 24 decembrie 1942, Darlan a fost ucis cu un foc de revolver. Asasinatul a fost săvîrșit de Bonnier de la Chapelle, un tînăr de 20 de ani, care a fost arestat și, peste două zile, executat. Împrejurările acestei istorii rămîn pînă astăzi neclare, în speță, din ce motive a tras Bonnier în Darlan și cine a stat în spatele lui..."

Constantin RIZOIU
Sebeș-Alba

TREPTELE PURTĂTOARE

Costică Creangă, București 1) Treptele rachetelor purtătoare ale navelor cosmice care se desprind în timpul evoluției acestora (sau mai bine spus rămășițele lor) continuă să evolueze în spațiu. În funcție de locul desprinderii lor, ele se înscriu pe orbite circumterestre mărind numărul deja foarte mare al obiectelor făcute de mîna omului care plutesc în spațiu, sau reintră în atmosferă și ard. Despre problemele pe care le ridică această aglomerare a spațiului — în continuă creștere — am relatat cu alte prilejuri. 2) Japonia este imperiu încă de la constituirea ei ca stat. Legenda atribuie crearea Japoniei zeiței Soarelui, din care ar fi descins toți împărații. Primul dintre ei, Jimmu Tenuo, s-a urcat, se presupune, pe tron, la 11 februarie 660 înaintea erei noastre. Istoria scrisă a Japoniei începe însă de la primul ei contact cu China, în secolul V al erei noastre. Pe atunci, Japonia era împărțită în state feudale puternice, aflate numai nominal sub conducerea împăratului. În anul 1185, Yorimoto, șeful clanului Minamoto, a fost numit shogun (generalissim), încredințîndu-i-se administrația de fapt a insulelor. Sistemul de guvernare dualist — shogun și împărat — a dăinuit pînă în anul 1867.

OTTO SKORZENY

Neculai Leteanu, elev, comuna Buhoci, județul Bacău. Otto Skorzeni este într-adevăr și autorul răpirii lui Mussolini și autorul răpirii lui Horthy. El a încercat, de asemenea, fără succes, să-l răpească pe Iosip Broz Tito. În prezent, Otto Skorzeny trăiește într-un castel propriu în Spania. Un producător american care pregătește un film despre răpirea lui Mussolini l-a invitat în Italia, cerîndu-i să-și joace propriul său rol. Fostul spion nazist a plecat din Spania la Roma, dar a fost expulzat imediat de autoritățile italiene.

E. Victor, Craiova. 1) Sperăm că articolul „Națiunea în viața societății africane", publicat în nr. 3/1968, v-a ajutat să vă faceți o imagine mai clară despre procesul de formare a națiunilor în Africa, locuită de aproximativ 6 000 de populații diferite. 2) Așteptăm de la dv. alte sugestii de seriale care să se încadreze însă în profilul general al rubricii : cărți care să aducă cititorilor noștri informații realmente inedite. 3) Vom acorda procesului Sirhan toată atenția pe care, după opinia generală, o merită cercetarea împrejurărilor și motivelor asasinării lui Robert Kennedy.

DECORAȚII FRANCEZE

V. Popescu, comuna Apateu, județul Satu Mare. Generalul Henri Berthelot a fost șeful misiunii militare franceze din România între anii 1916-1919. În această calitate, el avea dreptul

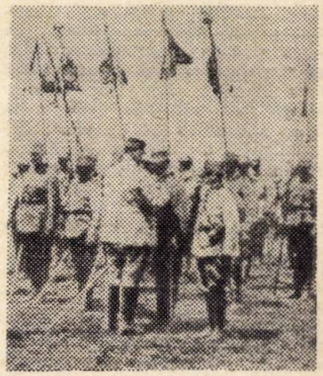

de a conferi decorații și medalii, în numele președintelui Republicii Franceze, ostașilor pe care-i avea în subordine sau cu care colabora. Prima solemnitate în cadrul căreia Berthelot a decorat mai mulți soldați și ofițeri români a avut loc la Hîrlău, la 14 mai 1917 (în fotografie). Drapelele românești, decorate de acest ilustru militar francez, prieten al țării noastre, se păstrează la Muzeul Militar din Capitală.

SPEAKER-UL CAMEREI REPREZENTANȚILOR

I. Dumitrescu, București. Funcția de „speaker" al Camerei Reprezentanților (și nu „spicher", cum a apărut în numărul trecut, dintr-o greșeală de corectură determinată de excesiva aplicare a transcrierii fonetice) constituie cel mai important și influent post din Congresul american. „Speaker"-ul este, de fapt, președintele Camerei Reprezentanților și, în conformitate cu o lege adoptată în 1947, urmează la succesiunea prezidențială imediat după vicepreședintele Statelor Unite și înainte de președintele Senatului.

LUMEA

săptămînal de politică externă editat de Uniunea Ziariștilor din Republica Socialistă România

Redactor-șef Ion Cârje

Redacția și administrația : București, Piața Scînteii 1
Telefon 17.60.10. Internațional 18.50.05. și 18.53.55
Telex 197

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"

Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

UZINA DE PRODUSE SODICE

OCNA MUREȘ

livrează:

- Sodă calcinată ușoară 99% Na_3CO_3;
- Sodă calcinată grea 99% Na_2CO_3;
- Sodă caustică 98% NaOH;
- Bicarbonat de sodiu industrial;
- Bicarbonat de sodiu alimentar;
- Bicarbonat de sodiu farmaceutic;
- Silicat de sodiu solid ½ și ⅓;
- Silicat de sodiu lichid 38/40° Be și 58/60° Be;
- Silicat de sodiu lichid tip C, D și E;

livrează:

- Clorură de calciu tehnică hidratată;
- Clorură de calciu cristalizată pentru scopuri alimentare;
- Ionosil;
- Sodil;
- Carbonat bazic de magneziu tehnic și farmaceutic;
- Oxid de magneziu tehnic și farmaceutic.

C. I. L. PITEŞTI

SUFRAGERIA „ARGEŞ"

Se compune din : bufet, bibliotecă, vitrină, masă radio-televizor şi masă extensibilă cu 6 scaune tip Hercules

Garnitura este furniruită cu furnir de nuc, finisată cu lacuri poliesterice

Garnitura a fost concepută din panouri modulate şi tipizate cu posibilităţi de schimbare între ele

Noutatea garniturii constă în prezenţa unei vitrine cu cristale şi oglindă, a unei mese combinate pentru radio şi televizor, precum şi alcătuirea bibliotecii şi vitrinei, din două corpuri suprapuse, ceea ce oferă facilitatea în transport şi manipulare, precum şi multiple posibilităţi în aranjare

Preţul garniturii este de cca 6 800 lei.

Lei 2

Nr. 5 23 ianuarie 1969

LUMEA

CABINETUL DE PARTID ... SIBIU

Paris

Convorbirile în problema Vietnamului

reportaj pe glob

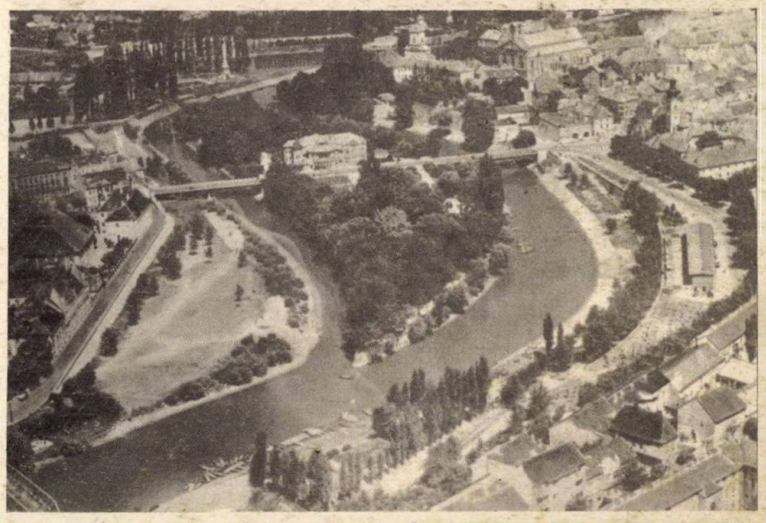

DE LA DUNAÚJVÁROS LA PÉCS

Al 37-lea președinte la Casa Albă

În lumea științei

Stațiile cosmice orbitale

Ministrul afacerilor externe al României, Corneliu Mănescu, întîmpinîndu-l pe ministrul afacerilor externe al Marocului, dr. Ahmed Laraki, la sosirea oaspetelui marocan în Capitală

Paris. În fața clădirii Centrului internațional de conferințe din Avenue Kléber, delegația Frontului Național de Eliberare din Vietnamul de sud, înconjurată de ziariști și fotoreporteri

Londra. Recenta reuniune de la Marlborough House a țărilor din Commonwealth

LUMEA

Nr. 5 (274) — 23 IANUARIE 1969

sumar

2 SĂPTĂMÎNA în telegrame. *Anca Voican*

SINTEZE

4 20 de ani de la crearea C.A.E.R. *Conf. univ. dr. Mihai Părăluță*

ARTICOLE

7 În spiritul tradiției de prietenie româno-franceze. *Ion Florescu*
8 Vietnam : Conferința în 4. *Florica Șelmaru*
9 Sesiunea Consiliului de Comerț și Dezvoltare. *Dumitru Miculescu*
10 Al 37-lea președinte la Casa Albă. *Felicia Antip*
18 Ziua internațională a solidarității cu popoarele arabe. *Octav Livezeanu*
19 După o mie de discursuri. *Iáder Giraldo*

DE LA CORESPONDENȚII ȘI TRIMIȘII NOȘTRI SPECIALI

12 LONDRA. Consensuri și controverse. *Mihai Matei*
14 BRUXELLES. N.A.T.O. în duelul dintre critici și „justificări". *Sergiu Verona*

INTERVIUL NOSTRU

13 ARSHAD HUSAIN, ministrul afacerilor externe al Pakistanului : Toate țările pot și trebuie să se afirme în viața internațională

REPORTAJ PE GLOB

16 De la Dunaújváros la Pécs. *Ileana Nicolaescu*

PE URMELE ISTORIEI

20 Documente diplomatice străine despre Unirea Principatelor. *Dr. Damian Hurezeanu și Aurel Harșa*

ÎN LUMEA ȘTIINȚEI

22 Stațiile cosmice orbitale. *Mircea Grigorescu*

SERIAL

24 Memoriile lordului Moran

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

26—30 New Statesman, Newsweek, Süddeutsche Zeitung, Le Monde, La Manana, Croissance des Jeunes Nations, Relazioni Internazionali

PROFIL

30 STEFAN JEDRYCHOWSKI, ministrul afacerilor externe al Republicii Populare Polone

POȘTA REDACȚIEI (31—32)

CABINETUL DE PARTID BIBLIOTECA SIBIU

În acest număr :

C.A.E.R. ȘI COLABORAREA ECONOMICĂ DINTRE ȚĂRILE SOCIALISTE

pag. 4

În exclusivitate pentru „Lumea"

Interviu cu

ARSHAD HUSAIN

ministrul afacerilor externe al Pakistanului

pag. 13

Corespondență din Londra

CONSENSURI ȘI CONTROVERSE ÎN COMMONWEALTH

pag. 12

Corespondență din Bruxelles

N.A.T.O. SAU ANACRONISMUL PRIMEJDIOS

pag. 14

Washington

„INAUGURATION '69"

pag. 10

În lumea științei

STAȚIILE COSMICE ORBITALE

pag. 22

săptămîna

în telegrame

București

VIZITA MINISTRULUI DE EXTERNE AL MAROCULUI

Invitat de ministrul afacerilor externe al țării noastre, Corneliu Mănescu, să facă o vizită oficială în România, luni a sosit în Capitală ministrul de externe al Regatului Maroc, dr. Ahmed Laraki. Șeful diplomației marocane răspunde astfel invitației făcute de omologul său român cu prilejul vizitei acestuia în Maroc, în luna iunie 1968. S-a subliniat și atunci dorința reciprocă a celor două țări de a întări și lărgi legăturile de prietenie și de înțelegere care caracterizează relațiile româno-marocane, de a dezvolta cooperarea dintre România și Maroc în diverse domenii. O etapă a concretizării acestor relații a constituit-o semnarea, cu prilejul vizitei la Rabat, a unui acord de cooperare economică între România și Maroc, și a unui alt acord de cooperare tehnico-științifică între cele două țări. Acordurile semnate, primele existente între cele două țări, constituie, după opinia dr. Ahmed Laraki, exprimată cu acel prilej, o premisă pentru conjugarea eforturilor comune în vederea lărgirii și întăririi relațiilor de prietenie dintre România și Maroc. Vizita d-lui Ahmed Laraki în țara noastră este apreciată ca o nouă dovadă a acestor bune relații. La Ministerul Afacerilor Externe au început marți convorbirile între șeful diplomației marocane și omologul său român. Exprimîndu-și în declarațiile sale convingerea că diversele contacte și convorbiri vor contribui la consolidarea cooperării între Maroc și România, la conturarea unor noi perspective favorabile ale relațiilor dintre cele două țări, dr. Ahmed Laraki a spus: „Discuțiile pe care le-am avut ne-au permis să constatăm o anumită identitate de vederi asupra multor probleme ale actualității internaționale". Oaspetele marocan a subliniat în toastul rostit la dejunul oferit în cinstea sa că guvernul țării sale, „angajat într-o operă de construcție și de îmbunătățire a condițiilor de viață ale populației, este conștient că nici un lucru nu va putea fi realizat fără pace, dreptate, înțelegere și cooperare între diferiții membri ai comunității internaționale". La rîndul său, salutînd pe oaspeții marocani prezenți la dejun, Corneliu Mănescu a subliniat că vizita ministrului afacerilor externe marocan este o importantă expresie a raporturilor prietenești statornicite între cele două țări, un bun prilej de a dezvolta relațiile de colaborare existente. Vizita ministrului de externe marocan în țara noastră continuă.

Moscova

PE CALEA DEZARMĂRII NUCLEARE

Problemă încă în discuție, realizarea unui acord privind stăvilirea cursei înarmărilor, inclusiv a înarmărilor nucleare, a constituit obiectul conferinței de presă din 20 ianuarie, de la Ministerul Afacerilor Externe al U.R.S.S. în acest cadru, L. M. Zamiatin, șeful Secției presă din M.A.E. al U.R.S.S., a prezentat o declarație a guvernului sovietic, care reafirmă că U.R.S.S. este pregătită pentru începerea unui schimb de păreri cu guvernul S.U.A. „cu privire la limitarea reciprocă și reducerea mijloacelor strategice de transportare a armelor nucleare, inclusiv a sistemelor de apărare". Realizarea unui acord în acest sens, subliniază guvernul sovietic, este „o acțiune realmente realizabilă, deși nu ușoară". Pentru aceasta trebuie însă acționat în mod concret, astfel încît, la întrebarea privind lichidarea stocurilor de arme nucleare de către puterile deținătoare și încetarea producției de armament nuclear, răspunsul dat s-a referit la memorandumul sovietic prezentat spre examinarea celei de-a XXIII-a sesiuni a Adunării Generale a O.N.U. privind unele măsuri imediate în ce privește dezarmarea și încetarea cursei înarmărilor, sarcina principală fiind interzicerea folosirii armei nucleare. S-a subliniat, de asemenea, că în luna martie cînd vor fi reluate lucrările Comitetului celor 18 de la Geneva, U.R.S.S. va căuta din nou realizarea unui acord în această direcție. În cadrul conferinței de presă au fost comentate măsurile luate de unele țări occidentale, membre ale N.A.T.O., inclusiv hotărîrile reuniunii din ianuarie a miniștrilor apărării din țările N.A.T.O. În legătură cu aceasta, declarația guvernului sovietic subliniază că încercările insistente ale unor țări, ca S.U.A., Anglia și R.F.G., de a intensifica activitatea blocului N.A.T.O., duc la încingerea atmosferei „războiul rece", ceea ce ridică noi obstacole în căutarea unor soluții comune în interesul dezarmării. S-a menționat, în aceeași ordine de idei, că programului de lărgire a pregătirilor militare inițiat de N.A.T.O. i se opune, din partea U.R.S.S. și a țărilor socialiste un program al dezarmării și consolidării securității europene.

Declarația guvernului sovietic remarcă, în legătură cu semnarea tratatului de nedisseminare a armelor nucleare, că acest fapt va crea premise favorabile pentru continuarea luptei în scopul încetării cursei înarmărilor. În privința altor măsuri care ar urma tratatului, s-a adăugat, U.R.S.S. este gata pentru reducerea armamentului nuclear și apoi pentru interzicerea lui totală, pentru toate cele nouă măsuri prevăzute în memorandum sau numai unele dintre ele. Printre aceste măsuri se numără interzicerea experiențelor nucleare subterane, a zborurilor bombardierelor cu arme nucleare la bord, lichidarea bazelor militare de pe teritoriile altor țări, crearea de zone denuclearizate în diferite zone ale lumii. Pentru că, s-a arătat în încheierea conferinței de presă, securitatea europeană și internațională poate fi asigurată nu prin cursa înarmărilor sau prin accelerarea pregătirilor militare, ci pe baza colaborării pașnice, a destinderii reale și rezolvării problemelor internaționale în litigiu pe cale pașnică.

Orientul Apropiat

NOI ÎNCERCĂRI DE REGLEMENTARE A CRIZEI

O eventuală întîlnire a celor patru puteri în legătură cu Orientul Mijlociu stă în centrul preocupărilor în vederea unei reglementări a situației din această zonă. U Thant a declarat, de altfel, că întîlnirea ar ajuta „în orice caz" la rezolvarea crizei. Dar ea „trebuie să se desfășoare în contextul O.N.U.", înțelegînd prin aceasta că se referă la rezoluția Consiliului de Securitate din 22 noiembrie 1967. În sensul celor afirmate de secretarul general al Națiunilor Unite, guvernul francez a propus o întrunire a reprezentanților U.R.S.S., S.U.A. și Angliei în Consiliul de Securitate. Aceste schimburi de vederi, se presupune în cercurile O.N.U., ar putea începe la sfîrșitul lunii în curs sau la începutul lunii viitoare.

Primită cu interes la Națiunile Unite, sugestia franceză a primit răspunsul pozitiv din partea guvernului sovietic. S.U.A. au declarat că sînt dispuse să studieze cu toată atenția propunerile guvernului de la Paris, adăugînd însă că principalele eforturi în vederea realizării unei păci echitabile și durabile „revin misiunii Jarring". Propunerile Franței sînt, de asemenea, studiate și de guvernul britanic. Pe de altă parte, la reuniunea cabinetului israelian care a avut loc duminică, ministrul de externe Abba Eban a declarat că țara sa este favorabilă căutării unei reglementări pe baza unui acord între părțile interesate, dar respinge orice soluție impusă din afară. Între timp, președintele Nasser a adresat un mesaj președintelui Nixon, care, potrivit ziarului „Al Ahram", ar constitui o importantă inițiativă pentru un schimb de vederi între Cairo și Washington, în favoarea unei reglementări politice a crizei din Orientul Apropiat. Această intensă activitate diplomatică se desfășoară concomitent cu noua deteriorare a raporturilor guvernamentale în Liban. Patru din membrii guvernului au demisionat, provocînd dezagregarea cabinetului format săptămîna trecută de Rashid Karame.

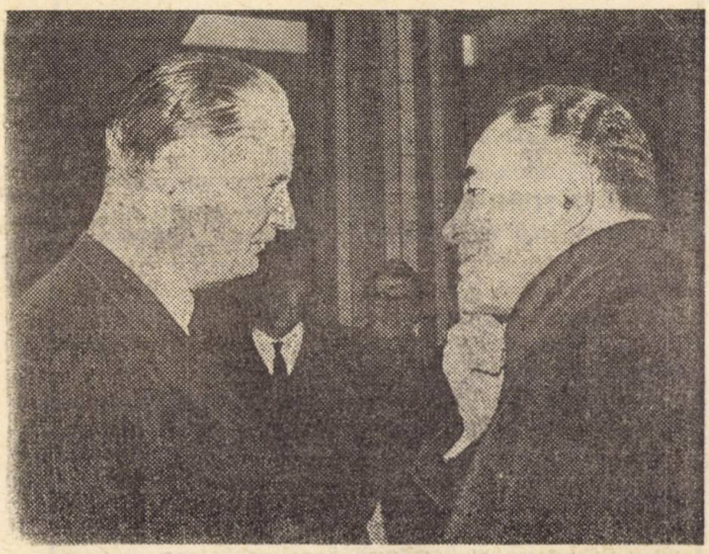

Gunnar Jarring într-o convorbire cu Ralph Bunche, adjunctul secretarului general al O.N.U.

săptămîna

în telegrame

Roma. Georges Pompidou și soția sa fotografiați la sosirea pe aeroportul Fiumicino

Roma

POMPIDOU ȘI SUCCESIUNEA PREZIDENȚIALĂ

Mandatul președintelui de Gaulle expiră în 1972 și, cel puțin pentru moment, francezii nu se gîndeau în mod special la problema succesiunii și respectiv a succesorului. Totuși declarația lui Georges Pompidou — „dacă generalul de Gaulle se va retrage într-o zi, mă voi prezenta drept candidat la succesiunea sa" — venea să dea răspuns unei întrebări mai vechi : „Cine-i va urma lui de Gaulle ?" Fostul prim-ministru a lansat aceste cuvinte sîmbătă trecută la Roma, prima escală a unei călătorii prin cîteva țări europene, lăsînd să se înțeleagă că voiajul său are în vedere sarcinile pe care ar urma să și le asume în viitor. Pînă luni, în lipsa unor clarificări, reacțiile s-au destășurat frenetic, axîndu-se în special pe două întrebări : de ce și-a anunțat Pompidou această hotărîre și, mai ales, de ce acum ? Un răspuns la prima chestiune — se credea, la un moment dat — ar corespunde convingerii că generalul de Gaulle era cel puțin în cunoștință de cauză, și intenționînd să se retragă, îi ceruse fostului său prim-ministru să se anunțe ca succesor. Cît privește momentul, el este explicat prin intenția „de a dejuca unele calcule", atît ale majorității cît și ale opoziției, și de a reduce astfel din viteza pe care ar fi putut-o obține ceilalți candidați. Dar reîntors luni la Paris, Georges Pompidou, asaltat de ziariști, a pus pentru a doua oară în derută politicienii, editorialele, diversele specutații : „Mandatul președintelui de Gaulle expiră în 1972. Eu nu cunosc absolut nimic din intențiile sale". Ceea ce, în fond, nu schimbă prea mult lucrurile : interesul pentru faptul în sine — candidatura lui Pompidou la președinție — continua să rămînă foarte viu.

Miercuri seara, o declarație a președintelui de Gaulle punea însă lucrurile la punct : „În îndeplinirea sarcinii naționale ce îmi revine, am fost reales de către poporul francez la 19 decembrie 1965 ca președinte al republicii pentru șapte ani. Am datoria și intenția de a îndeplini acest mandat pînă la expirarea lui".

Praga

JAN PALACH

S-a întîmplat joi, 16 ianuarie, în jurul orei 15, la picioarele monumentului Sf. Vaclav, situat în piața cu același nume din centrul Pragăi. Jan Palach, în vîrstă de 21 de ani, student la facultatea de filozofie a Universității Karoline, s-a stropit cu o substanță inflamabilă și și-a dat foc. A fugit apoi în direcția unui magazin alimentar, unde un lucrător de la parcul de tramvaie din Praga a reușit să-l oprească și să stingă focul. A fost apoi imediat transportat la secția de chirurgie estetică a Spitalului Leher din Praga, unde ca urmare a măsurilor direct adoptate la indicația ministrului sănătății, V. Vlcek, i s-a acordat maximum de asistență medicală. După cum anunțau medicii, starea bolnavului era extrem de gravă, 85 la sută din suprafața corpului fiind acoperită cu arsuri. În ciuda îngrijirilor primite, Jan Palach s-a stins din viață. După cum anunță C.T.K., guvernul ceh a dat publicității o declarație în legătură cu acest caz unic în istoria Cehoslovaciei. Fapta tragică a lui Jan Palach a fost dezbătută, în afara ordinii de zi, și în Plenara C.C. al P.C.C. Ludvik Svoboda, Alexander Dubcek, Josef Smrkovsky și Oldrich Cernik au trimis o telegramă de condoleanțe mamei lui Palach în care se evidențiază că sacrificiul fiului său este un eveniment tragic, „cu atît mai tragic, cu cît mintea sa înțeleaptă și caracterul său curat erau tot atît de necesare muncii spre binele patriei socialiste, ca și munca și inteligența fiecărui om cinstit". Referindu-se la gestul lui Jan Palach, documentul C.C. a P.C. din Cehoslovacia, adoptat în legătură cu acest caz, spune printre altele : „Înțelegem sentimentele răscolite ale multor tineri — năzuința lor spre o puritate morală ideală și temerile lor cu privire la evoluția politicii socialiste pe care partidul nostru o realizează din ianuarie 1968". „Cu toată durerea pe care o încercăm în legătură cu tragedia studentului Jan Palach — se spune în documentul adoptat — nu putem însă să nu ne exprimăm convingerea cea mai sinceră că tinerii pot să ajute cel mai bine împlinirea principiilor socialiste cu privire la societatea umană prin hotărîrea lor de a-și dedica întreaga viață activității rodnice de îndeplinire a politicii de după ianuarie".

Luni seara, la posturile de radio și televiziune, președintele R.S. Cehoslovace, Ludvik Svoboda, a rostit o cuvîntare despre gestul tragic al studentului Jan Palach, „om cinstit și cu aspirații cinstite". „Ca soldat, a spus Svoboda, sînt capabil să apreciez spiritul de abnegație și curajul personal ale lui J. Palach. Ca președinte și cetățean al republicii noastre nu pot ascunde că nu sînt de acord ca în acest mod să se exprime poziția politică". Președintele Cehoslovaciei a făcut apoi un apel către cetățeni prin care îi cheamă ca în acțiunile întreprinse pentru atingerea mai rapidă și mai eficientă a țelurilor urmărite să dea dovadă de rațiune și înțelepciune, să țină seama de condițiile concrete existente. „Știu că există diferite păreri asupra modului cum pot fi realizate țelurile noastre socialiste cinstite" — a spus președintele Svoboda, subliniind că înțelege pe acei cetățeni care „ar dori ca acțiunile lor arzătoare ale prezentului să fie mai rapide și mai eficiente".

„Acest lucru l-am dori, firește, și noi, a spus mai departe președintele. Noi însă trebuie să ne călăuzim de rațiune și înțelepciune, să ținem seama de premisele de care dispunem. Cu toții dorim ca patria noastră socialistă să se dezvolte ca țară liberă și independentă pe baza principiilor profund democratice. Dorim ca poporul nostru să fie cu adevărat singurul izvor al puterii. Spre aceasta însă duce numai o singură cale de nădejde chibzuită, sprijinită pe un program bine gîndit. Aceasta este calea care își are baza și punctele de plecare în programul de acțiune : calea confirmată prin rezoluția Plenarei din noiembrie a C.C. al P.C.C.".

Anca VOICAN

La Osaka (Japonia) au început să se înalțe schelele pavilioanelor viitoarei Expoziții universale din 1970. Imaginea înfățișează șantierul pavilionului canadian

20 de ani de la crearea C.A.E.R.

Colaborarea economică multilaterală dintre țările socialiste

Conf. univ. dr. Mihai Părăluță

Formarea și consolidarea sistemului mondial socialist constituie rezultatul procesului legic al trecerii omenirii de la capitalism la socialism, al dezvoltării ascendente a societății spre forme superioare de organizare și conducere. Socialismul, prin forțele sociale pe care se sprijină, prin mobilurile și țelurile sale, este orînduirea cea mai progresistă din istorie, singura în stare să lichideze tarele, inegalitățile și contradicțiile sociale inerente capitalismului, să mobilizeze întregul potențial material și uman spre un progres continuu al societății, în folosul tuturor celor ce muncesc.

Sistemul mondial socialist, alcătuit în prezent din 14 state, reprezintă un ansamblu de state libere, independente și suverane, legate prin comunitatea de orînduire și de țeluri, prin ideologia comună — marxism-leninismul. Influența exercitată de țările socialiste asupra dezvoltării istorice este indisolubil legată de forța pe care ele o reprezintă pe toate planurile — economic, politic și social, precum și de caracterul relațiilor dintre ele. O dată cu constituirea sistemului mondial socialist, s-a pus, pentru prima dată în istorie, problema făuririi unui nou tip de relații între state, bazate pe deplina egalitate în drepturi și stimă reciprocă, menite să devină un exemplu convingător de raporturi pentru toate popoarele lumii.

Sub conducerea partidelor comuniste și muncitorești, țările socialiste au obținut succese de seamă în dezvoltarea forțelor de producție, în statornicirea și consolidarea noilor relații sociale, în ridicarea standardului de viață, punînd în evidență avantajele și superioritatea noului sistem în raport cu orînduirile precedente. Aceste succese sînt rodul activității creatoare a oamenilor muncii din fiecare țară, al mobilizării de către partidele comuniste a eforturilor și resurselor națiunii respective. Concentrarea energiilor și capacităților întregului popor pentru progresul multilateral al societății socialiste constituie factorul fundamental în construirea cu succes a modului de producție socialist. În același timp, trebuie subliniat că relațiile de colaborare economică multilaterală statornicite între țările socialiste aduc o contribuție însemnată la accelerarea ritmului de dezvoltare a fiecărei economii naționale, precum și a sistemului mondial socialist în ansamblu.

Un moment important în procesul de făurire și dezvoltare a relațiilor de colaborare economică multilaterală între țările socialiste l-a constituit înființarea acum 20 de ani, în luna ianuarie 1949, a Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.). Acest organism și-a propus ca obiective, încă de la crearea sa, să contribuie, prin unirea și coordonarea eforturilor țărilor membre, la dezvoltarea planică a fiecărei economii naționale, la accelerarea progresului economic și tehnic în aceste țări, la ridicarea nivelului industrializării țărilor cu industrie mai puțin dezvoltată, la creșterea continuă a productivității muncii și ridicarea bunăstării popoarelor țărilor membre. Consiliul de Ajutor Economic Reciproc a fost conceput ca mijloc de folosire deplină a avantajelor ce decurg din relațiile de colaborare și întrajutorare tovărășească proprii socialismului, ca un factor de mai bună valorificare a potențialului fiecărei țări, de stimulare și diversificare a economiilor naționale. Sfera sa de activitate cuprinde în principal coordonarea planurilor de dezvoltare a economiei naționale, specializarea și cooperarea în producție, coordonarea unor cercetări științifice și tehnice, comerțul exterior, relațiile financiar-valutare dintre țările membre etc.

Colaborarea economică și tehnico-științifică a țărilor membre ale Consiliului — subliniază Statutul C.A.E.R. — se desfășoară potrivit principiilor egalității depline în drepturi, respectării suveranității și intereselor naționale, ale avantajului reciproc și ajutorului reciproc tovărășesc. Aceste prevederi corespund principiilor care trebuie să stea la baza relațiilor dintre țările socialiste, permit îmbinarea intereselor fiecărei țări membre cu cele ale sistemului mondial socialist.

În decursul celor două decenii de activitate a C.A.E.R. au fost înregistrate rezultate însemnate. După cum este cunoscut, România socialistă apreciază pozitiv activitatea desfășurată de C.A.E.R., rezultatele valoroase dobîndite în cadrul acestui organism de colaborare multilaterală.

Formele și metodele de colaborare economică și tehnico-științifică dintre țările membre ale C.A.E.R. s-au lărgit și amplificat continuu. Țările socialiste membre au acumulat o bogată experiență în coordonarea planurilor de perspectivă în decursul a trei cincinale : 1956—1960 ; 1961—1965 ; 1966—1970. În actualul cincinal coordonarea a fost mai largă și mai complexă, cuprinzînd cele mai importante ramuri ale economiei naționale a țărilor C.A.E.R., problemele dezvoltării specializării și cooperării în producție, standardizării, coordonării celor mai importante cercetări științifice, ale dezvoltării relațiilor externe.

O altă latură a activității C.A.E.R., care s-a dovedit o formă menită să contribuie la accelerarea progresului economic al țărilor socialiste, o constituie specializarea producției. Cu toate imperfecțiunile care au existat în ceea ce privește criteriile pe baza cărora s-a acordat prioritate în specializarea pe un tip de produse sau elemente ale sale pe țări, specializarea și-a adus contribuția la adîncirea colaborării între țările membre C.A.E.R., în sfera producției. Această formă de colaborare prezintă avantaje pentru toate țările membre, constituie un factor care, pe de o parte, impulsionează procesul de dezvoltare a industriei și creșterea eficacității ei, iar pe de altă parte, contribuie la stabilitatea schimburilor dintre țările socialiste.

În cadrul C.A.E.R. s-au obținut, de asemenea, rezultate pozitive în lărgirea cooperării dintre țările membre, în găsirea unor forme variate și reciproc avantajoase pentru țările participante. Dezvoltarea colaborării economice și tehnico-științifice dintre statele socialiste, membre ale C.A.E.R., a dus la creșterea continuă a volumului comerțului lor exterior atît pe ansamblu cît și între țări. În perioada 1950—1967, volumul schimbului de mărfuri dintre țările membre C.A.E.R. a sporit de circa 5,4 ori. Lărgirea colaborării economice dintre țările C.A.E.R. în actualul cincinal își găsește expresia într-o dezvoltare considerabilă a schimburilor de mărfuri. În 1970, schimburile de mărfuri dintre aceste țări, conform acordurilor încheiate, urmează să sporească față de nivelul anului 1965 de circa 1,5 ori, într-un ritm mediu de creștere anuală de 8,5 la sută. În același timp, ponderea țărilor membre C.A.E.R. în comerțul mondial a crescut de la 8,1 la sută, în anul 1955, la 10,3 la sută în 1967. În cadrul C.A.E.R. s-au inițiat, cu adeziunea tuturor țărilor membre, unele forme noi de colaborare cum sînt Banca Internațională pentru colaborarea economică, parcul comun de vagoane, sistemul energetic

interconectat, forme care corespund principiilor de bază ale relațiilor dintre țările socialiste.

Trebuie menționat, în același timp, că o contribuție importantă în extinderea colaborării economice și a întrajutorării tovărășești dintre țările membre C.A.E.R., aduc comisiile pe ramuri și domenii economice, în care se dezbat și analizează posibilitățile de cooperare în producție și schimburi comerciale, precum și o serie de probleme cu caracter metodologic.

În procesul de intensificare a colaborării dintre țările socialiste, pe baza dezvoltării complexe și multilaterale a economiei fiecărei țări, între statele membre C.A.E.R. s-au apropiat nivelurile de dezvoltare economică. Dacă în 1950 diferențele maxime ale nivelurilor de dezvoltare dintre țările C.A.E.R. erau exprimate în raportul 4,6 : 1, în 1967 acest raport s-a redus la 2,7 : 1, iar la producția agricolă globală a scăzut în aceeași perioadă de la 2,1 la 1,45.

România, care se numără printre membrii fondatori ai C.A.E.R., și-a îndeplinit și își îndeplinește neabătut îndatoririle ce-i revin în cadrul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc, la care participă în mod activ. Țara noastră dezvoltă schimburile comerciale și cooperarea în producție și tehnico-științifică cu celelalte țări membre în planul relațiilor atît bilaterale cît și multilaterale. România militează neobosit pentru întărirea și lărgirea colaborării economice cu țările socialiste membre, cu toate celelalte țări socialiste.

În dezvoltarea schimburilor sale economice externe, țara noastră acordă prioritate comerțului exterior cu țările socialiste și în primul rînd cu cele membre ale C.A.E.R. Ponderea principală în volumul total al comerțului nostru exterior o reprezintă schimburile cu țările sistemului mondial socialist. În afara schimburilor comerciale, România extinde colaborarea cu celelalte țări socialiste, membre ale C.A.E.R., și în domeniul tehnico-științific. Această orientare decurge din principiile cardinale ale politicii noastre externe, în centrul căreia partidul și guvernul nostru situează întărirea relațiilor de prietenie și colaborare frățească pe toate planurile cu celelalte țări socialiste.

Așa cum a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu, „țara noastră se pronunță pentru perfecționarea modului de funcționare a acestui organism, pentru ca el să contribuie la valorificarea mai bună a resurselor materiale și umane ale fiecărei țări membre. Noi am considerat și considerăm că există largi posibilități neexplorate pentru adîncirea cooperării dintre țările socialiste — în industrie, în agricultură, în știință, tehnică și în alte domenii de activitate — pentru îmbunătățirea conlucrării dintre statele noastre...“

În condițiile istorice concrete de dezvoltare economică a țărilor socialiste și în stadiul actual de dezvoltare a sistemului mondial socialist, mijlocul principal de îmbinare armonioasă a creșterii potențialului economic al fiecărei țări cu adîncirea planificată a diviziunii internaționale socialiste a muncii, cu dezvoltarea relațiilor de colaborare dintre țările socialiste, îl constituie coordonarea planurilor de dezvoltare a economiei naționale a țărilor socialiste. Înfăptuirea coordonării planurilor economiei naționale, atît în mod bilateral cît și multilateral, contribuie la consolidarea și dezvoltarea colaborării dintre țările socialiste. Coordonarea planurilor oferă o gamă variată de forme, metode, căi pentru sincronizarea colaborării economice, a relațiilor de colaborare dintre țările membre C.A.E.R. Faptul demonstrează că această formă nu și-a epuizat nici pe departe posibilitățile pe care le oferă în lărgirea colaborării dintre țările membre C.A.E.R. și că ea rămîne în continuare cea mai corespunzătoare metodă de planificare a colaborării economice dintre țările socialiste în cadrul C.A.E.R.

Coordonarea planurilor este o formă complexă de colaborare, ale cărei principii, conținut și metode sînt stabilite de comun acord între țările membre C.A.E.R. În acțiunea de coordonare a planurilor se are în vedere faptul că planul de stat reprezintă pentru fiecare țară pîrghia principală a conducerii economiei naționale și că el este un atribut esențial și inalienabil al suveranității sale.

Cooperarea internațională, cerință a revoluției tehnico-științifice contemporane, este o formă eficientă de valorificare a resurselor naturale, de promovare a progresului tehnic, de ridicare a nivelului calitativ al produselor și de asimilare a noi produse cu caracteristici tehnice superioare, de utilizare mai bună a capacităților de producție, de folosire rațională a potențialului științific. Ea este un factor de stimulare a schimburilor economice între state. Cooperarea economică și tehnico-științifică constituie o pîrghie dintre cele mai eficiente pentru intensificarea participării țărilor membre ale C.A.E.R., a tuturor statelor socialiste, la diviziunea internațională socialistă a muncii. Colaborarea și cooperarea internațională sînt menite să servească interesele tuturor părților, să contribuie la crearea unei mai mari stabilități în relațiile economice, să permită o accentuare a specializării în producție și desfacere, să faciliteze planificarea economică de perspectivă.

Trebuie spus, însă, că există încă mari rezerve și posibilități în utilizarea unei multitudini de forme de cooperare care să permită valorificarea, la nivelul cerințelor impuse de tehnica contemporană, a resurselor materiale și a potențialului științific al țărilor membre. Cooperarea, așa cum s-a subliniat în documentele partidului nostru, se poate realiza într-o gamă variată de forme și acțiuni. Printre acestea pot fi menționate: construirea de obiective economice în domeniul industriei, agriculturii și în alte ramuri, prin participarea mai multor țări cu instalații și utilaje, plata contravalorii acestor mijloace urmînd să se efectueze fie cu produsele realizate la instalația respectivă, fie prin alte mijloace, iar proprietatea aparținînd țării pe teritoriul căreia se construiesc aceste obiective; cooperarea în fabricarea de mașini și utilaje, subansamble și piese, pentru acoperirea necesităților țărilor care cooperează sau pentru export; cooperarea în fabricarea unor produse pe baza licenței și documentației tehnice ale unor parteneri străini, iar plata acestora să se facă prin preluarea unei părți din producția respectivă; cooperarea în domeniile principale ale științei și tehnicii; cooperarea în realizarea unor obiective turistice etc. Țara noastră a făcut propuneri concrete de cooperare reciproc avantajoasă în diferite sfere ale producției materiale.

Extinderea rapidă a cooperării în relațiile de colaborare internațională, experiența pozitivă acumulată de C.A.E.R. în acest domeniu permit să se tragă concluzia că, folosind posibilitățile largi de cooperare încă nepuse în valoare, C.A.E.R. poate juca un rol important în favorizarea și finalizarea unor acțiuni complexe și variate de cooperare.

Pe lîngă formele și metodele de colaborare care au fost verificate de viață și care trebuie perfecționate în continuare, există încă o largă gamă de posibilități neexplorate în suficientă măsură. Se impune perfecționarea sistemului de prețuri în relațiile dintre țările socialiste, folosirea creditelor comerciale, a creditelor de investiții, îmbunătățirea relațiilor valutar-financiare, promovarea în cadrul C.A.E.R. a unor forme noi de colaborare care să corespundă diversității și varietății de condiții și situații în care se dezvoltă economia țărilor membre.

Partidul și statul nostru consideră că factorul fundamental în dezvoltarea și perfecționarea colaborării economice și tehnico-științifice dintre statele membre ale C.A.E.R., dintre toate statele socialiste, îl constituie așezarea relațiilor dintre ele pe temelia de granit a principiilor marxism-leninismului, ale internaționalismului socialist, pe baza respectării independenței și suveranității fiecărui stat, a egalității în drepturi și neamestecului în treburile interne, a avantajului reciproc și întrajutorării tovărășești.

Principiile marxist-leniniste ale colaborării economice dintre țările socialiste membre ale C.A.E.R., care și-au dovedit pe deplin justețea în practica relațiilor internaționale, au fost reafirmate într-o serie de documente comune ale țărilor membre, ca, de pildă, „Principiile fundamentale ale diviziunii internaționale socialiste a muncii“ (1962), precum și alte documente internaționale ale partidelor comuniste și muncitorești. Astfel, în comunicatul privind întîlnirea conducătorilor partidelor comuniste și muncitorești și a șefilor de guverne ale țărilor membre C.A.E.R., care a avut loc în iulie 1966 la București, se spune: „Participanții la întîlnire și-au exprimat în unanimitate năzuința de a depune și în viitor eforturi îndreptate spre dezvoltarea colaborării reciproce în conformitate cu principiile deplinei egalități în drepturi, avantajului reciproc și întrajutorării tovărășești și prin aceasta să contribuie la întărirea continuă a internaționalismului proletar, unității și coeziunii țărilor sistemului mondial socialist“.

În lumina acestor principii, a țelurilor pentru care a fost creat, apare evident că perfecționarea activității C.A.E.R. nu e posibilă în formula preconizată de unii economiști care propun forme și mecanisme de organizare a relațiilor intersocialiste, forme și mecanisme ce încalcă suveranitatea și independența țărilor participante, preluate necritic de la Piața comună sau de la alte organisme integraționiste din lumea capitalistă. Or, se știe că „integrarea“ capitalistă duce la dominarea unor țări de către altele și nu poate constitui un „model“ pentru relațiile economice dintre țările socialiste; dimpotrivă, acceptarea ei ar influența negativ asupra puterii de atracție a socialismului în lume.

Experiența Pieței comune, ca și a altor organisme internaționale cu carac-

→

ter integraţionist demonstrează cu prisosinţă faptul că asemenea forme, generate de imperialism, în etapa actuală, promovează relaţii întemeiate pe impunerea voinţei celui mai puternic, pe nesocotirea normelor de echitate în relaţiile economice dintre state, accentuează inegalitatea dintre parteneri, constituie un factor de ascuţire a contradicţiilor şi nu de „armonizare" a intereselor diferitelor state cum au prevestit teoreticienii C.E.E. Asemenea forme implică restrîngerea şi încălcarea suveranităţii de stat, se întemeiază pe domnia marilor monopoluri, aduc prejudicii serioase intereselor fundamentale ale maselor largi populare. Ele întîmpină, de aceea, împotrivirea tot mai accentuată a celor mai largi cercuri ale opiniei publice, inclusiv ale unor cercuri guvernamentale.

Nu pot fi, desigur, împărtăşite opiniile exprimate de unii economişti care afirmă că formele actuale de colaborare între ţările C.A.E.R. ar fi depăşite şi că s-ar impune trecerea la aşa-zisa „integrare socialistă" motivînd că aceasta ar corespunde mai bine cerinţelor etapei actuale de colaborare între ţările socialiste. După părerea partidului nostru, Statutul C.A.E.R. oferă largi posibilităţi pentru o colaborare eficientă între ţările membre, corespunde întru totul necesităţilor actuale şi de perspectivă ale dezvoltării colaborării între ţările socialiste. Viaţa, experienţa practică arată că numai pe baza respectării riguroase a principiilor relaţiilor dintre ţările socialiste înscrise în acest statut se pot perfecţiona mecanismul de funcţionare al C.A.E.R., formele şi metodele de colaborare economică dintre ţările membre. De aici şi necesitatea de a nu se introduce în activitatea C.A.E.R. nici un fel de forme sau metode de esenţă suprastatală care să-şi atribuie prerogative ce aparţin exclusiv conducerii de partid şi de stat din ţara respectivă — răspunzătoare unică pentru orientarea şi direcţiile de dezvoltare ale economiei naţionale. De altfel, trebuie spus că Statutul C.A.E.R. nu conţine nici un fel de elemente care ar justifica în vreun fel crearea de organisme suprastatale.

Viaţa impune, de asemenea, ca în stabilirea formelor şi metodelor de înfăptuire a relaţiilor de colaborare dintre ţările socialiste să se ţină seama de stadiul actual de dezvoltare a sistemului mondial socialist, de condiţiile obiective dintr-o ţară sau alta. Încă în „Ideologia germană", Marx a subliniat că : „Raporturile dintre naţiuni depind de gradul în care fiecare dintre ele şi-a dezvoltat forţele de producţie, diviziunea muncii şi relaţiile interne". Luarea în considerare a acestui fapt este de natură să ofere premisele unei dezvoltări trainice a relaţiilor dintre ţările socialiste. Experienţa impune de aceea, în mod necesar, crearea unor forme de colaborare care să corespundă diversităţii şi varietăţii de condiţii şi situaţii în care se dezvoltă economia ţărilor membre ale C.A.E.R., să creeze condiţii pentru apropierea treptată a nivelurilor lor de dezvoltare economică.

Nu trebuie omis nici faptul că, în prezent, C.A.E.R.-ul nu reprezintă decît o parte a sistemului mondial socialist. De aceea, nu trebuie să se întreprindă nici o acţiune menită să transforme C.A.E.R.-ul într-un organism închis. Activitatea în cadrul C.A.E.R. trebuie astfel concepută şi dezvoltată încît ea să devină accesibilă şi atractivă, pentru ca într-o perspectivă apropiată să poată adera la acest organism şi alte ţări socialiste sau nesocialiste interesate. Cu cît C.A.E.R.-ul va demonstra mai evident caracterul său deschis, cu atît îşi va spori aportul la întărirea forţei şi influenţei sistemului socialist, la extinderea colaborării economice internaţionale.

Pornind de la necesitatea perfecţionării şi intensificării activităţii C.A.E.R., partidul şi guvernul ţării noastre manifestă interes pentru orice propunere a ţărilor participante, care corespunde statutului şi îşi aduce aportul la lărgirea colaborării economice şi întărirea acestui organism internaţional, la promovarea unor forme corespunzătoare menite să contribuie la ridicarea gradului de industrializare, la accelerarea progresului tehnic în economie, la lărgirea comerţului şi a altor forme de colaborare reciproc avantajoase.

■

Colaborarea şi cooperarea multilaterală dintre statele C.A.E.R., la care România ia parte activă, reprezintă un factor de accelerare a progresului economic a fiecărei ţări în parte, de întărire a puterii economice a sistemului mondial socialist. Militînd pentru dezvoltarea colaborării economice multilaterale cu ţările membre ale C.A.E.R., România se preocupă, totodată, de lărgirea colaborării economice şi tehnico-ştiinţifice cu toate ţările sistemului mondial socialist, participă tot mai activ la diviziunea internaţională a muncii pe plan mondial.

Marea producţie mecanizată, revoluţia tehnico-ştiinţifică contemporană, precum şi repartiţia inegală a resurselor de materii prime impun în mod obiectiv dezvoltarea legăturilor economice între state, chiar şi statele mari neputîndu-şi dezvolta multilateral economia fără colaborarea economică cu alte state. La aceasta mai trebuie adăugate şi relaţiile de colaborare în cadrul diviziunii internaţionale a muncii, care s-au creat în decursul istoriei între ţări. Viaţa demonstrează că diviziunea internaţională socialistă a muncii nu trebuie contrapusă diviziunii mondiale a muncii, întrucît ea este o parte integrantă a acesteia.

România, dezvoltînd şi intensificînd colaborarea economică şi tehnico-ştiinţifică pe toate planurile cu ţările socialiste, participă tot mai activ la circuitul mondial de valori materiale, la diviziunea internaţională a muncii, extinde relaţiile comerciale şi de cooperare cu toate ţările lumii, indiferent de natura orînduirii sociale. Prin aceasta, ţara noastră îşi aduce contribuţia la dezvoltarea relaţiilor internaţionale, la promovarea principiilor de pace, înţelegere şi prietenie dintre toate popoarele lumii.

Fundamentînd şi în viitor colaborarea economică şi tehnico-ştiinţifică pe principiile marxist-leniniste ale internaţionalismului socialist, statornicite în relaţiile dintre ţările socialiste — principii înscrise şi în Statutul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc, şi asigurînd o largă şi fructuoasă conlucrare tovărăşească în spiritul stimei şi încrederii reciproce, ţările socialiste vor oferi un model înaintat de colaborare internaţională şi vor demonstra superioritatea socialismului şi în domeniul relaţiilor dintre state şi naţiuni.

reflector

DOUĂ FORMULE

Ani de-a rîndul, stabilirea politicii externe n-a necesitat mari eforturi din partea Australiei. Dezvoltîndu-se ca o „entitate occidentală" în răsărit, Australia a urmat, pînă la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial, linia britanică iar, de atunci s-a aliniat strategiei americane în Extremul Orient. Observatorii consideră însă că perspectiva unei reglementări a conflictului vietnamez şi hotărîrea Angliei de a se retrage din Asia de sud-est fac necesară o reconsiderare a politicii externe australiene.

Partidul laburist australian sprijină ideea unei „neutralităţi armate" sau a unui „neoizolaţionism". Componentele acestei formule politice rămîn încă vagi, singurele puncte clare părînd a fi „renegarea trecutului" şi identificarea cu „necesităţile asiatice". Aici, însă, adepţii „neoizolaţionismului" ating un punct nevralgic al politicii australiene : problema rasială, care nu a încetat de a fi un factor iritant în relaţiile Australiei cu ţările asiatice.

Marea majoritate a conservatorilor australieni susţine formula unei „politici de apărare înaintată" care să comporte ca element esenţial înzestrarea nucleară. Prin aceasta se vizează continuarea angajamentelor militare în Asia de sud-est.

„Neoizolaţionism" sau „politică de apărare înaintată" ? Se crede că, înainte de a formula vreo opţiune, liderii australieni aşteaptă să vadă ce direcţie va lua politica asiatică a noii Administraţii Nixon.

LOVITURĂ DE TEATRU ?

Lovitură de teatru în procesul de la Memphis : pastorul James Bevel, unul dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai dr-ului Martin Luther King, i-a trimis lui James Earl Ray, asasinul prezumat al acestuia, următoarea telegramă : „Vreau să vă aduc la cunoştinţă că aş fi fericit să vă apăr fără nici un onorariu. Mă aflam în motelul «Lorraine» în momentul în care pastorul King a fost ucis. Sînteţi acuzat că l-aţi asasinat. Eu ştiu, însă, bineînţeles, că nu sînteţi vinovat".

Cine este pastorul Bevel ? Ca unul dintre liderii Conferinţei conducătorilor creştini ai Sudului, avea în momentul asasinatului de la Memphis misiunea de a ţine legătura între organizaţia sa şi grupările extremiste care acţionează sub lozinca „Blackpower" (Puterea neagră). Orator de mare forţă, este apreciat de unii lideri negri ca un apostol al calmului şi al înţelegerii, în timp ce alţii îl califică, dimpotrivă, drept un extremist lipsit de pondere. La Atlanta, în Georgia, unde se află cartierul general al Conferinţei conducătorilor creştini ai Sudului, un important lider al mişcării — care a ţinut să rămînă anonim — a declarat că pastorul Bevel a avut un şoc nervos după moartea lui Martin Luther King şi nu şi-a revenit niciodată de atunci. Subtextul acestei declaraţii este, evident, că Bevel nu ar fi pe deplin responsabil de afirmaţiile sale.

In spiritul tradiţiei de prietenie româno-franceză

Între 17 şi 21 ianuarie, la Paris s-a desfăşurat vizita delegaţiei guvernamentale române condusă de Manea Mănescu, preşedintele Consiliului Economic. In cursul ei, au fost duse tratative şi s-a încheiat Acordul între guvernele celor două ţări privind înfiinţarea Comisiei mixte guvernamentale româno-franceze de cooperare economică, ştiinţifică şi tehnică. Delegaţia a participat, de asemenea, la lucrările primei sesiuni a acestei comisii. La convorbiri, delegaţia guvernamentală franceză a avut ca preşedinte pe François Ortoli, ministrul economiei şi finanţelor. Lucrările sesiunii s-au deschis vinerea trecută la Palatul Luvru, preşedinţii celor două delegaţii guvernamentale analizînd în expunerile lor modul în care s-a desfăşurat pînă în prezent cooperarea în domeniul economic, ştiinţific şi tehnic. Ei au subliniat, de asemenea, posibilităţile largi care există pentru dezvoltarea continuă a cooperării. Şeful delegaţiei române a avut, în aceeaşi zi, întrevederi cu cîteva oficialităţi franceze, printre care André Bettencourt, ministrul industriei, Robert Galley, ministrul cercetării ştiinţifice, Emile Roche, preşedintele Consiliului Economic şi Social.

La Palatul Elysée, Manea Mănescu a fost primit de preşedintele Republicii Franceze, generalul de Gaulle ; cu acest prilej, şeful delegaţiei române a transmis un mesaj din partea preşedintelui Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu, exprimînd dorinţa ca relaţiile dintre Franţa şi România să se dezvolte continuu, conform prevederilor Declaraţiei comune adoptate în cursul vizitei şefului de stat francez în România. Şeful delegaţiei române a fost primit, de asemenea, de primul ministru al Franţei, Couve de Murville. Cu prilejul ambelor convorbiri, s-a subliniat cursul favorabil pe care îl cunosc relaţiile dintre cele două ţări, cît şi existenţa unor largi posibilităţi pentru extinderea cooperării. Lucrările primei sesiuni a Comisiei guvernamentale mixte româno-franceze s-au încheiat luni. S-a convenit asupra protocolului primei sesiuni şi asupra Comunicatului comun, stabilindu-se, de asemenea, ca a doua sesiune a Comisiei mixte să aibă loc la Bucureşti în cursul ultimului trimestru al acestui an. La Palatul Luvru s-a semnat apoi acordul privind activitatea comisiei, constituită în baza Declaraţiei comune din 1968 semnată de preşedintele Consiliului de Stat al ţării noastre, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, şi generalul de Gaulle, preşedintele Republicii Franceze. Referindu-se la acest eveniment, François Ortoli, ministrul economiei şi al finanţelor, şi-a exprimat „satisfacţia deosebită pentru încheierea acordului", ca şi „convingerea că s-au creat condiţii pentru dezvoltarea unei cooperări foarte rodnice în spiritul tradiţiei de prietenie între cele două ţări".

La rîndul său, preşedintele Consiliului Economic, Manea Mănescu, a declarat reprezentanţilor presei : „Lucrările primei sesiuni a Comisiei mixte guvernamentale româno-franceze, activitatea desfăşurată în cadrul ei constituie o nouă contribuţie la dezvoltarea raporturilor de cooperare pe plan economic, tehnic şi ştiinţific dintre ţările noastre. În acest fel se continuă şi se amplifică în mod firesc tradiţionalele legături de prietenie şi colaborare româno-franceze, pe care le evocăm întotdeauna cu plăcere".

Principalul document dat publicităţii la încheierea vizitei delegaţiei guvernamentale române, Comunicatul comun, face bilanţul convorbirilor româno-franceze susţinute cu acest prilej. El consemnează aprecierea celor două părţi care, pornind de la analiza realizării acordurilor şi a altor înţelegeri de cooperare româno-franceză în domeniile economic, ştiinţific şi tehnic, subliniază „rezultatele pozitive înregistrate în executarea acestor acorduri, spiritul de deplină înţelegere dintre reprezentanţii celor două ţări, faptul că se conlucrează în mod fructuos în domeniile economic, ştiinţific şi tehnic, pe baza principiilor egalităţii, respectului mutual, avantajului reciproc şi neamestecului în treburile interne".

S-a evidenţiat, de comun acord, existenţa unor largi posibilităţi pentru dezvoltarea cooperării în viitor. Comunicatul comun subliniază că progresul economiilor naţionale ale celor două ţări oferă posibilităţi sporite pentru intensificarea şi diversificarea cooperării economice, ştiinţifice şi tehnice şi a schimburilor comerciale, corespunzător relaţiilor tradiţionale de prietenie româno-franceză şi hotărîrii celor două ţări de a promova în lume bunaînţelegere şi cooperarea pe baza independenţei, suveranităţii şi respectului reciproc. În această privinţă, Comisia mixtă guvernamentală a relevat necesitatea de a se realiza noi acţiuni pentru a lărgi cooperarea în producţia de echipamente industriale, utilaje, maşini şi subansamble, atît pentru nevoile celor două ţări, cît şi pentru export pe terţe pieţe. Se accentuează îndeosebi asupra lărgirii cooperării în chimie, industria mecanică şi electrică, în siderurgie, în industria extractivă şi petrolieră, precum şi în agricultură.

În mod concret, s-a stabilit ca în a doua jumătate a lunii martie 1969 comitetele specializate pentru industria mecanică, electrică şi pentru industria chimică să se întrunească în scopul examinării şi propunerii unor noi acţiuni în domeniul cooperării economice şi industriale.

Comunicatul comun cuprinde şi aprecierea Comisiei mixte guvernamentale potrivit căreia „există posibilităţi de lărgire a cooperării ştiinţifice şi tehnice pentru cercetarea în comun a unor teme de interes comun".

În ce priveşte domeniul relaţiilor comerciale franco-române, părţile consideră că există condiţii favorabile pentru sporirea şi diversificarea schimburilor de mărfuri dintre România şi Franţa, precum şi pentru adoptarea unor soluţii reciproc-avantajoase, în vederea dezvoltării echilibrate a acestor schimburi. Documentul final al convorbirilor remarcă drept mijloc important de promovare a schimburilor comerciale dintre cele două ţări intensificarea prospectării reciproce a celor două pieţe. Dornice să asigure continuitatea şi stabilitatea relaţiilor lor economice, cele două părţi au căzut de acord că, începînd din luna mai 1969, vor avea loc negocieri în vederea încheierii unui nou acord pe termen lung româno-francez, pentru următorii cinci ani (1970—1974), privind dezvoltarea schimburilor şi a cooperării economice dintre cele două ţări. „Perspectivele identificate ale cooperării — se arată în Comunicat — vor fi în continuare folosite în diferite domenii ale producţiei şi cercetării ştiinţifice din cele două ţări". Oprindu-se asupra promovării şi intensificării schimburilor turistice, ca mijloc important pentru o mai bună cunoaştere reciprocă, participanţii la lucrările Comisiei au recomandat ca reprezentanţii organelor competente din cele două ţări să se întîlnească într-un termen apropiat pentru a examina problema încheierii eventuale a unui acord de cooperare turistică între Republica Socialistă România şi Franţa.

Desfăşurate într-o atmosferă de cordialitate, lucrările Comisiei mixte guvernamentale româno-franceze de cooperare economică, ştiinţifică şi tehnică au învederat dorinţa comună de a se depune noi eforturi pentru intensificarea cooperării multilaterale dintre România şi Franţa, în interesul celor două popoare, al cauzei generale a colaborării internaţionale, al progresului şi păcii în lume.

Recentele convorbiri franco-române constituie o nouă contribuţie la cauza întăririi relaţiilor tradiţionale ce leagă cele două popoare în multiple domenii de activitate şi, în acelaşi timp, într-o sferă mai largă, la afirmarea idealurilor de pace şi cooperare generală.

Ion FLORESCU

Vietnam

CONFERINȚA ÎN 4

Anticipînd asupra pronosticurilor, cortina se ridică asupra primului mare eveniment diplomatic al anului. Sîmbătă dimineață, la orele 10,30, cei patru șefi de delegații — Xuan Thuy (R.D. Vietnam), Henry Cabot Lodge (S.U.A.), Tran Buu Kiem (Frontul Național de Eliberare din Vietnamul de sud) și Pham Dang Lam (administrația saigoneză, vor lua loc în jurul aceleiași mese în salonul principal al Centrului de conferințe internaționale din Avenue Kléber. Ca și anul trecut, la deschiderea convorbirilor bilaterale R.D. Vietnam—S.U.A., în primele 15 minute ale ședinței ziariști, radioreporteri și fotoreporteri, operatori de televiziune și actualități cinematografice vor fi admiși în sala de conferință. Acordul de procedură realizat săptămîna trecută fixează la 80 numărul reprezentanților presei : 48 ai celor patru părți participante la negocieri, 32 aparținînd altor țări. Ca și anul trecut, dar cu un interes sporit de noua etapă în care intră dezbaterea căilor de restabilire a păcii în Vietnam, milioane de oameni în întreaga lume vor urmări demarajul conferinței de la Paris.

■

Mulți dintre observatorii diplomatici considerau că, în ceea ce privește negocierile pentru restabilirea păcii în Vietnam, nu este nimic de așteptat înainte de instalarea noului președinte al Statelor Unite. De aceea, joia trecută — cînd, spre amiază, purtătorii de cuvînt ai delegațiilor R.D. Vietnam și S.U.A. au făcut cunoscut că șefii adjuncți ai delegațiilor R.D. Vietnam, F.N.E., S.U.A. și administrației saigoneze se vor întruni sîmbătă 18 ianuarie în vederea reglementării definitive a problemelor de procedură ale conferinței — cea dintîi reacție a fost de surprindere. A doua, de satisfacție.

Sîmbătă 18 ianuarie 1969 se împlineau exact opt luni și opt zile de cînd, împreună cu cîteva zeci de colegi din toată lumea, dădeam tîrcoale Centrului de conferințe din Avenue Kléber așteptînd ca șefii-adjuncți ai delegațiilor R.D. Vietnam și Statelor Unite să-și încheie convorbirile și să apară anunțînd că au ajuns tot la un acord de procedură. Trei zile mai tîrziu, avea să înceapă, în sfîrșit, de atîta vreme așteptata conferință R.D.V. — S.U.A., iar numărul ziariștilor să crească la cîteva sute.

Despre negocierile acestea, Averell Harriman spunea duminica trecută, înainte de a părăsi Parisul, că au fost „cele mai lente și cele mai istovitoare la care a participat vreodată". Experimentatul diplomat american poate fi crezut pe cuvînt : nu există sarcină mai ingrată decît aceea de a justifica ceea ce e imposibil de justificat. (Îmi amintesc reflecția admirativă a unui coleg parizian față de tenacitatea calmă a părții vietnameze : „Le dă mîna să aibă răbdare : doar au dreptate !"). Cu toate dificultățile pe care delegația americană și, în culise, aliații saigonezi ai S.U.A. le-au presărat de-a curmezișul negocierilor în cele cîteva luni care s-au scurs de atunci, convorbirile de la Paris au marcat un pas către restabilirea păcii în Vietnam. Conferința în patru care începe în 25 ianuarie nu e nici ea de natură să se desfășoare lin, dar e încă un pas — și unul important. Nu este poate lipsit de interes să recapitulăm succint etapele parcurse pe acest drum în cursul anului trecut.

1968 a început, se știe, pe de o parte sub semnul „celor 4 puncte" și al „celor 5 puncte" în care își definiseră încă din 1965 poziția guvernul R.D. Vietnam și F.N.E. din Vietnamul de sud — pe de altă parte sub semnul discursului de la San Antonio al președintelui Johnson (29 septembrie 1967), care subordona orice inițiativă americană faimoasei și inacceptabilei „teorii a reciprocității".

Au urmat :

la 31 ianuarie : începutul marii ofensive a F.N.E., impas militar pentru americani ;

la 18 februarie : al doilea val al ofensivei F.N.E., înmulțirea în S.U.A. a criticilor față de războiul din Vietnam ;

la 31 martie : președintele Johnson anunță suspendarea limitată a bombardamentelor asupra R.D. Vietnam și se declară gata să înceapă contacte în problema vietnameză ;

la 3 aprilie : guvernul R.D. Vietnam demască formula suspendării limitate a bombardamentelor, dar acceptă ideea stabilirii de contacte cu S.U.A. — pentru a discuta încetarea totală și necondiționată a bombardamentelor și a celorlalte acte de război ale S.U.A. împotriva R.D.V., urmînd ca după aceasta să fie abordate probleme interesînd ambele părți ;

la 3 mai : după o lună de sondaje reciproce cu privire la locul întîlnirii, Parisul întrunește acordul ambelor părți ;

la 10 mai : șefii adjuncți ai celor două delegații se întîlnesc în Avenue Kléber pentru a pune la punct probleme de procedură ;

la 13 mai : începerea convorbirilor între delegația R.D. Vietnam, condusă de Nguyen Xuan Thuy, și delegația S.U.A., condusă de Averell Harriman ;

la 31 octombrie : după convorbiri încheiate între colonelul Ha Van Lau și Cyrus Vance, acord asupra încetării totale a bombardamentelor S.U.A. împotriva R.D. Vietnam, asupra participării la convorbiri a F.N.E. și a administrației saigoneze ; Saigonul anunță că va sabota convorbirile, pentru că nu recunoaște „ca entitate" F.N.E. ;

la 4 noiembrie : sosește la Paris un prim grup al delegației F.N.E., condus de Nguyen Thi Binh, care se pronunță pentru începerea imediată a convorbirilor ;

la 8 decembrie : la insistențele Washingtonului, vicepreședintele administrației saigoneze, Cao Ky, vine totuși împreună cu delegația la Paris, dar pleacă ostentativ după cîteva zile ; obstrucția saigoneză duce la interminabile convorbiri Ha Van Lau — Cyrus Vance cu privire la forma mesei în jurul căreia se va ține conferința ;

la 16 ianuarie : cei doi șefi adjuncți anunță realizarea unui prim acord și reuniunea din 18 ianuarie.

■

Sîmbăta trecută, deci, la nivelul șefilor adjuncți, cele patru părți s-au aflat pentru prima dată într-o reuniune plenară. Sîmbăta trecută, adică două zile înainte de plecarea președintelui Johnson de la Casa Albă, două zile înainte de instalarea președintelui Nixon. „Data fatidică de 20 ianuarie, scria **post-factum** «Le Figaro», era totuși singura pîrghie în stare să înlăture ultimul obstacol care bloca trecerea spre tratativele lărgite". Într-adevăr, cum acest ultim obstacol era poziția saigoneză, capătul pîrghiei nu putea fi decît la Washington. A apăsat pe el fostul președinte, a apăsat cel nou ? S-ar putea ca intențiile lor să fi coincis : fiecare va putea astfel revendica evenimentul în fața istoriei, unul, pentru a face din el punctul final al activității sale prezidențiale — celălalt, pentru a-l folosi ca moment inaugural al noii legislaturi. Asupra „pîrghiei" și asupra mînuitorilor ei a acționat însă mai ales un factor determinant, istoric în sensul cel mai deplin al

Așa arată grafic soluția mesei rotunde

cuvîntului : evoluția situației în Vietnam, cu tot ceea ce acesta implică pe plan militar și politic. Înainte de a pleca spre Paris pentru a prelua succesiunea lui Averell Harriman, Henry Cabot Lodge, numit de președintele Nixon conducător al delegației americane, a expus într-o ședință închisă a comisiei pentru politica externă a Senatului S.U.A. poziția sa în problema negocierilor din capitala franceză. Cabot Lodge a fost, se știe, ambasador la Saigon, calitate în care, se știe, de asemenea, a susținut teza necesității și posibilității unei victorii militare a S.U.A. Or, după audierea sa de către comisia senatorială, senatorul John Sparkman, care prezidase ședința, a declarat că fostul ambasador pare să fi părăsit acest punct de vedere. El ar fi afirmat cu insistență că își asumă noile răspunderi într-o concepție „realistă", ar fi lăsat să se înțeleagă că socotește posibilă realizarea în aproximativ două luni a unui armistițiu și că, o dată negocierile ajunse în acest punct, va putea începe (cu o primă tranșă de circa 65 000 de oameni) retragerea progresivă a trupelor americane din Vietnam.

Alte pronosticuri sînt mai rezervate. Secretarul general al O.N.U., U Thant, a întîmpinat „cu satisfacție" știrea despre înțelegerea de săptămîna trecută, adăugînd doar că aceasta este „o etapă pe calea păcii". Ambasadorul S.U.A. la Saigon, Bunker, are experiența cotidiană, directă, și a îndărătniciei cu care administrația saigoneză se cramponează de putere (inclusiv beneficiile ei), și a îndîrjirii conducătorilor militari americani din Vietnam față de perspectiva unei retrageri care implică recunoașterea eșecului ; în baza acestei duble experiențe, el aprecia zilele trecute că „negocierile de la Paris vor fi îndelungate, strînse, complexe și grele". Iar „New York Times", exprimînd satisfacția firească a opiniei publice americane, ținea totuși să semnaleze, în termeni cărora emfaza nu le ascunde severitatea, persistența unor primejdii : „Cîntecele de sirenă ale profeților discreditați ai victoriei militare nu mai trebuie să îndepărteze națiunea de pe singurul drum logic către pace în Vietnam, drumul care trece prin Paris".

Sîmbătă, cele patru delegații în frunte cu șefii lor vor lua loc în jurul aceleiași mese. Rotunde, fără drapele și fără inscripții care să marcheze locurile delegațiilor. Partea americană, care știe foarte bine că aceste negocieri înseamnă recunoașterea **de facto** a F.N.E. cu tot ceea ce aceasta implică pentru mai tîrziu, vorbește de „convorbiri bipartite". Poate pentru a menaja, cît mai poate fi menajat, prestigiul asociaților S.U.A. Poate, pur și simplu, pentru a-și menaja „poziții" de „cedat" în timpul negocierilor. În ceea ce privește pe delegații R.D. Vietnam și ai F.N.E., cu aceeași seriozitate și cu aceeași fermitate cu care de douăzeci și opt de ani poporul lor își apără independența, ei s-au declarat din prima clipă gata să înceapă negocierile. Pentru ca în sfîrșit să se poată aborda problemele de fond, problemele legate de asigurarea dreptului legitim al poporului din Vietnam de a-și rezolva singur problemele, fără amestec dinafară, legate de restabilirea păcii în această țară, în care există oameni de peste treizeci de ani care nu-i cunosc gustul.

Florica ȘELMARU

Sesiunea Consiliului de Comerț și Dezvoltare

Dumitru Miculescu

Între 21 ianuarie și 7 februarie au loc, la Geneva, lucrările sesiunii a VIII-a a Consiliului de Comerț și Dezvoltare, organul permanent al Conferinței Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (U.N.C.T.A.D.). În contextul evenimentelor care au avut loc în ultima vreme pe planul relațiilor economice internaționale, lucrările sesiunii capătă o semnificație aparte.

Au trecut 5 ani de la prima conferință și un an de la cea de-a doua Conferință mondială pentru comerț și dezvoltare, reunite — prima la Geneva și cea de-a doua la New Delhi — pentru a examina complexul problemelor privind comerțul internațional și dezvoltarea economică, preocupări stringente mai ales pentru țările în curs de dezvoltare.

Speranțele au fost mari, discuțiile vii, dar rezultatele practice au dezamăgit. La activul U.N.C.T.A.D., în afara elucidării și clarificării numeroaselor aspecte pe care le comportă procesul comerțului internațional și dezvoltarea economică, a creării cadrului instituțional etc., orice observator obiectiv va găsi doar unele realizări și acelea destul de marginale pentru a putea determina o cotitură în reașezarea pe baze sănătoase a relațiilor economice internaționale. Cauzele sînt multiple și ele rezidă, în primul rînd, în refuzul unor cercuri conducătoare din statele occidentale de a înțelege natura și urgența cerințelor legitime ale țărilor în curs de dezvoltare și, practic, chiar propriile lor interese. La aceasta sîntem tentați să adăugăm, păstrînd desigur proporțiile, unele defecțiuni de metodologie, de concepție chiar, în munca Secretariatului U.N.C.T.A.D.

În dorința, firească de altfel, de a face cît mai mult și cît mai repede, s-au atacat deodată toate problemele, fără a se distinge problemele mari, determinante, de cele colaterale, de detaliu. În lipsa unui plan-program bazat pe anumite priorități și axat pe concentrarea eforturilor în sectoarele-cheie, ținînd, totodată, seama de dificultățile întîmpinate și resursele limitate de care dispune, U.N.C.T.A.D. nu a putut progresa pe măsura așteptărilor. Faptul nu a putut trece neobservat și ultima Adunare Generală a O.N.U. s-a oprit insistent asupra lui. În legătură cu aceasta este pusă și demisia fostului secretar general al U.N.C.T.A.D., cunoscutul economist argentinian dr. Raul Prebisch, demisie care va intra în vigoare în martie a.c. În acest context și cu o nouă conducere, Manuel Perez Guerrero, un alt cunoscut economist latino-american (Venezuela), fost ministru al hidrocarburilor în guvernul venezuelan și președinte al Consiliului Economic și Social al O.N.U., își începe activitatea anul acesta Consiliul de Comerț și Dezvoltare.

Agenda sesiunii apare deosebit de încărcată. Nu mai puțin de 19 chestiuni sînt înscrise pe ordinea de zi, problemele fiind dintre cele mai complexe. Enumerăm, printre acestea : activitatea U.N.C.T.A.D. în cel de-al doilea deceniu O.N.U. de dezvoltare ; măsuri pentru stabilirea unui sistem general de preferințe vamale în favoarea țărilor în curs de dezvoltare ; măsuri pentru elaborarea de norme care să stea la baza încheierii acordurilor multilaterale pe produse de bază ; relațiile comerciale între țări cu sisteme economice și sociale diferite ; formarea de personal tehnic de specialitate în domeniul promovării exportului și tranzacțiilor invizibile ; măsuri în vederea informării opiniei publice mondiale asupra activității U.N.C.T.A.D. și asupra problemelor dezvoltării în general etc.

Desigur, nu este de așteptat ca problemele înscrise pe ordinea de zi să fie epuizate. De altfel, natura lor face ca ele să revină ca un leit motiv pe agenda fiecărei sesiuni. Ceea ce este de așteptat, totuși, de astă dată este prezența unui suflu nou în abordarea problemelor, o mai mare responsabilitate în înțelegerea cerințelor fundamentale ale actualelor relații economice internaționale, în care problemele țărilor mai puțin dezvoltate din punct de vedere economic trebuie să ocupe un loc important.

La lucrările sesiunii participă și o delegație română condusă de conf. Gheorghe Dolgu, redactor șef al revistei „Viața Economică". Prezența României la lucrările U.N.C.T.A.D. s-a distins întotdeauna printr-o participare activă și constructivă, prin abordarea lucidă a tematicii și prin formularea unor propuneri care au reținut atenția și sprijinul general. Este, de altfel, semnificativ că pe agenda actualei sesiuni regăsim două din propunerile avansate de delegația română, în colaborare cu alte delegații : formarea de personal tehnic și specializat în domeniul comerțului exterior și al activităților conexe și chestiunea informării opiniei publice mondiale asupra lucrărilor U.N.C.T.A.D. și a problemelor generale ale dezvoltării economice. În același timp, în raportul Comisiei de produse manufacturate, care de asemenea figurează pe ordinea de zi, se regăsesc alte propuneri românești de larg ecou și interes în rîndul țărilor membre U.N.C.T.A.D., printre care propunerile referitoare la promovarea cooperării economice între țări.

Consiliul U.N.C.T.A.D. își începe lucrările pe anul 1969 chiar în prima lună a anului. Să fie oare de bun augur această coincidență ? Desfășurarea lucrărilor ne-o va arăta.

Al 37-lea președinte la Casa Albă

Cortegiul noului președinte îndreptîndu-se de la Capitoliu spre Casa Albă

„Jur solemn că voi îndeplini cu credință funcția de președinte al Statelor Unite și că voi respecta, aplica și apăra cu toate puterile mele Constituția Statelor Unite". O dată la patru ani, aceste cuvinte, înscrise în articolul 3 al Constituției americane, inaugurează mandatul unui nou președinte al Statelor Unite. Richard Milhous Nixon, căruia religia părinților săi îi interzice să jure, a ținut să se conformeze totuși integral prescripțiilor constituționale.

Ceremonia instalării președintelui este unul dintre evenimentele cele mai pline de culoare ale vieții, îndeobște sobre, a Washingtonului. Așa a fost dintotdeauna și așa a rămas. Cu unele amendamente, dictate de o prudență absolut necesară în America zilelor noastre și cu unele adausuri neoficiale reflectînd starea de spirit a unei părți a populației ei. Pe larga și impunătoarea Pennsylvania Avenue, supranumită „șoseaua președinților", aproximativ un sfert de milion de oameni au așteptat, pe o vreme friguroasă și umedă, încheierea festivității și parada finală pe care avea s-o deschidă noul președinte în „Lincoln"-ul său blindat. Toate ferestrele erau însă închise, în balcoane nu se afla nimeni. Vreo 20 000 de polițiști în uniforme și în civil, amestecați în mulțime, exercitau o supraveghere atentă. Elicoptere ale poliției și ale serviciului secret planau în permanență deasupra acoperișurilor. În colțul pe care Pennsylvania Avenue îl face cu strada a 14-a, deci aproape de Casa Albă, așteptau grupuri de manifestanți care au folosit și prilejul ceremoniei de inaugurare pentru a-și exprima protestul împotriva războiului din Vietnam.

Imnuri și marșuri, primirea jurămîntului de către președintele Curții Supreme, Earl Warren, care este la a patra ceremonie de acest fel, cele 21 de salve de tun, onorul la comandant și, în sfîrșit, discursul inaugural, considerat o declarație program și așteptat, ca de obicei, cu nerăbdare, în speranța că va dezvălui liniile directoare de guvernare ale noului președinte. Apoi, felicitările exprimate de reprezentanți ai celor 50 de state americane și ai armatei, al cărei comandant suprem este președintele Statelor Unite. A urmat parada : după automobilul prezidențial au defilat cele ale membrilor noului guvern, purtînd fiecare o pancartă cu numele respectivului ministru ; care alegorice, dintre care cel mai aplaudat a fost cel al N.A.S.A., avînd „la bord" echipajul lui Apollo-8 etc. La Casa Albă, în celălalt capăt al lui Pennsylvania Avenue, ia sfîrșit primul traseu străbătut, în actuala sa calitate, de noul președinte al Statelor Unite. Seara, șase baluri încheie festivitățile. Rochia aurie pe care o poartă, cu acest prilej, Patricia Nixon, va fi dăruită apoi Institutului Smithsonian, care colecționează toaletele purtate de Primele Doamne la balul inaugural.

Spre deosebire de predecesorii săi, președintele Nixon nu folosise perioada destul de lungă dintre momentul alegerii și cel al preluării funcțiilor pentru a-și face cunoscute în mod concret liniile viitoarelor sale acțiuni, motiv suplimentar pentru ca discursul inaugural să fie așteptat cu interes. El era menit să proiecteze pentru alegătorii americani și pentru întreaga lume imaginea Statelor Unite, așa cum urmează să arate, potrivit intențiilor președintelui, în viitorii patru ani.

În ajunul instalării președintelui Nixon, un ziar francez scria : „Marile proclamații — New Deal-ul lui Roosevelt, Noua Frontieră a lui Kennedy, Marea Societate a lui Johnson — aparțin trecutului. Nixon nu vine cu viziuni grandioase, cu sloganuri de înnoire, cu mari obiective prestigioase afișate cu pasiune. El dorește să fie, înainte de orice altceva, un administrator lucid și eficient al uriașei întreprinderi americane". Evitînd să se refere concret la principalele probleme internaționale — cuvinte ca Vietnam sau Orientul Mijlociu, de pildă, nici nu figurează în textul discursului — și numind doar în treacăt cele mai importante probleme interne, Richard Nixon a preferat să se mențină pe terenul considerațiilor generale. Filozofia care se degajă din cuvîntarea sa este definită de corespondentul din Washington al agenției „France Presse" ca „extrem de prudentă".

Necesitatea eforturilor pentru menținerea păcii este exprimată în următorii termeni : *„Fiecare moment din istorie este efemer, prețios și unic. Unele momente ies însă în evidență ca momente de început, în care se stabilesc liniile ce vor da contur deceniilor sau secolelor. Momentul de față poate fi un asemenea moment. Există acum o convergență a forțelor care face posibilă, pentru prima dată, speranța că multe dintre aspirațiile cele mai profunde ale omului pot fi, în cele din urmă, realizate. Spirala schimbărilor ne permite să luăm în considerare, în decursul vieții noastre, progrese pentru care odinioară ar fi fost nevoie de secole. Deschizînd larg orizonturile spațiului, noi am descoperit noi orizonturi pe pămînt".*

Dacă istoricii viitorului vor voi să găsească o expresie-cheie, un motto al discursului inaugural al președintelui Nixon, ei se vor opri, probabil, asupra cuvintelor „forwart together" (înainte, împreună), lozinca partidului republican, folosite într-un apel solemn adresat tuturor statelor lumii : *„Să căutăm să mergem înainte împreună cu toată omenirea. Să ne fixăm drept obiectiv : acolo unde pacea e necunoscută, să o facem binevenită ; acolo unde pacea e fragilă, să o facem puternică ; acolo unde pacea e temporară, să o facem permanentă. După o perioadă de confruntare intrăm într-o eră de negociere. Să afle toate națiunile că, în cursul acestei Administrații, căile de comunicație vor fi deschise... Nu putem spera să ni-i facem prieteni pe toți, dar putem încerca să nu ne facem pe nimeni dușman. Pe cei ce vor fi adversarii noștri să-i invităm la o întrecere pașnică, nu în cucerirea de teritorii sau în extinderea dominației, ci în îmbogățirea vieții omului. Așa cum*

explorăm bogățiile spațiului, să ne îndreptăm împreună spre lumi noi, nu ca lumi noi ce urmează a fi cucerite, ci că o aventură nouă la care trebuie să participăm împreună. Cu cei care doresc să ni se alăture, să colaborăm pentru a reduce povara înarmării, pentru a întări structura păcii, pentru a-i face să propășească pe cei săraci și flămînzi".

Evident, stilul parabolic al discursului exclude precizarea unor termeni, a modalităților concrete de abordare a problemelor. Deși discursul pune unele accente și stabilește priorități, nu indică metodele de atingere a obiectivelor urmărite.

Adresele sînt însă mai clare în partea consacrată politicii interne : *„In acești ani grei, America a suferit de o febră a cuvintelor ; de retorica umflată, care promite mai mult decît poate să dea ; de retorica violentă, care transformă nemulțumirile în ură ; de retorica bombastică, cea care pozează în loc de a convinge. Ne vom strădui să ascultăm într-un mod nou vocile angoasei surde, vocile care vorbesc fără cuvinte, vocile inimii, vocile estropiate, vocile neliniștite, vocile care și-au pierdut speranța de a fi auzite. Vom încerca să-i aducem printre noi pe cei care au fost lăsați pe dinafară. Vom ajuta pe cei care au rămas în urmă — să ne ajungă. Pentru întregul nostru popor vom fixa drept obiectiv ordinea cuvenită, care face posibil progresul și garantează securitatea vieților noastre*".

E semnificativ faptul că, în domeniul vieții interne, noul președinte a resimțit nevoia de a face promisiuni ceva mai concrete. El a declarat că se va merge *„într-un ritm intens înainte"* în realizarea programelor de *„folosire mai bună a brațelor de muncă, un nivel superior al învățămîntului, reconstruire a orașelor și ameliorare a regiunilor rurale... Vom pregăti ziua cînd bogăția noastră va putea fi transferată de la războiul distrugător, la necesitățile urgente ale poporului nostru, pe plan intern*". Și mai departe : *„Cînd vom aprecia ceea ce poate să fie făcut, noi vom promite numai ceea ce știm că vom putea realiza. Nici un om nu poate fi pe deplin liber dacă vecinul său nu este liber. Pentru a merge înainte trebuie să mergem neapărat înainte împreună. Asta înseamnă negrii împreună cu albii, ca o singură națiie, nu ca două națiuni*".

Obiectivele fixate se înscriu, după cum se vede, atît în planul vieții materiale cît și în acela al problemelor sociale. Opinia președintelui este că situația existentă în Statele Unite e de asemenea natură încît în prezent prevalează cele din urmă : *„Ne putem permite să analizăm cu sinceritate slăbiciunile noastre și să le abordăm cu speranță... Constatăm că sîntem bogați în bunuri materiale, dar deficitari în ce privește spiritul, că ajungem cu o remarcabilă precizie la Lună, dar sîntem sfîșiați de dezbinări aici, pe Pămînt... Sîntem sfîșiați de dezbinări în timp ce dorim unitatea. Vedem în jurul nostru vieți lipsite de conținut, dorind împlinirea. Vedem sarcini care trebuie să fie îndeplinite așteptînd mîinile care să le îndeplinească*".

Ziarul „The New York Times" relevă: „Prezentîndu-și punctul de vedere despre crizele interne ale Americii, președintele Nixon a susținut angajamentul țării față de egalitatea rasială. Totuși, în majoritatea problemelor, președintele Nixon a pus accentul pe virtuțile conservatoare tradiționale. A chemat la ordine, a promis că va construi pe baza a ceea ce a fost inițiat înainte, fără a distruge programele legislative din trecutul recent și fără a le întoarce spatele. A solicitat mai multe eforturi private, individuale și locale pentru rezolvarea problemelor publice".

Dacă acțiunea politică va concretiza metaforele folosite de Richard Nixon și se va pune capăt implicării Statelor Unite în războiul din Vietnam, guvernul american se va putea consacra rezolvării încărcatului dosar intern moștenit de la Administrația Johnson. Punctul de pornire este departe de a fi strălucit. Discursul inaugural a subliniat acest lucru. La Casa Albă, cuvîntul de ordine va fi, se crede, pragmatismul. Pledează, în acest sens, atît înclinațiile personale ale președintelui cît și caracteristicile echipei pe care și-a constituit-o. În călătoriile sale peste hotare, care au însumat peste 700 000 de kilometri parcurși, în cele patru campanii electorale prezidențiale la care a participat, în cele două decenii petrecute în apropierea centrului puterii politice, Richard Nixon a înmagazinat o experiență politică bogată. Într-o discuție purtată cu cîteva zile în urmă cu o parte dintre consilierii săi, el spunea : „Viața mea a fost ca cea a președintelui James Buchanan care, obținînd președinția după mulți ani de încercări, se plîngea : «Toți prietenii pe care voiam să-i răsplătesc au murit, toți adversarii de altădată îmi sînt azi prieteni»".

Alegîndu-l, dintre acești foști adversari, pe Henry Kissinger, drept principal consilier în materie de politică externă, președintele a arătat implicit că apreciază vederile acestuia asupra necesității de a adapta orientarea Statelor Unite la realitățile în continuă schimbare. Merită să fie reținut, în această ordine de idei, și un interviu cu noul secretar de stat, William Rogers, apărut în ultimul număr la revistei „Life". „Ar trebui, opinează el, să supunem periodic politica noastră externă unei reexaminări. Criteriile de luare a hotărîrilor constau în a determina dacă securitatea Statelor Unite este sau nu afectată de aceste hotărîri. Cu alte cuvinte, în cazurile în care securitatea noastră nu este realmente în joc trebuie să luăm în considerare reducerea prezenței noastre... Forța cea mai puternică în lumea de azi este dreptul la autodeterminare. Avem tendința de a privi această problemă numai prin prisma alegerilor. Dar pentru mulți, dreptul la autodeterminare este dreptul de a fi lăsat în pace să-ți hotărăști singur soarta. El se întemeiază pe noțiunea consimțămîntului guvernelor... Cred că președintele Nixon are sentimentul că prezența noastră în lume dă o imagine de prezență prea copleșitoare pe multe planuri. În contextul actual, mă întreb dacă aceasta este cea mai bună imagine pe care putem s-o dăm Americii".

La început de drum, toate promisiunile au rezonanță, toate speranțele sînt îngăduite. Sînt, oare, americanii la un început de drum ?

Felicia ANTIP

reflector

CRIME IMPRESCRIPTIBILE

„Nihil crimen sine poena" (nici o crimă fără pedeapsă) este un vechi principiu al dreptului roman. Tot de pe vremea romanilor a rămas și un alt principiu — înscris, ca și primul — în aproape toate codurile penale din lume : dacă un criminal reușește să se sustragă o perioadă de timp (15—20 de ani) de la executarea pedepsei, fapta sa se prescrie, adică el scapă de pedeapsă. Există totuși o categorie de crime exceptate de la acest principiu, în sensul că făptașii lor nu se pot sustrage niciodată de la aplicarea pedepsei. Este vorba de crimele internaționale, crime enumerate în Convenția asupra imprescriptibilității, adoptată la ultima sesiune a Adunării Generale a O.N.U., și care a fost deschisă recent semnării de către state.

„Următoarele crime — se arată în articolul I al Convenției — sînt imprescriptibile, oricare ar fi data la care ele au fost comise :

a) Crimele de război, astfel cum au fost definite în Statutul Tribunalului Internațional de la Nürnberg, din 8 august 1945, și confirmate prin rezoluțiile Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite 3 (I) din 13 februarie 1946 și 95 (I) din 11 decembrie 1946... ;

b) Crimele contra umanității, fie că au fost comise în timp de război, fie în timp de pace... deposedarea printr-un atac armat sau ocupație și actele inumane decurgînd din politica de apartheid, la fel ca și crima de genocid, astfel cum este definită în Convenția din 1948 pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid, chiar dacă aceste acte nu constituie o violare a dreptului intern al țării în care ele au fost comise".

Este vorba, așadar, de cele mai grave crime de drept internațional, crime care afectează nu anumiți indivizi, ci comunitatea mondială. De aici și responsabilitatea pe care Convenția o stabilește pentru autorii și complicii acestor fapte.

Adoptarea unei convenții internaționale care să incrimineze fapte de natură să zguduie conștiința întregii omeniri constituie un fapt pozitiv în relațiile dintre state. O asemenea convenție va contribui la confirmarea forței juridice a acelor norme și principii care, de-a lungul anilor, s-au afirmat în apărarea legalității și justiției internaționale.

CEL MAI LUNG TRASEU

Trei trenuri de persoane pleacă zilnic din Moscova pentru a străbate cel mai lung traseu din lume — 9 297 de km, distanță care separă capitala Uniunii Sovietice de Vladivostok, marele port de pe coasta Pacificului. Cel mai modern dintre aceste trenuri — rapidul „Rossia" — are 14 vagoane de clasă, cunoscute în Uniunea Sovietică drept cele mai confortabile. Traseul este parcurs în șase zile, cu 91 de opriri. Tracțiunea — locomotive electrice pe 9 117 km de cale și locomotive cu abur pe restul de 180 de km. Personalul trenurilor este schimbat la fiecare 12 ore, o dată cu locomotivele.

Consensuri și controverse

Conferința Commonwealthului a luat sfîrșit după nouă zile de dezbateri adesea animate. „Nu credeți — l-a întrebat un ziarist pe premierul Wilson în cursul unui interviu televizat — că a fost o conferință mai calmă decît precedenta în cursul căreia ați fost numit rasist ?

— Am fost numit rasist și în alte feluri, a răspuns cu umor primul ministru, dar aceste cuvinte n-au figurat în comunicatul final. De data aceasta, au existat multe puncte controversate, dar discuțiile au fost purtate cu calm, într-o atmosferă destinsă"

La aceasta ar trebui adăugat că documentul final poartă în multe pasaje pecetea controversei mai mult decît aceea a calmului. Probabil, niciodată pînă acum un comunicat al Commonwealthului n-a inclus atîtea formulări de tipul „unii șefi de delegații", „alți șefi de delegații", „majoritatea" și, complimentar, „totuși, unii".

Ar fi greșit să se creadă însă că n-au fost realizate consensuri, multe dintre ele pozitive. Cele 23 de pagini (73 de paragrafe) ale comunicatului reflectă adesea eforturi de formulare și reafirmare a unor principii care, puse în practică, ar avea un efect favorabil asupra vieții politice internaționale. Încă de la primul paragraf, consacrat situației internaționale, participanții au subliniat „importanța mai mare ca oricînd a cooperării internaționale", exprimînd „sprijin neîntrerupt pentru scopurile și principiile Cartei O.N.U." După alte 3 paragrafe se arată că participanții „au fost de acord că principiile neintervenției în treburile interne ale altor state și respectului deplin pentru suveranitatea, integritatea teritorială și independența politică a tuturor țărilor constituie piatra de temelie a edificiului păcii în lume". În continuare, documentul subliniază „necesitatea stabilirii unei păci durabile" în Orientul Mijlociu, referindu-se la rezoluția din noiembrie 1967 a Consiliului de Securitate și exprimînd sprijinul pentru misiunea Jarring. Au fost exprimate și speranțe în legătură cu convorbirile de la Paris în problema Vietnamului.

Există în comunicat un întreg capitol consacrat dezarmării, problemă pe care participanții au tratat-o amplu, în mai multe aspecte ale sale. Șefii de guverne au insistat, amintind conferința Commonwealthului din 1966, asupra necesității unor acorduri cuprinzătoare privind dezarmarea. Conferința, adică toți participanții, consideră că ar trebui să fie studiate cu prioritate posibilitățile de acord asupra unor măsuri efective „în vederea încetării cursei înarmărilor nucleare la o dată foarte apropiată". În acest sens s-a vorbit despre necesitatea extinderii acordului de încetare a experiențelor la toate mediile, despre necesitatea încetării producției de materiale fisionabile în scopuri militare. A fost menționată posibilitatea studierii în Comitetul celor 18 a propunerilor vizînd o convenție care să interzică utilizarea armelor nucleare. De asemenea, s-a exprimat sprijinul pentru propunerea formulată la Conferința statelor nenucleare, de limitare a sistemelor de rachete purtătoare de arme nucleare și a sistemelor defensive împotriva rachetelor balistice.

„Participanții la conferință — arată paragraful 19 — au subliniat din nou că o dezarmare efectivă se referă la armamentul nuclear ca și la cel nenuclear". În continuare se explică faptul că interlocutorii au avut în vedere, în primul rînd, armamentul chimic și biologic existent în lume și asupra căruia secretarul general al O.N.U. urmează să prezinte un raport.

Participanții au salutat elaborarea tratatului de neproliferare : unii dintre ei au exprimat anumite îndoieli asupra garanțiilor de securitate pe care el le conține. S-a admis — arată comunicatul — că tratatul de neproliferare n-ar împlini toate speranțele puse în el decît dacă statele nucleare vor progresa spre măsuri efective de dezarmare nucleară. S-a admis, de asemenea, că statele membre ale O.N.U. care ar fi atacate sau amenințate cu atacul cu arme fie nucleare, fie nenucleare, au dreptul la protecția acordată conform Cartei O.N.U.

De o atenție comparabilă s-a bucurat problema dezvoltării, a ajutorului economic și comerțului statelor în curs de dezvoltare din Commonwealth. Conferința a constatat evoluția în continuare nesatisfăcătoare a țărilor subdezvoltate din cauza deteriorării prețurilor la materiile prime și protecționismului unor țări industriale dezvoltate. A fost inclusă o referire la negocierile G.A.T.T. încheiate anul trecut, dar s-a observat faptul că rezultatele negocierilor favorizau în primul rînd statele dezvoltate, că este nevoie de multe noi măsuri pentru ca în comerțul internațional țările în curs de dezvoltare să nu fie handicapate.

Dacă în aceste probleme de interes mai larg au fost găsite formulări acceptabile pentru participanți, în altele, privind chiar mai direct și concret țările membre, consensul a lipsit. E adevărat că a fost exprimată, ca urmare a intervenției premierului din Lesotho, Leabua Jonathan, simpatia pentru problemele statelor enclave, fără ieșire la mare. E adevărat că în cîteva paragrafe grupate sub titlul „Sudul Africii" sînt condamnate apartheidul și continuarea prezenței coloniale a Portugaliei pe teritoriul african. Dar aceste mențiuni reprezintă în aparență niște concesiuni britanice în schimbul menționării problemei „migrației" ; de altfel, despre migrație nu se spune mai mult decît că statele membre se angajează să ofere posibilități egale tuturor raselor și că secretarul general va păstra contactul, în problemele migrării, cu șefii guvernelor interesate. Este vorba deci de „formularea anodină" pe care o anticipaseră mai multe ziare britanice.

Nu s-a găsit însă o formulare anodină și de fapt nici un fel de formulare, pentru conflictul din Nigeria. (Miercuri seara, reprezentanții nigerieni părăseau sala conferinței plecînd într-o mașină fără drapel pentru a nu provoca furia manifestanților pro-biafrezi care se adunaseră de mai multe ore în șir). Dar mai ales n-a fost găsită o „formulă anodină" pentru Rhodesia, capitol la care dezacordul este evident. „Majoritatea șefilor de guverne au subliniat opinia lor că propunerile (de pe crucișătorul «Fearless») sînt inacceptabile ca o Constituție a Rhodesiei independente și ar trebui deci retrase". Este ceea ce premierul Wilson n-a făcut, dînd ocazie la speculații, reluate insistent la acest început de săptămînă, că ar intenționa să reia în curînd negocierile cu guvernul Smith.

În cursul conferinței atmosfera n-a fost la fel de înfierbîntată ca în 1966, mai ales pentru că gazdele n-au insistat nici să convingă, nici să obțină în vederea comunicatului final, o formulă anodină. Dar aceasta nu l-a împiedicat pe președintele Tanzaniei, Nyerere, să afirme că țara sa se va retrage din Commonwealth în cazul realizării unui acord cu Smith în condițiile formulate pe „Fearless".

Așadar, acesta este comunicatul, o reflectare destul de fidelă a tendințelor și intereselor existente în Commonwealth. Este de remarcat poziția Marii Britanii, poziție care cu greu ar mai putea fi numită dominantă. Delegația britanică pare să fi fost adusă în situații dificile, compensate întrucîtva de poziția de gazde și de prezidarea conferinței. Dar, discret, secretarul general al Commonwealthului, Arnold Smith, afirma că au fost deja propuse pentru viitoarea reuniune o serie de locuri „care mi se par foarte atrăgătoare în acest sezon". Deci, Lagos ? Nairobi ? Dar es Salaam ? Singapore ? Sau, într-un cuvînt, cine va prezida data viitoare ?

Se cuvine să adăugăm și că guvernul laburist pare destul de interesat să mențină în continuare Commonwealthul ; o dovadă ar constitui-o sporirea fondurilor alocate pentru programe de asistență în diferite domenii. Este însă îndoielnic că partidul conservator, o dată ajuns la guvern, ar consimți la sacrificii similare pentru a obține reuniuni periodice care oferă părții engleze atît de puține satisfacții. Deocamdată însă, conservatorii sînt în opoziție.

de la Mihai Matei

INTERVIU CU

Arshad HUSAIN

ministrul afacerilor externe al Pakistanului

Toate țările pot și trebuie să se afirme în viața internațională

La recent încheiata conferință a Commonwealthului, delegația pakistaneză a fost condusă de dl Arshad Husain, ministru de externe. Dl Husain, jurist, absolvent al Universității din Cambridge, are în urmă o îndelungată carieră diplomatică : a deținut funcții la Bruxelles, New Delhi, Stockholm, Oslo, Copenhaga, Helsinki, Moscova și din nou New Delhi. A devenit ministru de externe la 7 mai anul trecut. După încheierea lucrărilor conferinței, ministrul de externe pakistanez a avut amabilitatea să-l primească pe trimisul revistei „Lumea", răspunzînd la mai multe întrebări privind politica țării sale.

Desigur, prima întrebare s-a referit la reuniunea recent încheiată. Ce a reprezentat de fapt conferința Commonwealthului ?

— După cum știți, din Commonwealth fac parte 28 de state situate în puncte diferite ale globului, cu o populație de aproximativ 800 milioane de locuitori aparținînd unor grupuri naționale și religioase diferite. Conferințele facilitează schimburi de vederi asupra unor probleme internaționale, uneori asupra unor probleme regionale. Participanții se informează asupra situațiilor economice respective și studiază posibilități de colaborare ; este ceea ce s-a întîmplat și la actuala conferință.

— Observ că nu vă referiți la puncte de vedere comune, că nu considerați Commonwealthul ca o unitate politică.

— Este exact. Commonwealthul cuprinde o diversitate de puncte de vedere, iar realizarea unei depline unități nu mi se pare nici realizabilă, nici de dorit.

— Care este de fapt locul pe care-l ocupă Commonwealthul în politica externă a Pakistanului ?

— Politica noastră externă urmărește mai multe obiective : promovarea intereselor naționale, pacea în zona noastră geografică, continuarea dezvoltării economice a țării. Participînd la reuniunile Commonwealthului, noi urmărim, prin poziția adoptată, să contribuim la întărirea păcii în lume, ca și la dezvoltarea unei cooperări economice și tehnice care să fie utilă tuturor statelor membre. Este de asemenea posibil ca discuțiile să contribuie la clarificarea — și eventual la rezolvarea — unora din problemele pe care le-am numi regionale : așa ar fi trebuit să se întîmple cu Rhodesia. Pe coridoare s-a mai discutat despre conflictul din Nigeria ; de asemenea, noi am adus în discuție, în conferință și în afara ei, chestiunea Kașmirului.

În continuare, l-am rugat pe ministrul de externe pakistanez să-și spună opinia cu privire la rolul țărilor mici și mijlocii în configurația internațională.

— În general, un acord internațional care n-ar ține seama de interesele țărilor mici și mijlocii ar crea o situație greu de acceptat. Țările mici și mijlocii sînt datoare să-și afirme cu energie punctele de vedere pentru ca interesele lor să nu fie ignorate.

Un exemplu de acțiune al acestor țări l-a constituit conferința de la Geneva a țărilor nenucleare, ale cărei concluzii au fost supuse ultimei sesiuni a Adunării Generale a O.N.U. Votul și inițiativele țărilor menționate au fost de mare importanță. Amintesc cu satisfacție și inițiativele în acest sens ale Pakistanului, ai cărui reprezentanți au și prezidat conferința celor 96 de țări. Rezoluțiile adoptate, chiar dacă n-au corespuns totdeauna preferințelor unor puteri nucleare, au impus anumite puncte de vedere și vor influența negocierile asupra problemelor ridicate de energia atomică — mă refer la întrebuințările pașnice. Așadar, țările mici și mijlocii pot să-și afirme interesele, iar acțiunile comune sînt cu atît mai eficiente.

Discuția a trecut apoi la probleme ale vieții politice pakistaneze. Cum se explică recentele tulburări ?

— S-a acordat multă importanță, uneori exagerat de multă, acestor fenomene. Cred că ele au fost privite astfel și datorită contrastului cu stabilitatea politică anterioară. De asemenea, consider că tulburările din Pakistan apar reduse la dimensiuni mai juste prin simpla comparație cu acelea din alte țări. Mai există și problema agitației politice. Desigur, noi ne aflăm în perioadă preelectorală ; în 1970 vor avea loc alegeri prezidențiale și pentru organele legislative. Partidele politice și-au început campania; acest lucru în sine nu este un rău, dar nu e de dorit ca o asemenea campanie să ducă la tulburări, chiar dacă acestea n-au avut amploarea pe care au sugerat-o unele relatări. În cursul acestui proces politic firesc, democratic, unii au activat în cadrele stabilite de lege alții le-au încălcat. E normal ca aceștia din urmă să fie tratați în conformitate cu legea.

În continuare, l-am întrebat pe dl Husain care sînt preocupările și perspectivele economice ale Pakistanului în pragul deceniului al 8-lea.

— Dorim să continuăm în ritm ascendent dezvoltarea economiei noastre. Probleme de importanță majoră ridică agricultura : este esențial să asigurăm din resurse proprii necesarul nu numai la cereale, dar și la alte produse — trestie de zahăr, bumbac, iută. Vom continua și acțiunea de industrializare. Noi am pornit de la zero și încă în prezent 80 la sută din populația activă lucrează în agricultură. Trebuie să ajungem la o proporție mai satisfăcătoare, să fie folosită în industrie o mai mare parte a mîinii de lucru : într-o țară dezvoltată activează în agricultură cel mult 40 la sută din populație.

— Cum apreciați, domnule ministru, evoluția actuală a relațiilor dintre România și Pakistan ?

— Între țările noastre există relații bune și ele evoluează favorabil. Președintele Ayub Khan a fost plăcut impresionat de vizita făcută în România, de ospitalitatea și cordialitatea cu care a fost primit în țara dv. Între țările noastre au fost semnate acorduri economice și culturale importante. România are posibilități mari de a contribui la dezvoltarea economiei noastre. Experiența dv. ne este utilă, cu atît mai mult cu cît ați depășit probleme care se pun astăzi economiei pakistaneze.

Londra, 21 ianuarie

Corespondență din Bruxelles de la Sergiu Verona

N.A.T.O. în duelul dintre critici și „justificări"

O palmă uriașă cu cinci degete paralelipipedice din beton întinse spre bulevardul-autostradă Leopold III: este complexul de clădiri al sediului Tratatului nord-atlantic de la Bruxelles. În fața lor, pe o rotondă, 15 steaguri ale țărilor membre. De jur împrejur, un gard metalic care lateral, pe alocuri, se continuă cu un fel de rețea de sîrmă ghimpată. Actualul sediu al N.A.T.O., provizoriu încă (deși nu s-a luat nici o hotărîre pentru o altă construcție), nu suportă nici o comparație cu modernul edificiu de la Paris în care s-a investit tot ce avea mai perfecționat gîndirea tehnică și arhitectonică. Dar aceste schimbări exterioare nu se pot transpune pe planul politicii. N.A.T.O., cu toate modificările de fațadă, a rămas același organism militar agresiv creat în focul (și ca motor de impulsie) al războiului rece, într-o permanentă hipertrofie militară, căutînd să-și justifice existența prin formule și idei nu numai perimate, dar respinse de întreaga logică a relațiilor mondiale contemporane, ideile forței militare, ideea presiunii în politică.

Un raționament invers

Purtătorul de cuvînt al N.A.T.O., care m-a primit la Bruxelles, K. Inan, mi-a oferit, la începutul convorbirii noastre, cîteva broșuri pregătite pentru a 20-a aniversare a N.A.T.O., la 4 aprilie. Există un numitor comun atît în ideile profesate de aceste publicații cît și în declarațiile d-lui Inan. Și anume, un fel de răsturnare a logicii raționamentului. Totul se limitează la încercarea de a se demonstra *de ce trebuie*, sau mai precis *de ce mai trebuie* să existe N.A.T.O. În ultimă instanță, această răsturnare a logicii are în vedere găsirea unei baze pentru justificarea permanentizării prezenței blocului agresiv nord-atlantic în viața internațională și implicit a politicii imperialiste agresive, a doctrinelor avînd ca bază — teoretică și practică — încordarea internațională, reanimarea „războiului rece", amenințarea militară permanentă, periclitarea păcii și securității mondiale. Tocmai sub acest „motto" se desfășoară activitatea propagandistică legată de aniversarea care va culmina cu o sesiune specială, la 10—11 aprilie, la Washington. În acest sens, Inan îmi spunea:

O demonstrație la Heerlen (Olanda) împotriva bazelor militare ale N.A.T.O. și pentru dezarmare nucleară

— Există un raport între N.A.T.O. și opinia publică. Avem acum o generație care, din fericire, n-a cunoscut perioada trecută și care în consecință nu înțelege de loc existența N.A.T.O. în sensul propriu al cuvîntului...

E vorba oare numai de o nouă generație sau de o întreagă opinie publică pentru care existența blocurilor militare e mai mult decît un anacronism — e un obstacol în calea consolidării tendințelor spre o nestingherită și largă colaborare internațională?

Probabil că acestei opinii publice intenționează să i se adreseze broșura intitulată „De ce N.A.T.O.?" Totul se limitează aici la cîteva întrebări și răspunsuri. Și care sînt argumentele prezentate?

De pildă, la întrebarea: „N.A.T.O. costă oare scump?" se răspunde: „Armamentul modern este extrem de costisitor. Datorită însă împărțirii echitabile a sarcinii în funcție de resurse, țările membre s-au putut înarma în mod eficient fără a-și periclita finanțele".

Chiar așa să stea lucrurile? Este bine cunoscut faptul că cheltuielile militare constituie o imensă povară pentru țările membre, absorbind o cotă parte importantă din produsul național total. Nu o dată țările din N.A.T.O. au cerut reducerea cheltuielilor militare, refuzînd îndeplinirea angajamentelor ce le erau impuse.

Iată o statistică recentă a cheltuielilor militare prezentată de Institutul de studii strategice din Londra.

Țări	Chelt. milit. (milioane dolari) 1968	Chelt. milit. (partea din produsul național brut) date pt. 1967	Chelt. pe cap de locuitor (în dolari) 1967
Belgia	501	2,8	56
Marea Britanie	5 450	5,7	97
Danemarca	292	2,6	63
R.F.G.	5 108	4,3	93
Grecia	318	4,5	35
Italia	1 940	2,9	36
Olanda	898	4,0	70
Norvegia	320	3,7	80
Portugalia	305	6,7	32
Canada	1 589	2,7	78
S.U.A.	79 576	9,8	368

Aceste uriașe cheltuieli în scopuri militare urmează să crească. Chiar recent, în bilanțul militar întocmit pentru susținerea bugetului militar al S.U.A. pe anul 1969—1970 (care va fi de 81,5 miliarde dolari, deci cu 0,5 miliarde mai mare ca cel pe 1968), Pentagonul a pornit de la premisa că „lumea se află în pragul unei noi curse *masive* a înarmărilor" (sublinierea redacției).

În ultimă instanță, se urmărește și eludarea semnelor de întrebare firești

pe care le ridică împlinirea a 20 de ani de la înființarea pactului N.A.T.O. Ieșirea Franței din organizația militară nord-atlantică a adus în discuție, după cum se știe, problema : ce vor face alte țări din N.A.T.O. ? Chestiunea preocupă atît sfera diplomatică internă a diverselor țări din N.A.T.O., cît și cercurile americane din această organizație, care doresc să oprească orice fel de proces centrifug. Purtătorul de cuvînt al N.A.T.O. îmi expunea insatisfacția pentru faptul că presa a „vulgarizat" problema „mecanismului dezmembrării" N.A.T.O. Astfel, dl Inan îmi spunea : „Textul prevederilor în problema respectivă a fost interpretat de mulți ca o expirare a tratatului, ca necesitatea unei reînnoiri, sau — de o a treia categorie — ca o reexaminare de către guverne a atitudinii lor față de N.A.T.O. Toate aceste trei teorii sînt eronate. Fapt este că, în baza prevederilor tratatului, fiecare țară are facultatea sau dreptul de a se retrage din N.A.T.O. după un preaviz de un an. Începutul exercitării acestor drepturi este 24 august 1969. Deci, pentru țările care nu-și vor exercita acest drept, nu există necesitatea nici unei acțiuni, N.A.T.O. va continua automat pe o perioadă nedeterminată".

Articolul 13 din tratat stipulează faptul că orice țară membră va putea ieși din tratat numai după ce a avizat de denunțarea sa guvernul S.U.A. cu un an înainte. La cartierul general N.A.T.O. mi s-a precizat că pînă în prezent nu există indicii că vreo țară din N.A.T.O. are intenția de a face uz de prevederile acestui articol. Informația poate fi însă pusă sub semnul întrebării, deoarece chiar în dimineața zilei în care mă aflam în incinta sediului N.A.T.O. presa belgiană publicase declarația premierului canadian, Trudeau, declarație care permitea comentatorilor belgieni să avanseze ideea unei disocieri progresive — în termen de un an — a Canadei de N.A.T.O.

Și Canada nu este singura despre care se vorbește. Opoziția față de politica blocurilor militare, a provocărilor războinice, față de politica încordării deliberate a situației internaționale este puternică în opinia publică din țările membre în N.A.T.O. Și această idee răzbate chiar și din paginile publicațiilor oficiale ale N.A.T.O. Iată, spre exemplu, revista lunară a N.A.T.O., „Nouvelles de l'OTAN" (numărul pe decembrie). Ea publică un articol al parlamentarului norvegian, Guttom Hansen, intitulat „De ce Norvegia trebuie să rămînă în N.A.T.O.". Articolul reușește însă mai puțin demonstrația pe care și-a propus-o, redînd mai curînd puternica mișcare opozițională existentă în Norvegia împotriva prelungirii termenului de rămînere în N.A.T.O. „O mișcare intitulată «Norvegia afară din N.A.T.O.» — scrie autorul — a fost lansată de persoane cu diverse tendințe politice și raliază un număr considerabil de intelectuali și de conducători de organizații politice și de tineret. O succesiune de reuniuni politice se țin în țară sub patronajul partidelor politice și altor organisme. Televiziunea și radioul prezintă o serie de emisiuni asupra N.A.T.O. Au apărut broșuri și cărți, numeroase articole au fost publicate în ziare și reviste..."

Permanentizarea N.A.T.O. ?

Problema mecanismului și procedurii N.A.T.O., deși tratată des de presă, nu este o problemă în sine. Ea e strîns legată de ceea ce acum este numit, în cercurile autorizate din occident, procesul întăririi N.A.T.O. Despre acest lucru scrie nu numai presa, la el se referă majoritatea comentatorilor și experților militari, nemaivorbind de cercurile oficiale din N.A.T.O. Momentul de referire este sesiunea din noiembrie 1968. În expunerea prezentată atunci în fața Consiliului N.A.T.O., generalul Lemnitzer, comandantul suprem al forțelor armate ale N.A.T.O., a cerut nu numai o consolidare, ci chiar o sporire a efectivelor militare ale N.A.T.O. Comunicatul final, fără a face precizări, menționa atunci necesitatea unei „reevaluări a situației apărării" membrilor N.A.T.O. (articolul 8 al comunicatului) în sensul desfășurării forțelor militare și a forțelor de rezervă. Pentru comentatorii care expun interesele N.A.T.O. acesta a fost un fel de semnal pentru a pleda în favoarea sporirii masive a forței militare a N.A.T.O.

Presiunea cercurilor militare conducătoare din N.A.T.O. a continuat în permanență — fie în cadrul unor reuniuni, fie în relațiile directe cu diverși participanți. Un exemplu mai mult decît concludent l-au reprezentat cele două reuniuni care au avut loc la Bruxelles zilele acestea — prima la nivelul șefilor de state majore, a doua — la nivelul miniștrilor apărării ai țărilor N.A.T.O.

Purtătorul de cuvînt al N.A.T.O. mi-a afirmat că ar fi vorba de „simple reuniuni de rutină" care ar fi trebuit să se țină în 1968 și au fost amînate pentru 1969. Dar este suficientă o parcurgere, fugitivă chiar, a documentelor și a comentariilor asupra acestor întîlniri pentru a-ți face o altă opinie. În primul rînd obiectivul în sine — planul militar al N.A.T.O. pe următorii cinci ani (1969—1973), așa-numitul „plan al forței". Nu este vorba numai de intenția traducerii în viață a cererilor formulate de militari în noiembrie, dar și de *legarea strînsă* a țărilor N.A.T.O. de obligații militare care să ducă la o *permanentizare automată* a N.A.T.O. cel puțin pentru viitorii cinci ani.

Din nou generalul Lemnitzer și-a expus programul său de întărire militară a N.A.T.O. criticînd „cu asprime" acele țări care „nu și-au onorat angajamentele militare". În mod concret Lemnitzer a cerut ca statele N.A.T.O. să pună la dispoziție „mai multe trupe și mai bune și armament mai mult și mai bun". Dar reuniunile de la Bruxelles au depășit faza pur intențională, stabilind unele măsuri militare care prin fondul lor nu pot să nu producă îngrijorare în opinia publică europeană. Este vorba printre altele despre crearea unei „flote integrate" în Mediterana și în plus noul „Big lift" — manevre organizate în R.F.G. de un masiv contingent de trupe americane aduse pe calea aerului din S.U.A.

Reuniunile de la Bruxelles par să confirme opinia existentă în rîndul unor experți occidentali că tendințele cele mai dure din N.A.T.O. sînt în ofensivă și că într-un fel ele au reușit să impună un nou curs de întărire militară a organizației.

Dar, firește, procesul nu trebuie simplificat. Consolidarea militară ca atare poate părea dificilă. De aceea se caută ca în același scop să se găsească o formulă de „consolidare politică" sau chiar psihologică — cum îmi declara un coleg francez. La Bonn, purtătorul de cuvînt al guvernului, Konrad Ahlers, care m-a primit în a doua săptămînă din ianuarie, susținea tocmai această idee a „consolidării politice", înțelegînd prin aceasta o oprire a procesului destrămării N.A.T.O. Este interesant în acest context faptul că la Bonn procesul consolidării politice este văzut ca o consecință a tendințelor noii Administrații americane în sensul unui accent mai mare pe care cabinetul Nixon va încerca să-l pună asupra problemelor europene și a relațiilor dintre S.U.A. și Europa.

Am înțeles că această idee a „consolidării politice" trebuie să fie un cuvînt de ordine în politica N.A.T.O. Revin astfel la răspunsurile pe care mi le-a dat purtătorul de cuvînt al N.A.T.O. Dl Inan îmi spunea că în ultimele luni N.A.T.O. s-a întărit pe plan politic, fiind creat un grup de studii special pentru evaluarea exactă a acestui proces. „Din punct de vedere politic, spunea el, dorim să vedem cum vom putea continua sau menține politica de destindere..."

Destindere în ce condiții ? Sub focul tunurilor ? Destindere și blocuri militare sînt noțiuni contradictorii. Nu se poate face din neîncrederea cronică între state un instrument al destinderii. Nu acesta este drumul înlăturării tensiunii internaționale.

Problema are o contingență directă cu interesele păcii internaționale. E limpede că o sporire militară a efectivelor N.A.T.O. nu poate avea drept consecință decît o reacție în lanț, o accentuare a tensiunii în Europa, o imobilizare, o amorțire a politicii de destindere, o înrăutățire a climatului. Legea „forța provoacă forță" a acționat în diverse momente ale evoluției internaționale.

Perspectiva unei Europe fără grupări militare răspunde intereselor popoarelor întregului continent, care văd în aceasta consolidarea securității internaționale, o garanție a independenței și suveranității fiecărei țări.

■

Acțiuni duse în numele unei politici discreditate și plină de pericole pentru pacea internațională, cultivarea ideilor și componentelor politicii forței și presiunii în relațiile dintre state constituie o confirmare a conținutului agresiv al politicii N.A.T.O., a caracterului său anacronic.

Conducătorii N.A.T.O. vor să facă totul pentru permanentizarea acestui organism militar. Apropierea datei de scadență — 20 de ani de la crearea sa — îi determină să-și amplifice eforturile în această direcție. Dar este evident — și viața internațională a confirmat acest lucru din plin — că nu pe calea permanentizării blocurilor militare, nu prin politica de forță pot fi asigurate pacea și stabilitatea mondială. Numai înlăturarea fermă a tuturor acelor elemente care încalcă normele legalității internaționale, numai respectarea cu strictețe a principiilor imuabile ale relațiilor dintre state — independența, suveranitatea, neamestecul în treburile interne, egalitatea în drepturi — sînt în conformitate cu interesele generale ale tuturor popoarelor și ale păcii în Europa și în lume.

Bruxelles, 18 ianuarie 1969

DE LA DUNAÚJVÁROS LA PÉCS

Ileana Nicolaescu

...Cîteva din legendele și realitățile Panoniei maghiare. Cîte am putut cunoaște în zilele afectate itinerarului meu transdanubian din secvențele înscrise în memoria pietrei, din cele povestite între două popasuri de confratele ungur, din realizările întîlnite în forma lor cea mai evidentă în geometria de oțel a construcțiilor durate recent. M-au întovărășit înlănțuindu-se de cum am părăsit colinele Budapestei.

Șoseaua modernă, bine întreținută, te ispitește parcă la viteză nereglementară. Doar pe alături își albesc din cînd în cînd lespezile crîmpeie de făgașuri. Sînt vestigiile vechilor drumuri romane construite de legiunile lui Domițian și ale lui Septimiu Sever. Aceleași drumuri, dăinuind timpurilor, au folosit oștirilor france comandate de Carol cel Mare, armatelor de cruciați conduse de Godefroy de Bouillon, lui Gingis Han și oastei sale, lui Soliman al II-lea. O plăcuță precizează, în sfîrșit, locul de tabără ales de Napoleon, sosit și el pe aici în fruntea uneia dintre armatele sale. Indicatoare, plăci comemorative, împrejmuiri de dată recentă. Preocuparea pentru conservarea și valorificarea monumentelor străvechi am întîlnit-o generalizată în această regiune a R. P. Ungare, cu o istorie zbuciumată, încărcată în fapte și evenimente.

La Visegrád, Dunărea oferă una din cele mai pitorești și mai sălbatice priveliști. Pentru a surprinde întreaga viziune a cotului împădurit al fluviului, am urcat cea mai înaltă colină găsind loc prielnic în umbra zidurilor înnegrite ale vechii cetăți feudale. În apropiere, impunătoarea basilică din Esztergom și Veszprém — fastuosul „oraș al reginelor" — mi-au evocat începuturile istoriei ungare.

Începuturile... Székesfehérvárul își va sărbători în curînd mileniul. Mi s-a povestit legenda întemeierii lui, mai precis a „fortăreței mame" Alba Regia. Am văzut ruinele recent descoperite ale unei biserici ridicate în anul 1016. În originala grădină-muzeu din centrul orașului am aflat fragmente de arhitectură străveche. La Székesfehérvár a fost așezată prima capitală a țării în care s-a întrunit primul parlament ungar. Aici a luat ființă, la începutul secolului trecut, primul Teatru Național. Dar nicăieri ca aici prezentul nu izbucnește parcă mai frapant din straiele patinate ale trecutului, pulsînd triumfător în nervurile arhitecturii moderne. Zeci de fabrici și uzine cu cortegiul lor de cartiere noi, o populație muncitoare, activă, adaugă bătrînului, legendarului Székesfehérvár un al doilea renume cîștigat în anii socialismului : cel de puternic centru industrial al țării.

În primul rînd, combinatul de prelucrare a aluminiului — cel mai mare din Republica Populară Ungară. 5 000 de sortimente, de la cabluri pentru rețele de înaltă tensiune pînă la profile pentru ornamentarea construcțiilor, de la alumina antimagnetică pînă la aliaje de diferite densități, toate purtînd marca uzinei din Székesfehérvár, sînt cunoscute — după cum mi s-a spus — pe pietele a patru continente. Industria maghiară a aluminiului, puternic dezvoltată, își are temelii solide în considerabilele zăcăminte de

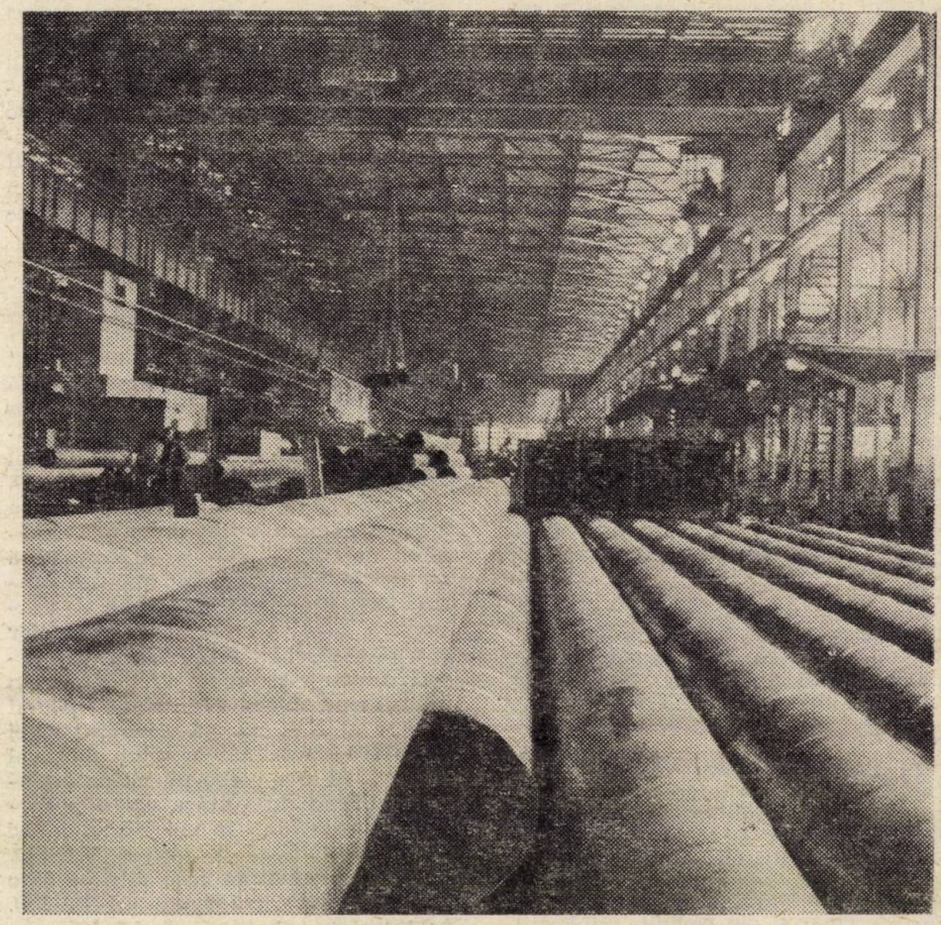

În secția de laminoare la rece a uzinelor de la Dunaújváros

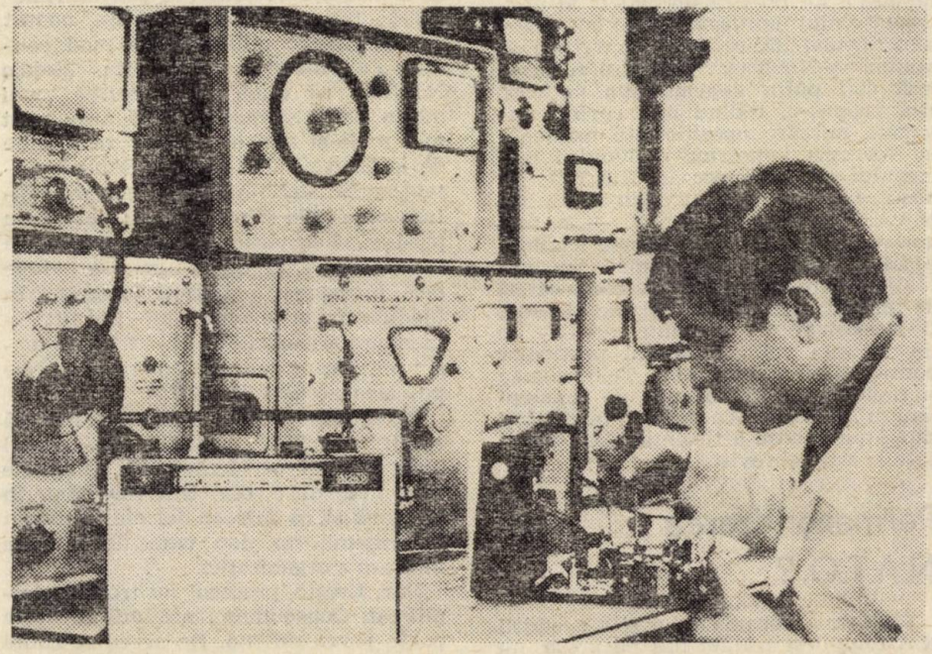

Székesfehérvár. Aparate „Videoton" la examenul controlului de calitate

bauxită aflate în solul panonian. Înroşind într-un peisaj unic ţărmurile celebrului Balaton sau îndulcind boabele strugurilor nu mai puţin faimoaselor vii din regiune, aceste zăcăminte ajung pînă în preajma combinatului. În ceea ce priveşte extracţia preţiosului minereu, Ungaria ocupă în momentul de faţă locul al şaptelea pe plan mondial şi al treilea în Europa. Mi s-a mai relatat că statul ungar a prevăzut sarcini sporite în vederea dezvoltării în continuare a industriei aluminiului. În acest scop sînt alocate în următorul plan cincinal (1970—1975) zece miliarde de forinţi. În urma valorificării mai intense a bogatelor zăcăminte de bauxită, producţia minereului va creşte cu 60 la sută.

Ar fi nedrept însă să rezum profilul industrial al Székesfehérvárului la combinatul de prelucrare a aluminiului. Caroseriile speciale pentru automobile construite la filiala locală a fabricii Ikarus, aparatele de radio şi televizoarele „Videoton" contribuie şi ele la prestigiul internaţional al industriei oraşului. Şi aceasta datorită deopotrivă gradului înalt al înzestrării tehnice cît şi nivelului ridicat al calificării forţei de muncă, dorinţei fiecărui lucrător de aici de a spori necontenit renumele fabricii sale.

Acesta este Székesfehérvárul. Povestea sa am întîlnit-o în variante mai mult sau mai puţin diferite şi la multe alte aşezări ale căror biografii încărcate în fapte istorice îşi găsesc în cuceririle actuale o deplină încununare a forţelor creatoare ale poporului. De pildă, Győr, „oraşul apelor", cu puzderia sa de rîuri şi izvoare conferindu-i un loc special pe harta turistică a Ungariei. Győrul s-a născut în jurul unei redutabile fortăreţe ridicată în secolul al XV-lea. Cu deosebită mîndrie mi s-a vorbit, însă, despre „noua fortăreaţă" a Győrului, uzina de vagoane „Wilhelm Pieck". Locomotivele Diesel, vagoanele speciale de marfă sau vagoanele de dormit construite la uzina din Győr circulă în plină viteză pe trasee europene, asiatice, latino-americane.

La Pécs am aflat despre prima universitate ungară întemeiată aici în anul 1367, precum şi despre celebra tipografie care în 1541 tipărea întîiele cărţi în limba maghiară. De altfel, spiritul aceleiaşi tradiţii, de cinstire a tuturor faptelor şi momentelor de cultură ale trecutului se remarcă, printre altele, şi în maniera de omagiere a personalităţilor artistice : în memoria lui Mozart, poposit un timp la Szombathely, în fiecare vară în curtea străvechiului templu al zeiţei Isis, ansambluri de renume interpretează nemuritoarea operă „Flautul fermecat" ; în fiecare an, un numeros public străin şi localnic vine la castelul Martonvásár, între ale cărui ziduri, a fost adeseori găzduit marele Beethoven, să asculte simfonia a IX-a ; şi nu puţini sînt cei care se opresc la Fertöd pentru a cunoaşte locul unde a fost şef de orchestră un alt mare muzician : Joseph Haydn.

Dar să ne reîntoarcem la romantica şi încîntătoarea cetate a Pécs-ului. La o azvîrlitură de piatră de catedrala medievală cu turlele sale dantelate se înalţă — rod al ultimelor decenii — siluetele îndrăzneţe ale noului cartier muncitoresc. Oraşul a devenit în ultimii ani un important centru carbonifer. Din minele aflate la marginea oraşului se extrage aproape 30 la sută din producţia de cărbune a Ungariei. Din cîte am înţeles, preocupările actuale ale colectivului de ingineri şi tehnicieni ai trustului local sînt îndreptate spre modernizarea şi automatizarea completă a minelor.

Despre creşterea producţiei de cărbune cocsificabil mi-au vorbit şi specialiştii exploatării carbonifere din Komló. Treizeci de ani în urmă, Komló nu era decît un sat cu 1 500 de locuitori. Astăzi, numără peste 30 000 şi este în continuă creştere. Se construiesc mereu noi mine ; firesc, producţia a sporit pe zi de la 350 la peste 2 500 de tone. Un exemplu edificator atît al bogăţiei subsolului cît şi al eficacităţii acţiunii iniţiate de conducerea statului maghiar în direcţia valorificării complexe a acestor bogăţii rămîne Tatabánya : anual, 30 de milioane de chintale de cărbune extras cu ajutorul celor mai avansate mijloace tehnice. Cercetările efectuate în ultima vreme atestă noi zăcăminte de cărbune chiar în apropierea Budapestei. Calculele geologilor arată că în subsolul Ungariei, în cea mai mare parte în cîmpia panonică, se află rezerve evaluate la peste un miliard de tone.

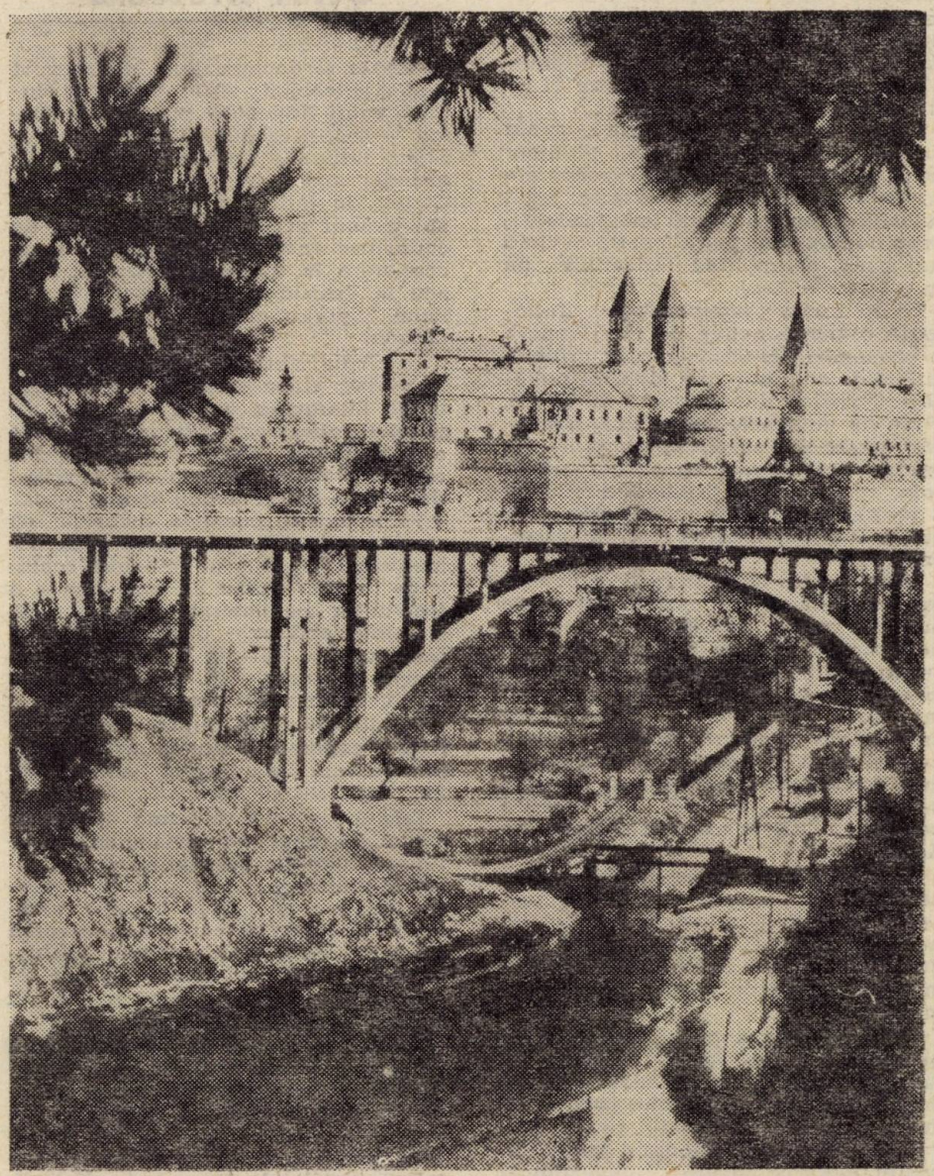

Veszprém. Viaductul de pe rîul Sed şi castelul

Deocamdată, minele din Komló asigură în întregime necesităţile mereu crescînde de cocs ale combinatului siderurgic din Dunaújváros. Iată un „oraş fără istorie", mai precis fără trecut. Fierul şi oţelul au dat viaţă centrului industrial de pe Dunăre. Sub auspiciile construcţiei socialiste, un sătuc uitat de pescari s-a schimbat miraculos, devenind „inima de oţel" a Ungariei. Întîiul şi „cel mai bătrîn" dintre oraşele tinere ale R.P. Ungare, Dunaújváros împlineşte în 1970 douăzeci de ani. Situîndu-se în rînd cu cele mai importante şi mai vechi centre economice ale ţării, el oferă industriei maghiare mari cantităţi de oţel, laminate, produse chimice, energie electrică, cărămidă refractară etc. O singură cifră edificatoare : combinatul metalurgic din Dunaújváros asigură aproape 50 la sută din întreaga producţie de oţel a Ungariei.

Referindu-se la dezvoltarea vertiginoasă a oraşului, un ziarist maghiar sublinia că în urmă cu cîţiva ani Dunaújváros nu putea fi comparat nicidecum cu milenarul Székesfehérvár. În prezent, îi este, însă, rival în ce priveşte gradul de industrializare precum şi nivelul aşezămintelor culturale şi sociale. Şi aceasta nu este întîmplător. Este, după cîte am cunoscut de-a lungul itinerarului meu, un rezultat evident al politicii economice elaborată şi pusă în practică de conducerea partidului şi statului socialist maghiar. Unul din principalele ţeluri ale acestei politici este dezvoltarea cu precădere a regiunilor, provinciilor şi judeţelor rămase în urmă din punct de vedere industrial. Or, dacă înainte de eliberarea ţării, Panonia maghiară se putea mîndri numai cu secularele sale vestigii de artă şi cultură, anii construcţiei socialiste i-au adăugat o strălucire binemeritată prin valorificarea creatoare a tuturor resurselor sale naturale, a talentelor oamenilor săi. Székesfehérvár, Győr, Pécs, cărora li se alătură tînărul Dunaújváros sînt exemple edificatoare.

Ziua internațională a solidarității cu popoarele arabe

Anul acesta, la 25 ianuarie se sărbătorește pentru a doua oară Ziua internațională a solidarității cu popoarele arabe, statornicită ca atare la prima Conferință internațională de sprijinire a popoarelor arabe, ținută între 11 și 14 noiembrie 1967 la New Delhi.

Acesta este un prilej pentru opinia publică progresistă de a-și reafirma simpatia și solidaritatea cu popoarele arabe, care, după ce au scuturat jugul colonial și și-au dobîndit independența, depun eforturi susținute pentru o viață mai bună, consolidînd cuceririle pe care le-au obținut.

Țările arabe independente desfășoară o muncă activă de transformare a economiei, de dezvoltare a agriculturii și de creare a unei industrii naționale. Folosind diferite metode și căi, alese de guvernele respective, popoarele arabe își consacră eforturile lor pentru dezvoltarea economiei naționale, folosirea și distribuirea eficace a resurselor naturale, calificarea mîinii de lucru, lichidarea analfabetismului.

Lupta pentru independență a popoarelor arabe nu a fost ușoară, după cum nu este ușoară nici lupta lor de azi pentru consolidarea independenței și suveranității, pentru apărarea libertății și făurirea unei vieți prospere în țările respective. Împotrivirea imperialistă și neocolonialistă a continuat și după dobîndirea independenței de către popoarele arabe, cum de altfel s-a manifestat și față de celelalte popoare, aflate în aceeași situație, din Africa.

Sentimentele noastre de solidaritate cu lupta popoarelor arabe exprimă vechi legături de prietenie. Aceste legături cu rădăcini adînci în trecut s-au dezvoltat continuu și au înlesnit un permanent schimb de valori spirituale și materiale.

Înțelegînd pe deplin justețea luptei popoarelor arabe pentru consolidarea independenței și suveranității lor naționale, împotriva uneltirilor imperialismului și neocolonialismului, pentru dezvoltarea de sine stătătoare a țărilor lor, pentru apărarea cuceririlor democratice și sociale, țara noastră întreține și dezvoltă relații de bună prietenie cu țările arabe, pe baza principiilor care stau la baza politicii sale externe : respectarea independenței și suveranității naționale, egalitate în drepturi, neamestec în treburile interne.

Schimbul de vizite, la diferite nivele, între oamenii de stat români și cei din țările arabe, s-a intensificat. Am aminti, în acest sens, vizitele ministrului afacerilor externe român, Corneliu Mănescu, în Maroc (iunie), Algeria (august) și în Tunisia (decembrie), cu care ocazie s-au semnat importante acorduri, printre care acordul de colaborare tehnico-științifică cu Algeria, care prevede cooperarea în domeniul perfecționării profesionale a unor cadre și specialiști, schimburi de

Octav Livezeanu

informații și documentare în domeniul științei și tehnicii ; vizita delegației Marii Adunări Naționale, condusă de Ștefan Voitec, președintele M.A.N., în Tunisia ; vizita, în luna mai 1968, a ministrului comerțului exterior, Gheorghe Cioară, în Iordania, soldată cu semnarea unor acorduri comerciale și de cooperare economică și tehnică și de cooperare în domeniul petrolului ; vizita în Tunisia a președintelui Consiliului Superior al Agriculturii, Nicolae Giosan.

La rîndul său, România a primit, în iulie 1968, vizita președintelui Tunisiei, Habib Bourguiba, iar în octombrie vizita delegației Conferinței internaționale a sindicatelor arabe. În aceste zile, este oaspete al țării noastre ministrul de externe al Marocului, Ahmed Laraki.

Toate aceste contacte, încheiate cu rezultate concrete prin acorduri de colaborare, au adus o prețioasă contribuție la dezvoltarea pe mai departe a legăturilor multilaterale — economice, culturale, politice — dintre România și țările arabe. Noi căi de colaborare, reciproc avantajoasă, sînt folosite în continuare în relațiile cu țările arabe.

Solidaritatea cu lupta popoarelor arabe exprimă în aceste zile și îngrijorarea față de situația nerezolvată încă din Orientul Apropiat.

Este evident că statuarea cuceririlor militare și zăngănitul armelor nu pot soluționa criza din Orientul Apropiat ; calea instaurării păcii în această regiune o constituie retragerea trupelor israeliene din teritoriile ocupate, rezolvarea pe calea tratativelor a tuturor problemelor care frămîntă aceste popoare, recunoașterea dreptului fiecărui stat la existență de sine stătătoare.

Temeiul rezonabil al oricărei soluții politice nu poate exista în afara factorilor-cheie, acceptați de opinia publică și conținuți într-un document de valoarea rezoluției O.N.U. din noiembrie 1967. România a militat de la începutul conflictului la Organizația Națiunilor Unite și în toate împrejurările, pentru adoptarea unor soluții politice care pot asigura pacea în Orientul Apropiat.

Ziua de solidaritate internațională cu popoarele arabe, care anul acesta întrunește și o adunare festivă la Cairo, în ziua de 25 ianuarie, cu prilejul celei de a II-a Conferințe internaționale de solidaritate cu popoarele arabe, cu largă participare a reprezentanților a numeroase popoare din Asia, Africa și Europa, este sărbătorită în contextul general al acțiunii de sprijinire fermă și consecventă a luptei popoarelor din Africa, Asia și alte regiuni ale lumii, pentru eliberare și independență națională, împotriva colonialismului și neocolonialismului, pentru progres și pace.

reflector

INTERESELE NAȚIONALE ȘI POLITICA COMERCIALĂ A C.E.E.

Competiția dintre țările occidentale pentru primirea de comenzi din Răsărit nu va înceta nici după 1 ianuarie 1970 : este vorba ca în această zi să intre în vigoare, potrivit tratatului C.E.E., politica comercială comună a „celor șase", dar încă de pe acum, la Bruxelles, se întreprind acțiuni împotriva unei politici comerciale comune, după cum demonstrează exemplul Franței. Potrivit articolului 3 din tratatul C.E.E., statele membre își vor coordona, în cursul perioadei de tranziție (care se termină în anul acesta), relațiile cu terțe țări într-un asemenea mod, încît la 31 decembrie 1969 să existe „premisele necesare pentru promovarea unei politici comune în domeniul comerțului exterior". După terminarea perioadei de tranziție, se spune în articolul 113 al tratatului C.E.E., „politica comercială comună va fi elaborată după principii unitare".

Unele guverne ale statelor membre nu se pot familiariza, îndeosebi din motive de politică externă, cu ideea de a transforma acordurile comerciale bilaterale în acorduri comunitare. Prelungirea acordului comercial dintre Paris și Moscova cu încă cinci ani a demonstrat că, pentru guverne, comerțul exterior reprezintă o parte componentă a politicii lor externe. Pare imposibil să se cedeze această parte Comisiei de la Bruxelles.

Primele convorbiri de culise între „cei șase" la Bruxelles dau următoarea imagine : deocamdată, tema se abordează cu prudență și într-un mod neangajat, se constată că nu există încă propuneri definitive ale Comisiei și se cade de acord să nu se negocieze cît timp un asemenea document al Comisiei nu se află pe masa de tratative. În primul rînd, se așteaptă o așa-numită soluție interimară. După litera tratatului C.E.E., la 1 ianuarie 1970 ar trebui transformate circa 800 de acorduri comerciale bilaterale în acorduri comunitare.

Atitudinea de pînă acum a Franței și R. F. a Germaniei în problema comerțului cu Răsăritul nu arată că Parisul și Bonnul intenționează să lase pe viitor în seama Comisiei de la Bruxelles tratativele asupra acordurilor comerciale. Roma este, de asemenea, puternic interesată în acordurile bilaterale cu Răsăritul. Dacă se va dovedi că Parisul, Roma și Bonnul nu urmăresc cu adevărat o politică comercială comună, atunci are prea puțin sens să se creadă că se va ajunge pur și simplu la o nouă criză, care va putea fi depășită, așa cum s-a întîmplat și cu altele. Această ciocnire a intereselor naționale și comunitare va duce probabil la cea mai periculoasă criză din cadrul comunității și va zgudui probabil bazele acesteia.

(Din **Die Welt**)

Bogota. Clădirea parlamentului

După o mie de discursuri

articol
scris pentru „Lumea"
de
Iáder Giraldo,
publicist columbian

Poate ca nici o altă țară din America Latină, Columbia trebuie să înfrunte serioase probleme în 1969. Toate expectativele în domeniul economic, politic și social se află amînate pentru acest an, sub semnul acțiunii de „transformare națională" prin care actualul guvern a reușit să galvanizeze opinia publică.

Carlos Lleras Restrepo — om de stat în vîrstă de 60 de ani, dintre care 40 consacrați politicii — se află în fața celei mai complexe probleme a guvernării sale — aceea de a demonstra că programele sale de transformări moderate vor rezolva gravele probleme naționale pe care le generează creșterea populației, restricțiile monetare, dificultățile creditelor externe, concurența pe piața internațională și — mai ales — inconformismul popular.

Administrația Lleras a ajuns la finele anului 1968 atrăgînd în sprijinul său cea mai largă adeziune a populației pe care a avut-o în ultimii ani un guvern. Fracțiunile opoziționiste au acordat un anumit credit cu termen fix pentru guvern, dînd aprobare în Congres unei Reforme constituționale menită să modernizeze structura statului columbian, intactă din secolul trecut.

Aprobarea Reformei — considerată ca un incontestabil succes al regimului — s-a obținut la capătul unei laborioase activități care a centralizat aproape totalitatea preocupărilor lui Lleras din prima parte a administrației sale.

Această Reformă, urmărește întărirea regimului prezidențial prin preluarea unei serii de atribuții de la puterea legislativă, în special în domeniul economiei naționale. Reforma introduce în economie conceptul planificării, necunoscut sau alterat în mod sistematic în beneficiul intereselor electorale. De asemenea, Reforma prevede procedeul prin care țara se întoarce la liberul joc al celor două mari partide (liberal și conservator) — coaliție din 1958, cu termen de expirare în 1974. Acest sistem bipartit a stabilit alternarea la putere, din 4 în 4 ani, a președinților liberali și conservatori. În 1970, Lleras Restrepo trebuie să predea președinția unui conservator, a cărui soartă electorală depinde de succesul pe care îl va obține actualul guvern. De asemenea, în virtutea Reformei, din 1974 vor putea avea o activitate legală și alte partide, între care cel comunist, căruia acum îi este interzis să-și desemneze candidați proprii.

Importanța acestor măsuri în viața politică din Columbia explică de ce aprobarea Reformei a cerut mai mult de doi ani și nu mai puțin de o mie de discursuri — în Congres, la televiziune și în piețe — ținute de însuși președintele Lleras, de miniștrii și șefii coaliției guvernamentale, pentru a dezarma argumentația opoziționistă.

Un vechi aforism spaniol afirmă: „De la a spune pînă la a face este un drum lung". Este de fapt distanța pe care trebuie să o parcurgă și guvernul lui Lleras în 1969. La sfîrșitul anului în curs începe în țară campania electorală care va culmina în luna mai 1970, cu alegerea simultană a președintelui Republicii, a Senatului, Camerelor, Adunărilor departamentale și Consiliilor municipale. Coaliția guvernamentală — alcătuită de partidul liberal și o fracțiune majoritară a conservatorilor — va înfrunta atunci riscul suprem. Ceea ce guvernul a realizat înaintea luptei electorale pentru a combate analfabetismul, subnutriția, insalubritatea, șomajul și toate „accesoriile" lui — inerente subdezvoltării — se va verifica în fața urnelor.

Columbia înregistrează cel mai înalt indice de abținere electorală de pe tot continentul american: 67,5 la sută dintre alegători refuză să-și exercite acest drept, pentru că îl consideră fără efect. Restul voturilor se repartizează astfel: 25 la sută „frontul naționalist" și 7,5 la sută opoziționiștii. Este imposibil să faci o apreciere a compoziției și apartenenței politice a celor care se abțin de la vot, într-o țară în care nu există reale studii despre opinia publică.

Chiar dacă activitatea politică și socială a președintelui Lleras este încă în faza incipientă a reformei sale, nu se poate nega că activitatea sa economică — națională și internațională — a obținut succese. Nu degeaba Lleras și-a consacrat lunga sa viață publică studiului soluțiilor economice. Preocuparea sa majoră a constat într-un sever control monetar pentru a stăvili inflația cronică, una din cauzele devalorizărilor succesive. În același fel, guvernul a realizat un control serios asupra devizelor, proces care a mers pînă la obținerea unui echilibru al balanței importurilor și exporturilor și la încetarea expatrierii capitalurilor. Rigida sa politică monetară — în domeniul creditului bancar — a reușit să stăvilească cursul inflaționist al prețurilor și al salariilor.

Guvernul a mărit impozitele fiscale pentru burghezie și clasa medie, ca instrument în realizarea „echilibrului social" și „distribuirii echilibrate a veniturilor", cum obișnuiește să declare președintele, în discursurile sale periodice la televiziune. (După data la care ne-a parvenit acest articol, agențiile de presă au transmis știri despre tulburările care au avut loc în două orașe din Columbia. S-a decretat starea de urgență pentru prevenirea unei greve generale anunțate de sindicate. — N. red.)

Realizările politicii economice, încă relative, pe plan intern, sînt însă mult mai evidente în sfera relațiilor internaționale. Lleras a obținut, în mod substanțial pentru țara sa, autonomia economică, ce fusese amanetată organismelor de credit externe, controlate de Statele Unite. El a inițiat ofensiva în căutarea unor piețe noi și a lărgit relațiile cu lumea socialistă, sfidînd obiecțiile reacțiunii naționale și străine. Acestea au fost cuceriri în plus ale stîngii liberale, care și ea a acordat tot sprijinul unor asemenea programe guvernamentale. Astfel, ministrul relațiilor externe al Columbiei, López Michelsen, a exprimat din nou, în cursul vizitei oficiale a omologului său român, dl Corneliu Mănescu, dorința de extindere a acestor relații. Puternice camioane de fabricație românească și alte echipamente de utilaj greu — sovietice, cehoslovace, poloneze, ungurești — lucrează în țara noastră, spre satisfacția columbienilor care nu-și văd periclitate prin asta principiile „civilizației lor creștine", așa cum aceste țări nu se tem că folosirea cafelei columbiene ar face să li se clatine convingerile socialiste.

În felul acesta, guvernul columbian urmărește să reziste eșecului evident al pieței comune latino-americane și unor încercări de constituire a unui subgrup format din țările regiunii andine: Columbia, Venezuela, Peru, Bolivia și Chile. Această organizare regională nu s-a bucurat de simpatia nord-americană, căci Statele Unite au în aceste țări piețe inepuizabile, care ar fi puse în pericol de o alianță de genul acesta.

Conștient de aceste fenomene, președintele Lleras a optat pentru căutarea unor alte piețe și acorduri economice.

Anul 1969 a început în Columbia sub semnul confruntării cu realitățile interne și externe a ideilor cuprinse în programul guvernamental de care s-au ocupat cele o mie de discursuri.

pe urmele istoriei

Documente diplomatice străine despre Unirea Principatelor Române

dr. Damian Hurezeanu
Aurel Harşa

Cercetările istoriografice nu se repartizează egal şi uniform pe pînza trecutului istoric. Sînt momente care polarizează cu insistenţă atenţia cercetătorilor. Pusă în lumina investigaţiilor de mare sau mai mică amploare, imaginea acestor evenimente este conturată cu limpezime şi relief.

Şi totuşi, oricît de adînc cercetate şi cunoscute, asemenea momente în istoria poporului român au rămas atît de încărcate de semnificaţii încît solicită mereu eforturi de cunoaştere, eforturi justificate de sporul de înţelegere pe care-l pot aduce întregului proces istoric dintr-o epocă dată. În şirul momentelor de amplă rezonanţă istorică se situează Unirea Principatelor Române săvîrşită la 24 ianuarie 1859 — piatră de temelie a formării statului naţional unitar român. Expresie a unui îndelungat proces istoric, a cărui geneză se contopeşte cu însăşi perioada formării poporului român, unirea s-a impus ca o necesitate logică. Unitar prin origine, limbă, conştiinţă de sine şi comunitate teritorială, poporul român a fost despărţit, în întreg cursul evului mediu, în formaţiuni statale distincte. Această situaţie, agravată de dominaţia străină pe care poporul român a fost nevoit, vreme îndelungată, s-o suporte, a făcut din deziderатul înfăptuirii unirii una din coordonatele majore ale istoriei sale.

La mijlocul veacului trecut, o dată cu dezvoltarea relaţiilor de producţie capitaliste, ideea unităţii statului naţional şi lupta pentru realizarea sa devin o dominantă a procesului de naştere a României moderne. Afirmată cu putere în timpul revoluţiei de la 1848 din Ţările Române, această idee a intrat în etapa hotărîtoare a realizării ei în deceniul următor.

Factorul determinant şi hotărîtor al unirii l-au constituit voinţa şi lupta maselor largi ale poporului, care s-au dovedit deosebit de active în etapele decisive ale marelui act. „*Unirea* — arăta cu deplin temei Mihail Kogălniceanu — *e actul energic al întregii naţiuni, Unirea naţiunea a făcut-o*". Idealul unităţii de stat a poporului român a polarizat şi fertilizat gîndirea politică, creaţia literară şi artistică, a devenit forţa motrice a activităţii unei întregi pleiade de luptători patrioţi din toate provinciile româneşti, printre care Mihail Kogălniceanu, Costache Negri, C. A. Rosetti, Cezar Bolliac, Vasile Alecsandri, Alecu Russo, George Barit, Simion Bărnuţiu.

Unirea Ţării Româneşti cu Moldova a pus bazele statului naţional român, ca stat unitar centralizat, a constituit un moment cardinal în dezvoltarea ţării noastre. Actul din 24 ianuarie 1859 a înscris ţara pe coordonate istorice noi, cerute de întreaga dezvoltare a vieţii sale interne anterioare şi de progresul general european, a înmănuncheat energiile şi capacităţile creatoare ale celor două provincii româneşti şi a dus la importante transformări în viaţa economică a ţării, stimulînd intensificarea schimbului de mărfuri şi dezvoltarea forţelor de producţie, contribuind la închegarea unei piete unitare.

Unirea a statornicit organizarea pe baze moderne a statului român. Ea a dat impulsuri noi creaţiei spirituale a poporului român, vieţii culturale şi artistice a ţării. Unirea Principatelor Române a creat premise hotărîtoare pentru cucerirea independenţei naţionale a ţării, prin înlăturarea suzeranităţii Porţii otomane. Înfăptuirea unirii a avut un puternic ecou în Transilvania, întărind conştiinţa unităţii naţionale a maselor populare din această provincie, stimulînd lupta lor pentru unirea cu ţara. Procesul de făurire a statului naţional unitar român, început în 1859, a putut fi desăvîrşit şase decenii mai tîrziu, în decembrie 1918, în condiţiile prăbuşirii imperiului austro-ungar, ale triumfului Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, cînd lupta revoluţionară de eliberare a poporului român a fost încununată de succes şi s-a realizat unirea Transilvaniei cu România.

■

Istoriografia română, fundamentată pe concepţia materialist-dialectică, valorificînd contribuţiile aduse anterior la studierea Unirii Ţării Româneşti cu Moldova, situează acest important subiect din viaţa poporului român între preocupările sale de seamă. Alături de lucrări de amploare, în elaborarea cărora şi-au adus contribuţia istorici de prestigiu, au fost întocmite ample culegeri documentare, devenite indispensabile în reconstituirea perioadei de avînt popular a Unirii.

În articolul de faţă ne propunem să prezentăm noi date documentare privitoare la actul Unirii, pe baza cercetării materialelor aflate în arhiva britanică „Public Record Office" din Londra, bogat depozit de păstrare a multor izvoare documentare din întreaga lume, la fondul căruia apelează istorici şi cercetători din numeroase ţări. În acest fond, în legătură cu Unirea Principatelor Române, trezesc un interes deosebit rapoartele consulare, în special cele ale consulilor englezi de la Bucureşti şi Iaşi. Ele nu au constituit, însă, obiectul unor preocupări speciale anterioare în sensul valorificării lor ca documente. Istoricul american T. W. Riker a apelat masiv la această sursă de izvoare, neintrată pînă la el în circuitul ştiinţific, elaborînd lucrarea „The Making of Roumania", A study of an International Problem, London, 1931 — privitoare la aspectele internaţionale ale Unirii.

Rapoartele diplomatice engleze reflectă, se înţelege, poziţia guvernului britanic faţă de Unire, poziţie care pornea de la interesele Angliei în Imperiul otoman şi avea drept orientare de bază menţinerea statu quo-ului în această zonă europeană. Situaţia ţărilor mici era privită de către diplomaţia marilor puteri din perspectiva schimbărilor pe care evoluţia acestor ţări le provoca în raportul de forţe dintre ele. Bineînţeles, diplomaţia engleză nu făcea excepţie de la această constatare.

Deşi atitudinea de principiu a reprezentanţilor diplomaţiei engleze faţă de Unirea principatelor române era modelată de raţiuni care corespundeau intereselor Angliei şi nu se afla în concordanţă cu procesul ce conducea la înfăptuirea marelui act, este caracteristic faptul că aceştia nu au putut să nu observe că Unirea se înscrie în planul propăşirii ţărilor române pe calea progresului. Ideea de „stabilitate" şi de „ordine", invocată adesea ca o necesitate pentru Principate, presupunea drept premisă a soluţionării ei realizarea unirii şi dacă faptul nu se recunoştea explicit, deseori rapoartele degajă implicit aceasta.

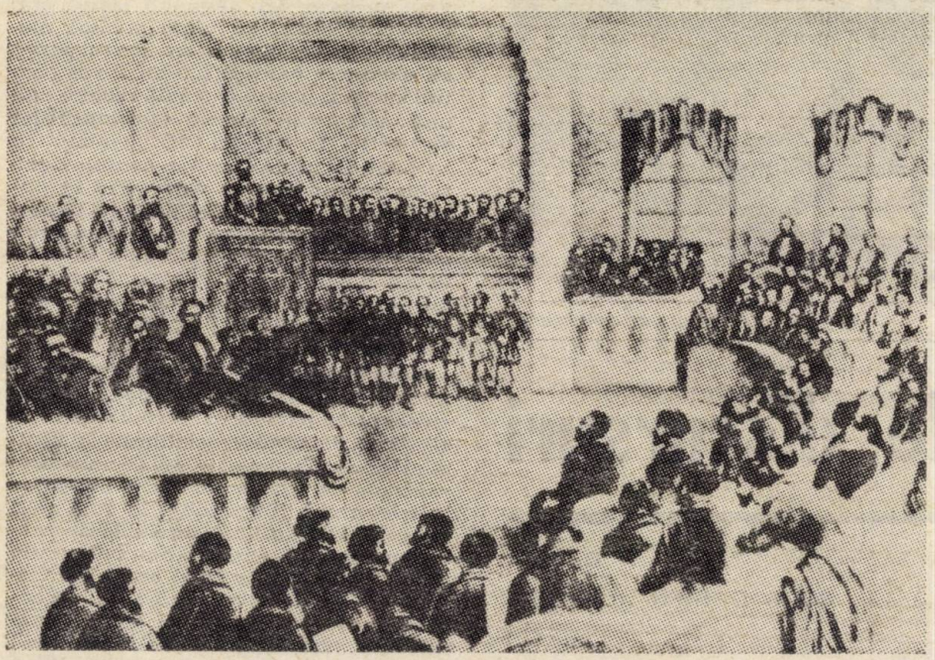

1860. Deschiderea Camerei de la Bucureşti. (Desen de Szathmary)

Unirea Principatelor

Informarea pe care rapoartele căutau să o facă ţinea să fie obiectivă şi corectă dar atît sursele care o furnizau, cît şi optica funcţionarilor diplomaţiei engleze rămîneau adesea tributare înţelegerii eronate a proceselor şi evenimentelor ce frămîntau ţările române. Se remarcă, însă, că un fenomen major, dominant al perioadei unirii, răzbate distinct în paginile rapoartelor consulare engleze. Este vorba de afirmarea hotărîtă a voinţei poporului de a înfăptui Unirea. „Alegerea lui Cuza în Valahia a stîrnit aici multă însufleţire — menţiona în nota din 6 februarie 1859 consulul englez de la Iaşi, Henry Churchill. Ea este considerată un mare pas spre unirea care va fi realizată, în cazul în care nu se vor lua cele mai severe măsuri împotriva ei. În oraşul moldovean se declară deschis că dacă Poarta va refuza investitura, românii îi vor respinge autoritatea şi îşi vor apăra cu toţii drepturile pînă la capăt..." (Public Record Office, Foreign Office, fond 78, dosar 1443).

Starea de spirit a cercurilor largi ale populaţiei ieşene în perioada imediat ulterioară actului Unirii era reflectată în nota informativă din 4 februarie 1859, parvenită diplomaţiei engleze : „Pentru a satisface curiozitatea dumneavoastră asupra celor întîmplate la noi în Iaşi, vă voi informa că la 26 ianuarie / 7 februarie seara (1859 — n.n.) au fost arborate drapele tricolore, special pregătite ; o fanfară în fruntea elevilor Gimnaziului şi alte mase de oameni, cu torţe aprinse, s-au prezentat în faţa locuinţei domnitorului Alexandru Ioan I şi au aclamat Unirea Principatelor Române sub conducerea lui în urale prelungite, la care Alteţa sa a ieşit pe balcon aclamînd şi el Unirea Principatelor", (F.O., fond 78, dosar 1443).

Un amplu raport trimis de consulul englez de la Bucureşti lui Henry Bulwer, fostul reprezentant al Angliei în Comisia europeană, care-şi asumase sarcina de a supraveghea situaţia din Principatele Române în perioada aflată sub semnul luptei pentru Unire, releva forţa cu care ideea deplinei unificări a celor două ţări române continua să se manifeste după actul de la 24 ianuarie 1859. „Năzuinţa pentru unirea completă a Principatelor — scria el la 11 noiembrie 1859 — predomină evident în sînul tuturor claselor din Valachia şi acest sentiment, aşa de pronunţat, nu şi-a pierdut din ardoare în urma evenimentelor din ultimii doi ani..." Consulul Green consemna : „Eu consider că anumite împrejurări oferă mărturii puternice că moldovenii se pronunţă cu ardoare tot atît de mare pentru unire ca şi valahii..."

După unele consideraţii cu privire la viitorul sediu al guvernului unic şi la lucrările Comisiei Centrale de la Focşani, consulul britanic revenea la ideea enunţată la începutul raportului, subliniind : „Suveiul unionist nu a prezentat, încă de la începuturile sale, nici cel mai slab indiciu de reflux, atrăgînd în curentul său tot mai multe izvoare, fără să poată fi oprit de vreun obstacol, cîştigînd tot mai multă putere şi amploare în desfăşurarea lui. Judecînd viitorul în această problemă prin prisma trecutului, se poate prevedea că, o dată hotărîtă de Adunare, Unirea Principatelor se va înfăptui, indiferent de dorinţele altora sau de consecinţele ce le-ar avea pentru ei ; şi tocmai această situaţie, consider eu — arăta Green — trebuie să stea în centrul atenţiei noastre".

Desfăşurarea alegerii noului domnitor în Adunarea de la Iaşi a fost consemnată într-un amplu raport al consulului Churchill adresat la 27 ianuarie 1859 lui Henry Bulwer. Datele conţinute în raport — din care dăm unele extrase — oglindesc impresia puternică produsă asupra autorului de lupta partizanilor Unirii pentru realizarea ideea-

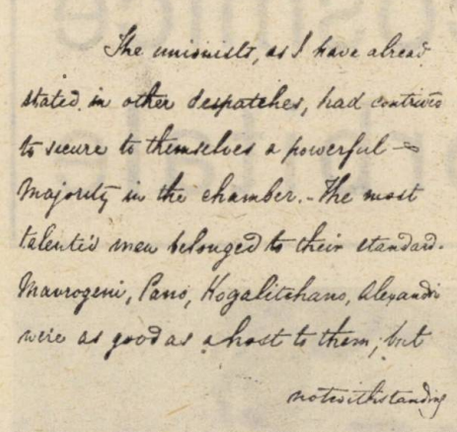

O pagină în facsimil din raportul trimis la 27 ianuarie 1859 de către Henry Churchill, consulul englez la Iaşi, lui Henry Bulwer, fostul reprezentant al Angliei în Comisia europeană

lului naţional. „Aş lăsa un gol în istoria evenimentelor petrecute în Moldova — scria H. Churchill — dacă nu aş consemna evenimentele importante care au avut loc de cînd am avut onoarea de a mă adresa ultima oară Excelenţei voastre la 30 decembrie (...) După cum am mai arătat în celelalte depeşe ale mele, unioniştii au reuşit să obţină o puternică majoritate în Cameră. Cei mai talentaţi oameni aparţin grupului lor. Mavrogheni, Panu, Kogălniceanu, Alecsandri au avut o prezenţă binevenită în rîndurile lor (...) De asemenea, este de consemnat faptul că în aceeaşi noapte tîrziu (noaptea de 15 spre 16 ianuarie 1859 — n.n.), după o discuţie animată şi furtunoasă între membrii partidului naţional sau unionist, Alexandru Cuza, colonel de cavalerie, a fost chemat să accepte domnia. Cuza a fost comandant suprem activ şi întreaga miliţie se afla în mîinile sale. Deci, este mai mult ca probabil că, conştienţi de caracterul disperat al lui Grigore Sturdza şi avînd încă în minţile lor actele sinistre comise de prinţ în tinereţea sa, majoritatea membrilor Adunării şi-au dat seama de pericolul situaţiei în care se aflau şi, prin desemnarea lui Cuza ca principalul lor candidat, au vrut să li se asigure sprijinul armatei (...) În sfîrşit, cea de-a noua zi după alegeri a sosit. În faţa palatului Adunării erau aliniate trupe şi gărzi — gărzi puternice erau postate la intrarea în sală. Era adunată o mare mulţime. Cu puţin timp înainte de ora 12, membrii Adunării, prezidată de mitropolit, au depus jurămîntul ...legîndu-se să voteze deschis pentru persoana care o consideră cea mai potrivită pentru domnie, şi Alexandru Cuza a fost ales în unanimitate în aclamaţiile mulţimii din faţa Adunării". (F.O., 78/1443).

O dată înfăptuită alegerea noului domnitor, atenţia reprezentanţilor diplomatici ai puterilor europene a fost în mod firesc îndreptată spre persoana acestuia, care simboliza năzuinţa de unire a poporului. Un raport trimis la 11 februarie 1859 de către consulul englez din Iaşi lui Henry Bulwer sublinia : „Ca răspuns la telegrama Excelenţei voastre din 8 curent, am fost în audienţă la noul domnitor şi i-am comunicat sfatul Excelenţei voastre de a fi moderat în acţiunile sale, aşteptînd hotărîrea comună a marilor puteri. Sfaturile Excelenţei voastre nu au avut — trebuie s-o spun cu părere de rău —, nici cel mai mic efect asupra lui. El nu şi-a ascuns cîtuşi de puţin antipatia şi aversiunea faţă de Poartă, neliniştea din cauza îndoielilor (marilor puteri — n.n.) faţă de legalitatea alegerilor, faţă de caracterul legal al numirii sale în Principatul Moldovei ; impresia care mi-a produs la sfîrşitul întrevederii mele a fost că Moldo-Valahii vor merge la măsuri extreme cu Turcia dacă această putere va încerca să-şi impună autoritatea în Principate. Prinţul mi-a promis că hotărîrea Conferinţei va avea o mare greutate în acţiunile lor viitoare, dar a adăugat că are încredere în spiritul de justiţie al Angliei în a le permite (Principatelor române — n.n.) să aibă o guvernare aleasă de ele însile..." (F.O. 78/1443).

Fostul consul englez la Bucureşti, Robert Colquhoun, considerat probabil de diplomaţia engleză ca expert în problemele Principatelor române, se afla pe atunci într-o misiune temporară la Bucureşti. Semnificativ pentru impresia produsă asupra lui Robert Colquhoun de noul domnitor este conţinutul unui raport trimis de acesta, la 27 februarie 1859, lui Henry Bulwer : „Telegrama mea către Excelenţa voastră cu data curentă, vă va informa într-o formă pe cît posibil de condensată asupra rezultatului întrevederii mele cu Prinţul Cuza. O comunicare similară a fost făcută Contelui de Malmesbury (ministrul de externe britanic — n.n.). Dînd curs instrucţiunilor Ministerului de Externe eu am prezentat colegilor mei necesitatea de a insista pe lîngă Prinţ să rămînă perfect liniştit pînă la întrunirea Conferinţei... Consulii rus şi francez l-au văzut primii şi din cîte mi-am putut da seama ei par foarte mulţumiţi de el, de limbajul şi intenţiile sale. Şi mai satisfăcuţi au fost consulul prusian şi belgian, ambii exprimîndu-şi părerea că el a fost omul situaţiei (...) Eu am văzut pe Domnitor în dimineaţa zilei de 26 curent şi am fost mulţumit (...) în adevăr de mulţimea cunoştinţelor în problemele politicii internaţionale şi ale administraţiei" (F.O. 78/1441).

■

Puţine evenimente din istoria României au pătruns atît de adînc în conştiinţa poporului ca Unirea Ţării Româneşti cu Moldova. Menţinerea aceluiaşi popor în cadrul a trei provincii cu formaţiuni de stat distincte devenise anacronică în secolul al XIX-lea, cînd dezvoltarea conştiinţei naţionale şi mişcarea de eliberare şi de unitate constituiau în Europa un fenomen major al procesului dezvoltării istorice. De aceea, ideea Unirii a fost privită de masele populare cu o deosebită însufleţire, generînd acţiuni energice, fapte de un profund patriotism şi dînd o mare strălucire paginilor care consemnează evenimentele acestui act istoric de o deosebită însemnătate în dezvoltarea României.

Stațiile cosmice orbitale

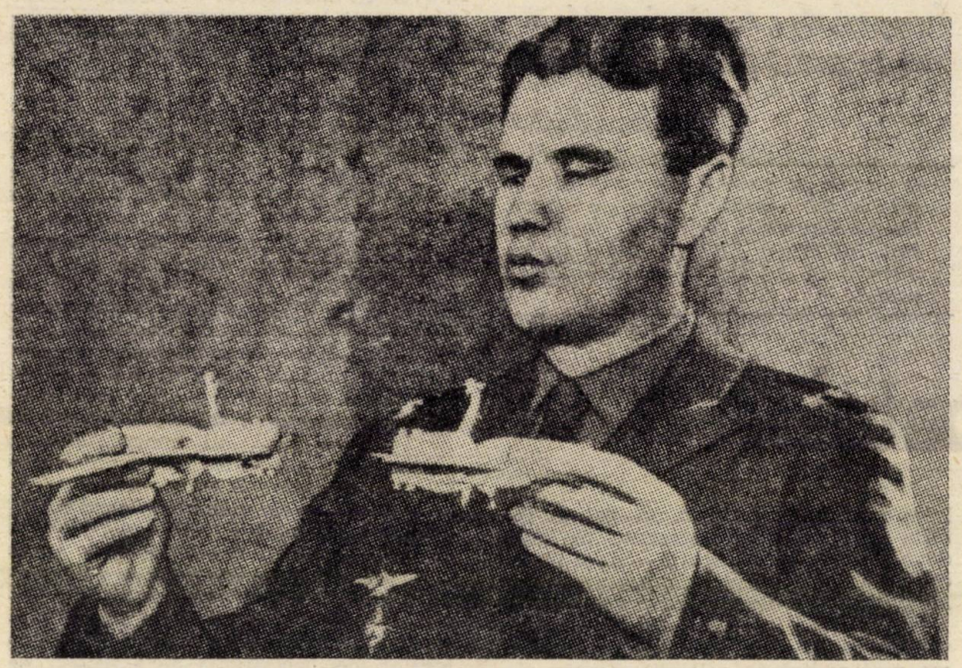

La conferința de presă organizată după aterizarea navei Soiuz-4, Vladimir Șatalov arată ziariștilor, cu ajutorul a două mici machete, cum s-a efectuat joncțiunea celor două nave cosmice

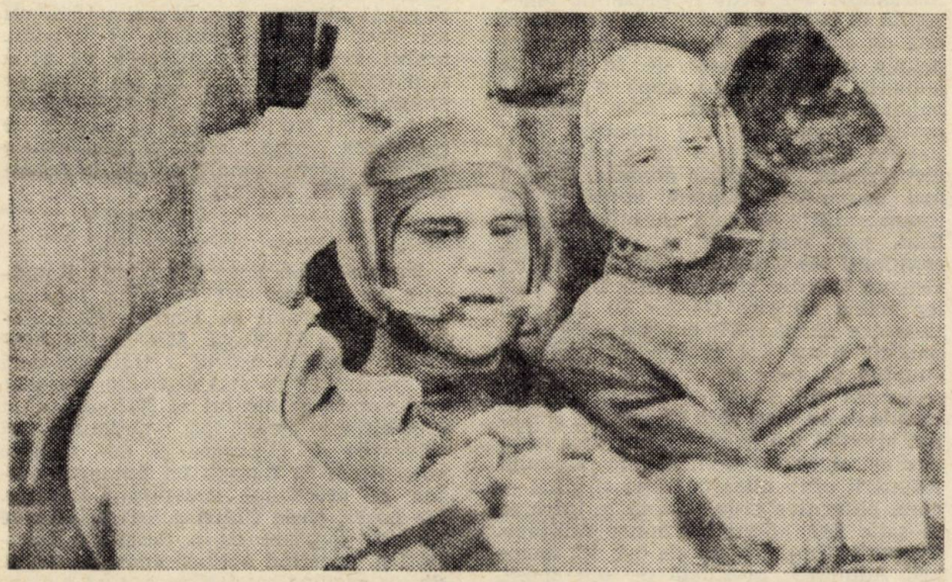

Alexei Eliseev (stînga) și Evgheni Hrunov (dreapta), în cabina spațială a lui Vladimir Șatalov (mijloc), după evoluția lor de o oră în Cosmos și după trecerea de pe o navă pe alta

Un lung șir de laboratoare, de clinici, de stații de control, cu toate ordinatoarele lor electronice lucrînd în forță, cercetează imensul stoc informațional furnizat de cuplarea în spațiu a celor două nave locuite, „Soiuz-4" și „Soiuz-5", operațiune în premieră care a înscris, în vertiginoasa dezvoltare a erei cosmice, prima „stație orbitală".

Lansați, după cum se știe, la interval de 24 de ore, pe orbite cu parametri foarte apropiați, la bordul navelor „Soiuz" 4 și 5, Vladimir Șatalov și Boris Volînov au realizat întocmai și în totul misiunile încredințate : 1) cuplarea navelor ; 2) trecerea celorlalți doi tovarăși ai lor de zbor, Alexei Eliseev și Evghenii Hrunov, de pe o navă pe alta, după o oră de plutire în spațiu ; 3) desprinderea celor două nave și continuarea evoluției lor autonome, pînă la aterizare.

Abia acum, după ce toate aceste operațiuni s-au încheiat cu bine, iar Vladimir Șatalov le-a povestit zîmbind, fără emfază, la o conferință de presă de la Baikonur, reconstituind manevrele din spațiu cu ajutorul a două machete ca două jucării moderne, putem avea răgazul și perspectiva necesară pentru a vorbi despre însemnătatea lor.

Mai întîi, cîteva cuvinte despre structura navelor și manevra de cuplare. De vreme ce au fost proiectate și construite cu scopul de a putea forma o stație cosmică orbitală, navele „Soiuz" se deosebesc foarte mult, am putea spune în mod esențial, de toate celelalte (circa 900) stații, cabine și nave lansate în spațiul cosmic de la 4 octombrie 1957 („Sputnik-1") și pînă acum cîteva zile. În felul lor, păstrînd firește proporțiile cuvenite, fiecare navă cosmică din seria „Soiuz" este un „mic apartament spațial", dotat cu aproape tot confortul biofizic necesar pentru ca trei oameni să viețuiască și să lucreze la bord timp de 30 de zile. Pe lîngă această dotație, nava are o „cameră de mașini", unde sînt instalate majoritatea agregatelor pentru măsurători și cercetări științifice, motoarele secundare pentru manevrele la înălțime, motoarele de frînare, instrumentele și accesoriile evident trebuincioase în misiunile grele, delicate și complexe, cum sînt aceste „zboruri spațiale" cu care oamenii zilelor noastre, demonstrînd o extraordinară suplețe în adaptare, au început să se deprindă atît de repede.

Trecerea dintr-un compartiment într-altul pe nava „Soiuz" se poate face relativ ușor, singura dificultate de fapt fiind starea de imponderabilitate a locatarilor. Prevăzîndu-se, însă, folosirea navelor la operațiunile de asamblare și la ieșirea inginerilor-cosmonauți în spațiu, constructorii au înzestrat compartimentul de vîrf cu supape care-l pot izola ermetic de restul navei. În felul acesta se lasă fiecărui cosmonaut, pe rînd, posibilitatea de a părăsi nava, de a evolua în spațiu și de a trece, pe nava alăturată, rapid și fără eforturi speciale.

Fiecare „apartament spațial Soiuz" are în exterior, pe lîngă antenele de telecomunicații, un sistem de tije pentru acostare și ancorare precum și prizele care vor servi la conectarea curentului electric. Toată lumea a văzut, desigur, din ilustrațiile publicate în presă, și cele două aripi, al căror model pare a fi luat de la prima generație de aeroplane, dar care, în realitate, sînt rețele fine — și mai ales ultra-moderne — de celule fotoelectrice, constituite în baterii solare.

→

Această descriere, intenționat sumară, tinde a servi ideea esențială că navele din seria „Soiuz" sînt profilate pentru a deveni un fragment-articulat al unei stații orbitale de proporții mari — păstrîndu-și însă și putînd în orice clipă să-și reia autonomia de manevrare.

Ansamblurile cosmice care vor rezulta din cuplarea navelor „Soiuz" nu sînt încă descrise într-o formă precisă. Se poate presupune totuși, luînd ca ipoteză de lucru experimentele de pînă acum, că ele vor avea, după destinația lor funcțională, formă stelară, rezultată din reunirea a 3—4—5 nave ca razele unui cerc — profil potrivit pentru stațiile-laboratoare științifice — sau o formă mai compactă, rezultată din ancorarea cîtorva nave aliniate paralel. Astfel, se va naște o platformă, îndeajuns de puternică și de mare pentru a servi ca atelier de asamblare și ulterior ca rampă de lansare a unor cabine echipate în vederea instalării oamenilor pe Lună și a zborurilor lungi, spre Venus, Mercur și Marte. În sfîrșit — și nu este cea mai puțin importantă dintre ipoteze — una sau două nave „Soiuz", cărora ar putea să li se adauge aparate de tipul „Sonda" sau „Luna", vor constitui stații cosmice de salvare, gata să intervină nu numai în cazurile — care vor fi, desigur, foarte rare — de accidente în circulația spațială, dar și pentru transferarea cosmonauților de pe un sistem orbital pe altul în cazul unor boli, al unor eventuale depresiuni psihice sau, mai frecvent, la încheierea perioadei lor de lucru prin marele spațiu.

În viitorul apropiat, aceste stații vor începe să funcționeze, instalate pe orbite ale căror apogee s-ar putea să fie foarte depărtate între ele. Dacă „Soiuz" 4 și 5 s-au cuplat pe orbita cu punctele limită situate între 225—230 kilometri și 175—200 km deasupra solului, ceea ce înseamnă o evoluție joasă, în apropierea Pămîntului, stațiile viitoare pot fi plasate la înălțimi variate, de la 200 pînă la 1 300 de kilometri de la sol, localizări care par a fi recomandate în funcție de destinația științifică sau tehnică a stației.

Ce vor face aceste stații, în splendida lor înălțime? Răspunzînd acestei întrebări pe care și-o pune fiecare cititor pentru a obține un înțeles mai concret al evenimentelor științifice actuale, specialiștii sovietici ai programelor cosmice au arătat, la conferințele de presă, că ele vor servi ca baze de studiu și de lucru în mai multe domenii.

■

Să încercăm o sistematizare a acestor domenii. În primul rînd se situează însăși *ingineria cosmică*. Așa cum am schițat mai sus, stațiile orbitale vor fi ateliere mecanice pentru navele spațiale. Primind de la sol subansambluri, care vor fi lansate cu eforturi relativ mici — în orice caz mult mai economicoase decît rachetele-gigant cunoscute pînă acum — atelierele orbitale vor construi nave cu volum cuprinzător și greutate relativ mare, la bordul cărora vor putea locui timp îndelungat echipaje numeroase, înzestrate cu toate aparatele necesare pentru investigații în raidurile interplanetare. Se poate presupune că, aflați în atelierele orbitale, inginerii Cosmosului se vor găsi în fața unor probleme noi, cu date noi, deosebite calitativ de cele de la nivelul solului. În felul acesta se vor născoci uneltele adaptate imponderabilității, se vor făuri aparate fără greutate, agregate în care dimensiunile, sarcinile, ecuațiile mecanice vor fi fundamental altele decît acelea obligatorii pe greoaia noastră planetă. La observația că astfel de inovații s-ar putea face și pe sol, în laboratoare care să simuleze condițiile din spațiul depărtat, savanții și mai ales contabilii au răspuns de mult că „daraua" ar fi în cazul acesta mult mai grea decît „ocaua", risc pe care atelierele orbitale vor putea să-l elimine complet, lucrînd direct în spațiu, deci fără nici un simulator scump și, prin forța împrejurărilor, imperfect.

Următoarea disciplină care va profita imediat și nemijlocit de pe urma construirii stațiilor cosmice orbitale va fi *meteorologia*. În articolele publicate recent în presa sovietică, academicianul A. Berg și specialistul în fizica atmosferii Kondratiev prevestesc fapte extrem de importante pentru această atît de discutată ramură a științei. Fotografierea unor zone largi ale planetei, efectuată la intervale mici, timp de o săptămînă, atît în cursul zilei cît și al nopții terestre, pe plăci sensibile la lumina obișnuită și pe plăci pentru razele infraroșii, ar putea abilita pe meteorologii orbitali să prevadă, cu o foarte mică doză de eroare, mersul vremii pămîntești. Consecințele pot fi apreciate direct în date economice, dacă ne gîndim la posibilitatea de a se preveni catastrofele și de a se evita pagubele provocate de uragane dezlănțuite pe neașteptate sau de inundații care se pregătesc, pe nevăzute, în alveolele munților. Agrotehnica modernă va avea, la rîndul ei, foarte mult de cîștigat în apărarea și ameliorarea recoltelor, dacă agronomii vor ști cu o săptămînă înainte unde va ploua, unde vor bate vînturile uscate, împotriva căror condiții meteo trebuie să-și lanseze mijloacele preventive, astăzi necunoscute dar, care, în fața unor prognoze ferme, nu vor întîrzia să apară și ele.

Stațiile cosmice orbitale vor fi, chiar dacă ipostaza aceasta va apărea ca paradoxală, laboratoare de *geologie* și *oceanografie*. Văzut din cer, cu instrumente de investigație adecvate, cu spectografe foarte fine, Pămîntul va dezvălui, mult mai repede, mult mai multe din impenetrabilele sale secrete. Detectoare speciale vor identifica zăcămintele de minereuri — scrie „Le Monde", comentînd viitorul stațiilor cosmice orbitale. Ele vor localiza bancurile de pești, vor studia repartizarea zonelor aride sau umede pe suprafața globului, vor studia regiunile încă neexploatate, vor face observații asupra curenților oceanici, vor putea urmări evoluția pe teren a unor epidemii ale recoltelor sau unor flageluri ale pădurilor vaste.

De pe orbitele lor, în condițiile speciale, în puritatea din spațiul cosmic, laboratoarele permanente vor contribui substanțial la progresul *astronomiei* — dacă nu cumva vor acumula atîtea descoperiri în acest domeniu încît, într-o zi, vor făuri o nouă știință despre aștri. Simplul fapt că laboratoarele orbitale vor lucra dincolo de cortina catifelată, transparentă dar capricioasă, a atmosferei terestre, va fi hotărîtor pentru formularea unor cunoștințe noi, deocamdată inimaginabile, despre Univers. Departe de a fi ipoteze de rangul științei — ficțiune, acele noțiuni pe care savanții deocamdată abia le bănuiesc vor pulveriza poveștile cu farfurii, vor găsi răspunsuri convingătoare la întrebarea despre structura fizică a Cosmosului, despre eventualitatea existenței formelor de viață pe alte corpuri cerești. În același timp, de la înălțimea laboratoarelor orbitale va fi cu putință căutarea altor surse de energie decît cele cunoscute pînă acum.

Nu se poate încheia tabloul acesta al posibilităților pe care le vor crea, efectiv, palpabil, stațiile cosmice orbitale fără a menționa și implicațiile lor în domenii mai puțin aride, mai apropiate de viața noastră de fiecare zi, de astăzi. În telecomunicații, stațiile cosmice orbitale vor interveni cu mijloace revoluționare, dînd posibilitatea distribuirii impecabile a oricăror programe TV ce le vor fi propuse. Mai ușor, mai ieftin decît orice alt mijloc, viitoarele „S.C.O." vor putea organiza și controla circulația aeriană. Multă vreme și mult efort au costat rețelele de telecomunicații consacrate controlului și orientării zborurilor spațiale. Stațiile cosmice orbitale ale viitorului vor putea prelua, de la înălțimea lor, un control integral al aparatelor în zbor de durată, începînd din fracțiunea de secundă a startului, urmărindu-le pe întreaga lor traiectorie și terminîndu-și asistența numai în clipa revenirii lor dirijate la sol.

■

Comentînd faptul istoric al joncțiunii și transferării echipajelor între „Soiuz" 4 și 5, Louis Deroche, corespondentul din Washington al agenției „France Presse", scria că „succesul celor două nave sovietice aruncă o notă realistă în cucerirea spațiului". Iată, de asemenea, care sînt după părerea lui Deroche, perspectivele acestei realizări: „Asamblarea stațiilor orbitale permanente locuite, pe care savanții și inginerii sovietici vor fi, fără îndoială, capabili s-o realizeze în acest an, va facilita, va transforma exploatarea resurselor terestre. Un asemenea succes, pe care S.U.A. nu-l vor realiza înainte de doi sau trei ani, va face să se înregistreze un pas uriaș în punerea în valoare a regiunilor în aparență dezmoștenite. Înșiși conducătorii americani de la N.A.S.A. subliniază că stațiile orbitale vor constitui cele mai bune baze posibile de observare continuă a Pămîntului în scopuri geofizice, meteorologice și oceanografice, în telecomunicații, radio și televiziune și circulație aeriană. Aceste staȚii vor fi excelente observatoare pentru studierea Soarelui, a planetelor și a stelelor în afara vălului stînjenitor pe care îl constituie atmosfera Pămîntului".

Desigur că existența unor astfel de stații, a căror apropiată realizare a fost amplu demonstrată de „Soiuz" 4 și 5, va avea o influență sensibilă și în domeniul subtil al disciplinelor umaniste. Oare ce poet al cuvintelor, al formelor, al sunetelor, al culorilor nu va fi emoționat în fața unui orizont cu desăvîrșire nou și fără îndoială frumos?

În lumina acestor perspective, faptul că au realizat fie numai pentru o singură oră, prima Stație Cosmică Orbitală, cei patru oameni de pe „Soiuz" 4 și 5 și-au gravat adînc numele în cronica erei cosmice.

Mircea GRIGORESCU

Memoriile lordului Moran (IV)

25 de ani alături de CHURCHILL

— Sînt absolut nedumerit, mi-a spus pe un ton vesel. Le-am arătat lui Max și lui Margesson[1] textul emisiunii mele. Mi-au spus că e prost. Nu-mi place ca alții să lucreze mai bine decît mine.

Am scris zece mii de cuvinte înainte de a găsi pe cele opt sute de care am nevoie. În fața unui auditoriu, mă descurc totdeauna foarte bine. Dar cînd vorbești la microfon, nu știi cu cine ai de-a face. Am stat patru zile în pat. Mi s-au adus hîrtii și documente, dar le-am trimis înapoi. Cu blestemata asta de afacere pe cap, n-aveam nici un chef să le studiez.

Afurisitele astea de alegeri mă neliniștesc. Ce vreți să spun oamenilor? Nu mai am nici un mesaj de transmis, a murmurat trist.

Acum, oameni care nu contau în timpul războiului, Attlee și Morrison, vorbesc la microfon și par să cunoască mai bine decît el ideile și nevoile poporului. Viziunea unei lumi mai bune este singurul lucru care pare să intereseze poporul.

În timp ce vorbea, străbătea cu privirea titlurile ziarelor întinse pe patul lui. Luni pleacă în campanie electorală.

Londra, 26 iulie 1945

Azi, pe cînd treceam pe Pall Mall mergînd spre Colegiul medicilor unde luam dejunul, m-am întîlnit cu Jock Colville. M-a anunțat că s-a produs un adevărat cutremur electoral „ca în 1906". Brendan, Harold Macmillan și alți miniștri au fost înfrînți.

După întrunirea Comitetului, în timp ce colegii mei luau ceaiul în holul Colegiului, mi s-au adus rezultatele transmise la ora 3 la radio, pe care le-am citit cu glas tare. Asistența a înmărmurit. S-a așternut o tăcere deplină. Ceva mai tîrziu, rezultatele transmise la ora 4 de posturile de radio au confirmat deruta.

Am plecat imediat la Anexă. Primul ministru era cu Alan Lascelles[2]; i-am trimis un bilet la care mi-a răspuns anunțîndu-mă că ar dori să mă vadă. Se afla în încăperea de lîngă secretariat, unde nu-l mai văzusem niciodată. A ridicat privirea. „Atunci știi ce s-a întîmplat".

— Nu mă simt deprimat. Nu sînt sigur că partidul conservator ar fi putut face față dificultăților care se anunță cu clasa muncitoare. Se va afirma că Max este acela care a provocat căderea mea, dar eu nu voi spune niciodată acest lucru. El este mai lovit decît oricare dintre noi.

Am încercat să-i spun tot ce puteam pentru a-l consola: că în țară domnea o mare agitație, la care se vor adăuga criza de locuințe și șomajul, și că era inevitabil ca toate aceste greutăți să fie atribuite guvernului la putere. Am adăugat că, în cei doi ani precedenți, mă temusem pentru el. Cred că cuvintele mele l-au încurajat întrucîtva, dar a rămas mut. În sfîrșit, s-a hotărît să vorbească. „Opinia publică va fi stupefiată atunci cînd va afla la ora 9 că am demisionat. Iată-i pe laburiști la putere pentru cel puțin patru ani. Aceasta va îngreuna poate revenirea conservatorilor. Dar cred că urmările financiare ale politicii laburiștilor vor duce la răsturnarea lor. Ceea ce nu înseamnă în mod necesar sfîrșitul peripețiilor".

Fostul lider laburist Ernest Bevin

Anthony Eden, succesorul lui Churchill la conducerea partidului conservator

Clement Attlee, liderul laburiștilor care l-a învins pe Churchill în alegerile din 1945

27 iulie 1945

Cînd am sosit la Anexă azi dimineață la ora 9,45, m-a întîmpinat o liniște ciudată. Casa părea pustie. Înainte de a intra în dormitorul lui Winston, Sawyers m-a avertizat că primul ministru avusese o amețeală înainte de culcare. Dar cum m-a văzut, a exclamat: „Mă simt foarte bine!" Vorbea cît se poate de calm; era trist dar perfect stăpîn pe el. Fusese „stupefiat de rezultate". Amploarea majorității obținute de adversari îl „umilise". Dacă ar fi fost de 30 sau 40 de locuri, ar fi fost altceva. Soldații se arătaseră foarte reci atunci cînd el deschisese la Berlin „Clubul Winston". Li se recomandase să-l aclame, dar era evident că nu votaseră pentru el. Armata, a continuat el, contase mult în aceste evenimente. La vîrsta lui, nu se mai punea problema să revină la putere. L-am întrebat dacă intenționa să-și ia vacanță.

— De acum înainte, mi-a spus cu un zîmbet plin de înțeles, nu vor mai fi probleme în legătură cu vacanțele. Voi fi în vacanță tot restul vieții. Peste trei zile va fi și mai rău, ca efectul unei răni; abia atunci îmi voi da seama ce înseamnă acest lucru. Știi ce-o să-mi lipsească cel mai mult? (A arătat cu degetul clasorul roșu plin cu hîrtii). Dispariția puterii îți dă un sentiment ciudat.

8 august 1945

Mîine se împlinesc 15 zile de cînd am aflat evenimentul. Pe moment, Winston s-a arătat foarte curajos și foarte blînd. Înainte de a fi zdrobit, nu-și dăduse seama că națiunea nu mai era dispusă să accepte tot ce-i spunea el. Rezultatul alegerilor generale i-a redat luciditatea. Acum trebuie să suporte amărăciunea reflecțiilor mai adînci: este o sarcină grea. Cînd l-am vizitat în apartamentul lui Duncan Sandys, din Westminster Gardens, era îmbrăcat cu haina lui de casă de mătase și stătea pe marginea patului privind covorul.

— Charles, este inutil să pretind că nu sînt lovit din greu. Nu mă voi obișnui niciodată să nu fac nimic tot restul vieții. Ar fi fost mai bine să dispar într-un accident de avion sau să mor ca Roosevelt. Am accese de deprimare. Știi cît de pline erau zilele mele; acum, totul s-a sfîrșit.

L-am întrebat încă o dată ce planuri avea. Dorea să se înapoieze la Chartwell. Pusese să i se scoată afară tablourile.

Poate că în prima săptămînă a lunii septembrie va pleca în Franța și nu se va înapoia înainte de sesiunea de toamnă a Parlamentului. „Dacă mă îmbolnăvesc, poți să vii la mine cu avionul". Și, cu un zîmbet jalnic: „Cred că guvernul ar face asta pentru mine". Sawyers a intrat în cameră; Winston a așteptat să plece.

— Vor să plec în Australia și în Noua Zeelandă, dar nu am nici puterea nici curajul s-o fac. Mi se oferă posibilitatea să aleg singur locurile pe care să le vizitez, dar nu voi ridica nici măcar degetul mic pentru a pleca acolo. (A murmurat ceva despre nerecunoștință). Dacă Eisenhower vrea să mă primească, cred că voi pleca pe Riviera. Nu-mi pasă dacă nu voi mai revedea Anglia. Ah! Charles, binecuvîntările se transformă în blesteme. M-ai ținut în viață, și acum...

20 septembrie 1951

L-am întrebat pe Winston ce rol intenționa să joace în campania electorală. Mi-a spus că va trebui să scrie manifestul conservator, să vorbească de două ori sau de trei ori la radio și poate că va ține cinci discursuri prin țară.

— Este o sarcină formidabilă la vîrsta mea, a continuat el, dar nu am de ales. E datoria mea.

După aceste cuvinte a intrat în camera secretarilor.

— Nimic nou?

Reveneam la anii de război. Și cînd am ieșit din casă, am regăsit vechea atmosferă febrilă, automobilele presei, actualitatea în mers. Dar aveam cu toții zece ani în plus.

29 septembrie 1951

WINSTON: Rapoartele sînt bune, ar trebui să cîștigăm. Max vorbește de o majoritate de 150 de locuri sau în orice caz de 100.

MORAN: Doar nu-l luați în serios pe Max ca profet? Nu se pricepe de loc în acest domeniu.

WINSTON (dojenitor): Ziarele lui apar în milioane de

Vezi „Lumea" nr. 2, 3 și 4.

[1] Vicontele Margesson, secretar de stat la Ministerul de Război.

[2] Alan Lascelles, secretarul regelui George al V-lea.